

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

JAKA KRIŽANIČ

**PORAZDELITEV VPLIVA IN MOČI ZNOTRAJ NAVIJAŠKE
SKUPINE GREEN DRAGONS**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2005

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**JAKA KRIŽANIČ
MENTOR: DOC. DR. PETER STANKOVIČ**

**PORAZDELITEV VPLIVA IN MOČI ZNOTRAJ NAVIJAŠKE
SKUPINE GREEN DRAGONS**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2005

1.	UVOD.....	4
2.	KONCEPTUALNA IZHODIŠČA IN OPERACIONALIZACIJA.....	9
2.1.	NAVIJAŠKA SKUPINA GREEN DRAGONS.....	9
2.2.	TEMELJNA VPRAŠANJA RAZISKOVALNEGA DELA.....	12
2.3.	IZBOR METOD.....	14
2.3.1.	OPAZOVANJE Z UDELEŽBO.....	14
2.3.2.	POLSTRUKTURIRAN INTERVJU.....	15
2.3.3.	ANALIZA REVIFE »FANZIN«.....	16
3.	NAVIJAŠKA SKUPINA KOT SUBKULTURNI POJAV.....	17
3.1.	GLAVNE ZNAČILNOSTI.....	17
3.2.	NAVIJAŠKI RITUAL.....	20
3.3.	TIPI NAVIJAČEV.....	22
3.4.	ROJSTVO IN RAZVOJ ANGLEŠKEGA HULIGANA.....	25
4.	GREEN DRAGONS PO SLEDEH ANGLEŠKIH HULIGANOV.....	33
5.	NOTRANJA UREDITEV SKUPINE GREEN DRAGONS.....	41
5.1.	VODSTVO.....	42
5.2.	UDARNA EKIPA.....	45
5.3.	JEDRO.....	46
5.4.	PRILOŽNOSTNI NAVIJAČI.....	47
5.5.	VETERANI.....	48
5.6.	»YOUTH CREW«.....	49
6.	DEJAVNIKI DISTRIBUCIJE VPLIVA IN MOČI.....	52
6.1.	VLOGA NASILJA.....	54
6.2.	VPLIV VODSTVA NA NASILNE DEJAVNOSTI ČLANOV SKUPINE.....	56
7.	SKLEPNE MISLI.....	62
8.	LITERATURA.....	65
8.1.	SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE.....	65
8.2.	ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH.....	65
8.3.	INTERNETNI VIRI.....	66
9.	PRILOGE.....	67

1. UVOD

Čeprav je šport v današnji družbi konstituiran kot način preživljanja prostega časa, je s procesom akulturacije hitro postal prostor, v katerega so vstopali pripadniki različnih družbenih skupin in razredov ter vanj vnašali elemente svoje specifične kulture. To zlasti velja za nogomet, ki je že davno presegel okvire športne igre in se uveljavil kot, zdaj že pregovorno, »najpomembnejša postranska stvar na svetu«. Seveda pa po vsem svetu obstajajo posamezniki in skupine, ki te fraze nikoli niso mogli v celoti sprejeti. Skupine navijačev, ki se vsak konec tedna ritualno zbirajo na »njihovem« delu tribune, v svojem početju ne vidijo nič postranskega. Mnogim je druženje na tribunah bistvo, smisel življenja, ali pa vsaj eden od najpomembnejših elementov njihove identitete.

Nogomet je torej hitro prerasel okvirje športne igre ter pridobil občo popularnost. Vzroke za ta relativno hiter preskok nekateri sociologi iščejo predvsem v tem, da ta preprosta igra z žogo v sebi nosi določene predpostavke, ki so zelo blizu kulturnim vzorcem na primer evropskega delavskega razreda: potencirani stereotip moškosti, poudarjena vrednota kolektivizma in možnost zadovoljevanja notranje želje po uspehu (Buzov in drugi, 1988).

Na ta način so bili izpolnjeni »osnovni pogoji za vzpostavitev močne identifikacije široke množice posameznikov s posamičnimi športnimi (nogometnimi) klubi, kot reprezentanti njihove lokalne sredine« (Buzov in drugi, 1988: 6).

Veliko ljudi in okolij je torej prav prek nogometa skušalo doseči svojo uveljavitev, pri tem pa so prevladovala tista okolja, kjer je bila njihova dejanska socialna afirmacija v določenem zaostanku. To pomanjkljivost so zato poskušali nadoknaditi oz. dopolniti z uveljavitvijo preko nogometa (Plesec in Doupona Topič, 2002: 32).

V luči povedanega nastanek organiziranih navijaških skupin praktično povsod, kjer se igra nogomet, ni nič nenavadnega, prav tako razumljiva pa je tudi formulacija različnih tipov navijaških skupin, glede na okolje v katerem so se le-te razvijale. V vsakem primeru pa se pripadniki organiziranih navijaških skupin močno razlikujejo od običajne nogometne publike, saj je za njih sam ogled nogometne tekme v večini primerov celo drugotnega pomena.

Na nogometnem stadionu sta običajno prisotni dve navijaški skupini, vsaka vezana na svoj klub, ki zelo aktivno reagirata na dogajanje na terenu, še bolj pa na dogajanje na tribuni, kjer se nahajajo nasprotni navijači. Celotno navijanje je zelo ekspresivno: petje

navijaških pesmi, vzklikanje različnih parol, ploskanje, priprava koreografij, kot že omenjeno, pa so za navijače značilne tudi močne reakcije na delovanje nasprotnih skupine na eni ter provokacije z lastnim delovanjem na drugi strani. Značilni so tudi različni identifikacijski ter ekspresivni simboli: zastave, transparenti, dresi, šali, našitki, ki kažejo na neko skupno, kolektivno zavest ter/ali ideologijo članov skupine. Znotraj navijaške skupine je med samo tekmo moč opaziti tudi »dirigente«, ki s svojim delovanjem usmerjajo obnašanje celotne skupine, kar že kaže na določeno slojevitost in da opazovalcu dogajanja slutiti o neenakovredni distribuciji moči in vpliva med člani posamezne navijaške skupine in prav ta segment navijaške subkulture je tisti, ki je zavzel osrednjo vlogo v moji raziskavi.

V zadnjih nekaj letih je bilo tudi pri nas veliko napisanega in povedanega o organiziranih navijaških skupinah, vendar je šlo, razen nekaj izjem, v glavnem za prispevke množičnih občil, ki v večini primerov s sociološko analizo nimajo prav nič skupnega. Vprašanja v zvezi z navijači so se praviloma odpirala kot reakcija na incidente, izgrede in pretepe, ki s športom ne bi smeli imeti skupne točke, a so si tudi na tem področju, s pomočjo protagonistov v obliki navijaških skupin (največkrat so bili za to odgovorni ljubljanski Green Dragons in mariborske Viole) žal izborili svoje mesto.

Dejstvo je, da so od konca šestdesetih let, ko se je v Veliki Britaniji prvič začela javno izpostavljati problematika nasilja ob nogometnih igriščih, tovrstni incidenti postali »navijaški vsakdan«, sprva v »zibelki nogometa«, nato pa se je nasilje navijačev, kot spremljava k nogometni igri, začelo širiti po Evropi in tudi drugod po svetu. Zato ne preseneča, da smo se s problematiko nasilja na in ob nogometnih tribunah konec osemdesetih let, z nastankom obeh omenjenih skupin, začeli soočati tudi v Sloveniji.

Nasilje nogometnih navijačev tako tudi pri nas do neke mere predstavlja grožnjo družbi, čeprav se o razsežnostih problematike na srečo nikakor ne moremo primerjati denimo z Veliko Britanijo. Posledice medsebojnega obračunavanja med različnimi skupinami in izzivanja konfliktov s policisti ter varnostniki pa so kljub temu lahko drastične, največkrat pa jih lahko ocenimo s pomočjo števila priprtih navijačev, poškodb udeležencev pretepev, storjene gmotne škode ter sankcij, katere velikokrat doletijo klub pod okrilje katerega spada navijaška skupina, ki se tovrstnih sredstev poslužuje.

Kljub dejstvu, da torej obstaja neko družbeno soglasje o prepoznavanju nasilja v nogometu kot motečega dejavnika, družboslovna stroka, z redkimi izjemami, ostaja tiho. Edini glas, ki konstantno govori o tej problematiki, vsaj pri nas, tako ostaja glas množičnih

medijev, ki v želji po ustvarjanju senzacionalnih zgodb in posledično povečani prodaji oz. gledanosti, velikokrat predstavi popačeno sliko, ki nima neposredne zveze z realnim stanjem. Tako lahko v različnih medijih večkrat zasledimo, da gre pri navijaški subkulturi pravzaprav za neizobražene ter brezposelne apatične posameznike, ki jim povzročanje neredov pomeni v življenju edini cilj. Primerov takšnega obravnavanja navijaških skupin je seveda veliko, na tem mestu pa bom vseeno izpostavil odlomek članka Slovenskih novic, objavljenega dne 28.9.2004, z zgovornim naslovom »Huliganski zmaji, bleferska Olimpija«: »Gre pretežno za skupino šolarjev ali brezdelnežev, ki v življenju niso dosegli nič pomembnega. Na nogometne tekme hodijo, ker v življenju ne počnejo nič zanimivejšega. Svoje nasilno dejanje opravičujejo z domnevno ljubeznijo do kluba (kot so nacisti govorili, da vse počenjajo iz ljubezni do domovine)« (Lomovšek, 2004:5).

Podobno kot avtor citiranega članka, se množični mediji tudi sicer praviloma poslužujejo poenostavljenih razlag deviantnega vedenja navijačev in vzroke slednjega največkrat pripišejo slabi izobrazbi ter brezposelnosti, ob tem pa zanemarjajo empirične podatke, ki takšne razlage spodbijajo. Čeprav je obče znano, da se je »nogometni huliganizem« v Veliki Britaniji v šestdesetih letih rodil prav v takšnih pogojih, se podobnega vzorca seveda ne da preprosto aplicirati na stanje v Sloveniji nekaj desetletij kasneje.

Na takšno poročanje medijev opozarja tudi hrvaški sociolog Perasović: »Predlogi in zahteve po reševanju problematike navijačev, ki izhajajo iz publicističnih analiz, se običajno omejujejo na represivne ukrepe, saj fenomen navijačev vidijo kot bolezen, deviacijo, izrastek, ki ga je potrebno odrezati z zdravega telesa športa in družbe« (Perasović, 1988: 8).

Mediji pa poleg obveščanja javnosti o destruktivnih dejanjih navijačev prinašajo tudi nepričakovan stranski produkt: navijači se namreč včasih poslužujejo medijev za ustvarjanje lastne propagande. Večkrat se je namreč že zgodilo, da so bili prav pripadniki navijaške skupine tisti, ki so medije obvestili o lastnem (nezakonitem) delovanju in na ta način opozarjali nase. Ko sem se o vlogi medijev pogovarjal z dolgoletnim članom skupine Green Dragons, mi je ta dejal: »Zaradi novice v medijih, ne glede na vsebino, še nikoli nismo izgubili nobenega člana skupine, smo jih pa gotovo veliko pridobili...«

Množični mediji so se torej izkazali za nekompetentne pri proučevanju in razlagi vzrokov nasilnega vedenja članov navijaških skupin. Na drugi strani pa se nahajajo redki družboslovci, ki so skušali dokazati obstoj huliganizma v Sloveniji (glej Protega 1997:44)

ali pa, bolj ali manj uspešno, skušali nakazati ukrepe za preprečevanje njegovih posledic (glej Mihelič 2003: 34).

Sam bom v svoji nalogi ubral nekoliko drugačen pristop, ob tem pa me bo nasilje navijačev zanimalo zgolj posredno. V analizi porazdelitve vpliva in moči znotraj navijaške skupine bom namreč skušal odkriti ter pojasniti določene zakonitosti tega segmenta, ki je po moji oceni precej povezan z nasilnimi dejavnostmi posameznih članov določene navijaške skupine. Porazdelitev formalne in neformalne moči ter vpliva med člani navijaške skupine pa bom obravnaval na konkretnem primeru navijaške skupine Green Dragons iz Ljubljane.

Za tovrstno raziskavo sem se odločil ob ugotovitvi, da je ta element navijaške subkulture razmeroma nepojasnen. V obstoječi literaturi, ki obravnava navijače, se da o ureditvi znotraj konkretne skupine le sklepati, avtorji pa praviloma omenjajo zgolj distinkcijo med vodjo skupine in ostalimi člani, ki naj bi bili potemtakem izenačeni po statusu, ki ga uživajo znotraj skupine. S tem se ne strinja Protega, ki ugotavlja, da je nasilje »privilegiran način proizvajanja vodij in junakov znotraj skupine« (Protega, 1997: 14).

Podobno ugotavlja tudi Lalić, eden izmed bolj branih avtorjev z navijaško tematiko. Njegovo delo »Torcida – pogled iznutra« so dobro sprejeli tudi sami navijači, verodostojnost pa raziskovalcu dajejo dolgoletne izkušnje s hrvaških navijaških tribun in s tem dobro poznavanje razmer. Lalić pravi, da imajo različne skupine nogometnih navijačev relativno podobno hierarhično ureditev, ki temelji na treh osnovnih ravneh: »vodstvo, jedro in ostali člani – simpatizerji« (Lalić, 1993: 126).

Lalić hierarhični ureditvi navijaških skupin sicer ne nameni osrednjega prostora v svoji raziskavi, kljub temu pa nakaže, da je za razumevanje odnosov znotraj skupine potrebno vložiti več truda od enkratnega obiska na njihovem delu tribune.

Iz te teze bom izhajal tudi sam, kajti menim, da se delitev med pripadniki skupine ne konča na relaciji vodja – člani, temveč so odnosi znotraj skupine veliko bolj kompleksni ter urejeni bolj hierarhično. Ob tem se poraja vprašanje od kod določen posameznik črpa svoj visok status in kaj je tisto, kar legitimira njegov nadrejeni položaj glede na večino ostalih članov navijaške skupine. Menim, da so ravno (neformalni) kanali pridobivanja moči in vpliva bistvenega pomena za razumevanje funkcioniranja skupine ter razlago njenega delovanja.

Moj cilj je torej prikazati odnose med posamezniki, pripadniki navijaške skupine Green Dragons, z vidika porazdelitve moči in vpliva, analizirati attribute iz katerih izhaja

posameznikov visok ali nizek status v skupini, v povezavi s tem pa razkriti tudi morebitno povezavo z nasilnim vedenjem članov navijaške skupine Green Dragons.

V nadaljevanju bom sprva predstavil navijaško skupino Green Dragons, začrtal cilje raziskave ter izpostavil tri temeljna raziskovalna vprašanja, ki so mi služila kot vodilo pri odkrivanju zakonitosti odnosov znotraj skupine in mi hkrati pomagala pri pojasnjevanju njenih dejavnosti navzven. Nato bom na kratko opisal osnovne značilnosti navijaške subkulture, nekoliko bolj natančno pa bom obravnaval tudi razvoj navijaštva v Veliki Britaniji. Predvsem me bo zanimal nastanek t.i. »casual scene«, ki se je v domovini huliganizma oblikovala kot odgovor na vse boljše organizacijo ter učinkovite akcije domače policije, kateri je britanska vlada, po številnih incidentih na in ob nogometnih igriščih, naložila pomembno nalogo – boj proti nogometnim huliganom.

Pojav »casual crew-jev« v osemdesetih letih je namreč močno spremenil podobo navijaških skupin v Veliki Britaniji, prav tako pa je vplival tudi na navijače drugod po Evropi. V zadnjem obdobju (predvsem v zadnjih treh letih, po postopni zamenjavi vodstva skupine) pa se je ta oblika navijaške kulture začela uveljavljati tudi pri ljubljanski navijaški skupini Green Dragons.

Po predstavitvi navijaške subkulture pri nas in v Veliki Britaniji, bom prešel na praktični del naloge in skušal prikazati ter analizirati obstoječo hierarhijo znotraj skupine Green Dragons, pojasniti principe distribucije vpliva in moči med člani in razkriti morebitne povezave med statusom posameznika ter njegovim (ne)nasilnim vedenjem.

2. KONCEPTUALNA IZHODIŠČA IN OPERACIONALIZACIJA

2.1. NAVIJAŠKA SKUPINA GREEN DRAGONS

Da bi lažje razumeli delovanje preučevane navijaške skupine Green Dragons kot celote, bom na kratko predstavil njene glavne značilnosti, sestavo članstva ter zgodovino.

Prvo organizirano navijanje v Ljubljani se je pojavilo leta 1988 na stadionu Za Bežigradom, 2. oktobra istega leta pa se je na nogometni tekmi med ljubljansko Olimpijo ter nogometnim klubom iz Prištine na delu tribune, kjer so se nahajali navijači, prvič pojavil transparent z napisom Green Dragons. Takrat je skupina vnetih privržencev nogometnega kluba Olimpija, po vzoru navijaških skupin iz takratne skupne države, ustanovila navijaško skupino z imenom Green Dragons, ki do danes svojega imena ni več spreminjala. Zanimivo je, da ustanovitelji skupine sploh niso bili iz Ljubljane, temveč iz Zasavja, vendar so kmalu po nastanku primat v skupini prevzeli Ljubljančani, ki so nato iz svojih vrst določili vodjo skupine. (Povzeto po interni publikaciji skupine Green Dragons (1996): »Junaki zelene kronike«)

Takrat je skupina štela približno 50 članov, število slednjih pa se je v obdobju naslednjih nekaj let konstantno povečevalo. V zadnjih desetih letih skupina Green Dragons vsako leto izda med 350 in 450 članskih izkaznic. Ob tem je potrebno zapisati, da je ta številka lahko varljiva, saj zaradi stroškov vpisa določeno število stalnih pripadnikov skupine nima članskih izkaznic, saj jim je zaradi poznanstev z vodstvom, njihovih domnevnih zaslug in članstva v preteklih sezonah, omogočen vstop na tekme oziroma uživanje bonitet, ki naj bi jih bili deležni le člani, tudi brez članske izkaznice.

Poleg tega, je stalna praksa tudi izdelava brezplačnih vstopnic za vstop na »navijaški sektor« tribune, ki jih, v dogovoru s klubsko upravo, izdelajo navijači sami. Na ta način ob pomembnejših tekmah (v prvi vrsti gre tu za dvoboje Olimpije in NK Maribor) omogočijo vstop na »njihovo« tribuno vsem tistim, ki so bili člani skupine v preteklosti, ali pa so zgolj simpatizerji, ki se navijačem pridružijo le ob bolj odmevnih tekmah. Tako se na tovrstnih srečanjih na tribuni rezervirani za organizirane navijače včasih zbere tudi preko 1000 ljudi, ki med tekmo glasno navijajo in sodelujejo v dejavnostih navijaške skupine Green Dragons.

Po besedah starejših članov naj bi imeli v prvih letih po ustanovitvi pripadniki skupine precejšnje težave z represivnimi organi. Vzroki za to naj bi se skrivali v dejstvu, da

je takratna milica v njih videla nove oblike demonstracij, delno pa tudi zaradi tega, ker so člani skupine kljub večkratnim prepovedim nadaljevali z izobešanjem slovenske zastave, na kateri je peterokrako zvezdo prekrival lipov list in prepevali Zdravljico ter na ta način kazali takratno politično prepričanje. Kljub temu je bila skupina Green Dragons leta 1990 po izboru beograjskih »Večernjih novosti« celo proglašena za najboljše jugoslovanske navijače

Po osamosvojitvi se je skupina začela pojavljati tudi na hokejskih in košarkaških tribunah, vendar je glede na obisk domačih tekem, število organiziranih gostovanj ter izpeljanih koreografij (pirotehnična sredstva, dvigovanje transparentov, zastavic, ki jih člani skupine razdelijo vsem gledalcem prisotnim na stadionu ipd.), nogomet do danes ostal v privilegiranem položaju.

Ko so si slovenski klubi izborili pravico nastopanja v evropskih pokalih, se je skupina Green Dragons začela udeleževati tudi gostujočih mednarodnih tekem širom Evrope, tovrstna gostovanja pa so, glede na število članov skupine Green Dragons, vedno dobro obiskana. Po gostovanju na tekmah zaključnega turnirja evropske košarkarske lige v Rimu leta 1997, kamor se je odpravilo kar 500 navijačev, je dobila skupina še eno priznanje, ko jih je istega leta francoska navijaška revija proglasila za tretjo najboljšo navijaško skupino v Evropi. (Povzeto po interni publikaciji skupine Green Dragons (1996): »Junaki zelene kronike«)

Poleg osnovnih informacij o zgodovini ter udejstvovanju skupine, sem ob pomoči dolgoletnega člana ter nekdanjega vodje Green Dragons, uspel zbrati nekaj statističnih podatkov, ki bodo prav tako dobrodošel pripomoček pri razumevanju delovanja skupine.

Na začetku sezone 2002/2003 je zdaj že bivši vodja skupine Green Dragons, širši javnosti znan pod nadimkom »Kefo«, članom predložil formular, ki so ga morali izpolnjenega vrniti ob naročilu članske izkaznice. Na ta način je zbral številne podatke o članih skupine, katere je kot pripomoček pri izpeljavi raziskave in izdelavi diplomske naloge predal tudi meni. Iz podatkov o članstvu, ki jih je zbiral med leti 1991 – 2003, je moč razbrati, da se je v tem obdobju v skupino včlanilo 1298 različnih članov. Če k temu dodamo še število let za katera žal nimamo podatkov in upoštevamo dejstvo, da se vsako leto vpiše približno 30% povsem novih članov, lahko v grobem ocenimo, da je imela skupina Green Dragons v sedemnajstih letih obstoja prek 1500 različnih članov.

Iz zbranih podatkov za sezono 2002/2003, ki mi jih je kot rečeno posredoval bivši vodja skupine, sem izračunal povprečno starost članov, ki znaša 23,6 let ter delež žensk, ki

znaša le 7,5%. Kljub temu da ti podatki veljajo zgolj za sezono 2002/2003, bodo zadostovali, da si lahko ustvarimo približno sliko realnega stanja.

Če sta zgornja podatka precej pričakovana, pa toliko bolj preseneča analiza vključenosti članov skupine Green Dragons v izobraževalne institucije. Od 402 članov, vpisanih v sezoni 2002/2003, imam glede izobrazbene strukture na voljo podatke za 393 članov. Od tega 10 članov obiskuje osnovno šolo, 80 srednjo šolo, kar 127 je študentov, 176 članov pa je z izobraževanjem že zaključilo. Ker podatkov o zaposlitvi žal nisem imel na voljo, sem se o zaposlitvi starejših članov pogovarjal z vodjo navijaške skupine, ki mi je razkril, da imajo tako on, kot tudi njegovi ožji prijatelji, prav tako člani skupine Green Dragons, sklenjena redna delovna razmerja in, da po njegovih opažanjih, člani skupine ne odstopajo po stopnji nezaposlenosti.

Na podlagi pogovora z vodjo in podatkov, ki kažejo, da je med člani skupine 3 % osnovnošolcev, 23% dijakov (največ med njimi gimnazijcev) ter kar 32% študentov, moram izraziti močan dvom v poenostavljeno sliko, ki jo, glede slabe izobrazbe ter brezposelnosti navijačev, skušajo prikazati mediji in sem jo obravnaval v uvodu.

Podobna stališča, ki so najverjetneje vsaj deloma nastala prav zaradi vpliva medijev, je predstavila tudi skupina študentov, avtorjev strokovnega članka »Nogometni navijači v Sloveniji«, ki so zapisali, da je bilo iz medsebojnih pogovorov navijačev, sicer članov mariborskih Viol, moč razbrati, da »...večina navijačev pripada delavskemu razredu. Mnogi med njimi so nezaposleni, opravljajo sezonska dela ali pa pogosto menjavajo delavno mesto« (Antolin in drugi, 2002: 243).

Tekom svoje raziskave, ki je zajemala več navijaških skupin, pa je do izsledkov, ki nasprotujejo zgornji trditvi prišel tudi Protega, ki je zapisal: »V Sloveniji med navijači srečujemo veliko število dijakov in študentov, kar za druge države ni značilno« (Protega, 1997: 75).

Kot sem že nakazal v uvodu, je v skupini nedavno prišlo do menjave generacij, zamenjalo pa se je tudi samo vodstvo.

Številni člani s katerimi sem se imel priložnost pogovarjati med udeležbo v aktivnosti skupine, so me opozorili na dejstvo, da je v zadnjih treh letih poleg menjave vodstva prišlo tudi do nekaterih globljih premikov v samem delovanju skupine. Skupina naj bi preko mlajših članov, potisnjenih v ospredje, dobila nov zagon in tudi nekoliko drugačno notranjo strukturo. Tako naj bi se nedavno znotraj skupine Green Dragons

formirala nova podskupina, sestavljena iz mlajših fantov, večinoma najstnikov, ki si je nadela ime »Youth crew«.

Morda je omenjeni dogodek na prvi pogled povsem nedolžen in mu ne gre pripisovati nekih globljih pomenov, vendar če se zavedamo aktivnosti ter dolžnosti pripadnika podobnega »crew-a« v Veliki Britaniji, se nam formacija te »ekipe« znotraj skupine Green Dragons lahko pokaže v novi luči. Takšne »ekipe« so v Veliki Britaniji namreč primarno zadolžene za fizično obračunavanje z nasprotnimi navijači pred, med ali po odigrani tekmi.

Vrednost te ocene bom bolj dosledno obravnaval v nadaljevanju, vseeno pa je očitno, da se je skupina v zadnjem času začela spogledovati z »navijaško sceno« drugod po Evropi, zlasti pa je svoj pogled usmerila proti Veliki Britaniji, državi z dolgoletno tradicijo nasilja povezanega z nogometom. Posledično je s tem prišlo tudi do nekaterih notranjih premikov in sprememb, ki jih bom skušal pojasniti ter zajeti v analizo distribucije vpliva in moči znotraj skupine Green Dragons.

2.2. TEMELJNA VPRAŠANJA RAZISKOVALNEGA DELA

V analizi sem se torej ubadal z odkrivanjem razporeditve moči ter njenih nosilcev, hkrati pa skušal najti povezavo med nasilnim vedenjem in statusom, ki ga uživa posamezni član navijaške skupine. Zato sem na podlagi lastnih izkušenj (nekajletno pasivno opazovanje skupine, s katero sem, predvsem zaradi cenovnih ugodnosti, večkrat potoval na košarkaške ter nogometne tekme v tujino; npr. na tekme evropskega prvenstva v Belgiji in na Nizozemskem leta 2000) ter prebrane tuje in domače literature oblikoval tri temeljna vprašanja, na katera sem tekom raziskave skušal dobiti ustrezne odgovore.

Ali znotraj navijaške skupine Green Dragons obstaja močno razslojena hierarhična ureditev, ki je znana vsem članom skupine?

Gre za temeljno vprašanje, kajti brez analize ali celo obstoja hierarhične ureditve navijaške skupine, bi nadaljnja raziskava izgubila svoj smisel. Ključ do analize vzvodov pridobivanja statusa znotraj skupine, je torej lociranje posameznikov ali (pod)skupin, ki imajo v primerjavi z ostalimi člani skupine nižji oz. višji položaj, kar jim omogoča večji vpliv na sprejemanje odločitev glede dejavnosti, organizacije in zunanje podobe skupine.

V kolikor bom tekom raziskave dobil pritrdilen odgovor na zastavljeno vprašanje, bom skušal te odnose in »razslojenost« skupine dodatno razložiti, uvrstiti člane skupine v

različne kategorije oz. (pod)skupine in pojasniti vzroke za drugačno obravnavanje posameznih članov s strani skupine kot celote.

Ob tem pa me zanima tudi na kakšen način člani skupine dojemajo hierarhično ureditev skupine (v kolikor ta seveda obstaja). Ali jo člani sprejemajo kot neko objektivno danost, ali ji morda določeni posamezniki, bodisi zaradi nasprotovanja obstoječim razmeram moči, bodisi zaradi želje po lastnem preboju v ospredje, nasprotujejo? Na podlagi odgovora na zgornje vprašanje bom torej lahko ocenil tudi stopnjo homogenosti in enotnosti skupine.

Ali sta posameznikova moč ter vpliv v skupini kakorkoli pogojena s številom incidentov, ki jih je povzročil kot navijač?

Analiza dejavnikov, ki vplivajo na razvrstitev članov v različne kategorije glede na njihov status v skupini, je za razumevanje ter pojasnitev obstoječe hierarhije nujno potrebna, zato ji bom posvetil posebno pozornost.

Preko odgovora na zgornje vprašanje bom skušal pojasniti zlasti vlogo nasilja pri distribuciji vpliva in moči med navijači skupine Green Dragons, pridobljene ugotovitve pa bodo morda, vsaj deloma, pojasnile tudi pripravljenost ter motiv posameznikov za povzročanje neredov in izgrediv na in ob nogometnih srečanjih.

Številni incidenti (pretepi s člani drugih skupin, kljubovanje policistom in varnostnim službam, vdori na igrišče, metanje bakel in drugih pirotehničnih sredstev na igrišče ali med nasprotne navijače ipd.), ki jih vsako sezono povzročajo člani navijaške skupine Green Dragons znotraj in zunaj športnih objektov, v Sloveniji in tujini, so verjetno posledica močne sovražnosti, ki jo omenjeni navijači kažejo do njim nasprotujočih skupin (zlasti do mariborskih Viol). Ob tem pa se bom ukvarjal z vprašanjem, ali posamezniki, ki so za opisana dejanja odgovorni, prav zaradi njih v skupini uživajo višji status in, če je morda prav to celo razlog za njihovo nasilno vedenje.

Ali vodstvo skupine Green Dragons spodbuja deviantno in nasilno vedenje?

Dejstvo je, da mnoge navijaške skupine svoj obstoj, razlog za formacijo in željo po bolj številčnemu obisku določene tekme, vsaj deloma povezujejo s svojim nasprotjem – z drugo, tujo, nasprotno ali celo osovraženo navijaško skupino. Tako je npr. »anti-štajerski« element skupine Green Dragons eden od bistvenih točk, okoli katerih je razpeta identiteta skupine. V luči tega in ob zavedanju pogostosti ter razsežnosti nasilnega vedenja članov

omenjene skupine, se poraja vprašanje, ali do vseh konfliktov, tako med navijaškimi skupinami, kot tudi med njimi in policisti, pride spontano in naključno, ali pa so vsaj nekateri med njimi načrtovani in celo zaželeni s strani vodstva skupine.

2.3. IZBOR METOD

2.3.1. OPAZOVANJE Z UDELEŽBO

Odločitev o uporabi metode opazovanja z udeležbo je sledila kot logična posledica želje po spoznavanju zakonitosti navijaške subkulture in kompleksne narave proučevane problematike brez (nepotrebnih) posrednikov. Tako sem se navijaški skupini Green Dragons pridružil na večini domačih nogometnih tekem v sezoni 2004/2005, z njimi pa sem se odpravil tudi na več tekem v gosteh. Med drugim sem se udeležil srečanj med Mariborom in Olimpijo, 20. oktobra 2004, Gorico in Olimpijo, 24. aprila 2005, ter hokejskega srečanja med Jesenicami in Olimpijo, 3. aprila 2005. Na ta način sem se udeležil gostovanj pri vseh tistih ekipah, ki imajo pri nas, poleg Olimpije, večje število organiziranih navijačev. Prisotnost nasprotnih navijačev namreč med drugim povzroči tudi večji obisk tekme, kar mi je omogočilo celostni pogled na skupino, njeno (hierarhično) ureditev ter družbene odnose njenih članov.

Poleg golega opazovanja ter deloma tudi sodelovanja v aktivnostih navijaške skupine Green Dragons, sem dodatne informacije zbiral tudi preko neformalnih pogovorov s tremi posamezniki, dolgoletnimi člani navijaške skupine, ki sem jih predhodno prosil za pomoč pri pojasnjevanju določenih situacij, dogodkov za katere morda nisem poznal ozadja ipd.

Poleg dejstva, da sem se kot aktivni opazovalec v sezoni 2004/2005 udeležil številnih domačih in gostujočih nogometnih srečanj, naj omenim, da so se predhodni stiki, ki sem jih s skupino že imel (potovanja na evropsko prvenstvo leta 2000, kvalifikacijske tekme za svetovno prvenstvo leta 2001 med (takrat še) Jugoslavijo in Slovenijo v Beogradu, tekme pokala Intertoto med Olimpijo in Asibo v Skopju leta 1998 itd.), izkazali kot dobra podlaga, ki mi je na eni strani omogočila določeno predhodno védenje o delovanju skupine, po drugi strani pa sem imel zaradi nekaterih poznanstev med člani, vedno, ko sem to potreboval, na razpolago vir informacij ter pojasnitev.

Dejstvo, da sem bil med navijači nekajkrat prisoten že pred mojim raziskovalnim delom, je po mojem mnenju pozitivno vplivalo na sproščenost mojih sogovornikov med

terensko fazo raziskave. Tudi kasneje, tekom intervjuja, sta bivši in sedanji vodja skupine, verjetno tudi zaradi tega, delovala manj zadržano in mi morda celo zaupala bolj kot bi mi sicer.

2.3.2. POLSTRUKTURIRAN INTERVJU

Pri analizi sem se odločil deloma nasloniti tudi na metodo polstrukturiranega intervjuja, ki sem ga sprva nameraval izvesti zgolj s sedanjim vodjo navijaške skupine Green Dragons. Tekom raziskave pa sem se, ob spoznanju, da je v zadnjih treh letih zaradi menjave vodstva prišlo v skupini do določenih sprememb, odločil, da izvedem dva (ločena) intervjuja – tako z bivšim dolgoletnim vodjo (Peter Pavlin - »Kefo«), kot tudi z novim vodjo (Danijel Komič - »Koma«), ki ta položaj v skupini zavzema zadnji dve leti.

K odločitvi o uporabi metode intervjuja me je napeljalo dejstvo, da je prav vodja skupine tisti, ki zna najbolje pojasniti nekatere principe njenega delovanja in hkrati dobro razume načine pridobivanja ali izgubljanja zaupanja, spoštovanja ter moči, ki jo lahko posameznik uveljavlja nad ostalimi člani.

Pred obema intervjujema je bila moja glavna skrb oz. strah, da mi kot zunanjemu opazovalcu oba navedena ne bosta pripravljena zaupati vsega oz. bosta skušala prikriti ali prirediti določene vidike delovanja skupine. Če bi se kateri od obeh intervjujancev (ali celo oba) odločil za prikrivanje ali izkrivljanje dejstev, bi to namreč postavilo pod vprašaj celotno raziskavo. To se k sreči ni zgodilo, moj strah pa se je izkazal za neutemeljenega. Oba sta mi predhodno zagotovila, da bosta pri odgovorih povsem iskrena ter da nimata težav z objavo njunega polnega imena ter dejstvom, da bo naloga dostopna javnosti. Bivši vodja Peter Pavlin, mi je sicer postavil pogoj, da v raziskavi uporabim njegove dejanske besede, kar v nobenem primeru ni bilo sporno, medtem ko je Daniel Komič dejal, da me bo ustavil edino v primeru spraševanja o dogodkih, zaradi katerih so še vedno »odprte zadeve na sodišču«...

Čeprav sem pred intervjujema menil, da se bosta vodje določenim vprašanjem (predvsem tistim, ki se nanašajo na neposredno povezavo med vodstvom skupine Green Dragons in nasiljem njenih članov) izogibala, sta bila torej oba pripravljena na sodelovanje ter mi prek metode polstrukturiranega intervjuja omogočila dostop do določenih informacij, ki jih z delom na terenu in analizo revije Fanzin ne bi mogel zbrati in mi bodo ob preverjanju postavljenih tez ter sklepnih ugotovitvah prišle še kako prav.

2.3.3. ANALIZA REVIJE »FANZIN«

Revija Fanzin je brezplačna nizko-proračunska revija A5 formata z obsegom do 20 strani, pri njeni izdelavi pa sodeluje ozek krog dolgoletnih članov skupine Green Dragons. Revija je do nedavnega izhajala v črno-beli različici, v zadnjem obdobju pa vsebuje barvno naslovnico in več barvnih slik, stiskana pa je s pomočjo laserskega tiskalnika. V prvih letih se je omenjena revija deloma financirala s pomočjo sponzorjev. Med sponzorji, katerih logotipi so se znašli na notranjih straneh revije, je bila gostilna, v kateri so se pogosto zadrževali člani skupine Green Dragons, fotokopirnica, ki je v zameno nudila brezplačne usluge pri kopiranju prvih izdaj revije ipd. Zaradi majhne naklade (omejene s številom članov skupine) pa so se sponzorji postopoma umikali, tako da se Fanzin danes financira s strani članarine, prostovoljnih prispevkov ter razvijajočega se marketinga skupine (izdelava šalov, kopic, našitkov ipd).

Večino člankov objavljenih v Fanzinu napiše kar vodja skupine, ki je hkrati tudi »urednik« revije. Gre za interno revijo, namenjeno izključno članom navijaške skupine, izhaja pa relativno neredno, največkrat pred pomembnejšimi tekmami ali gostovanji, v povprečju enkrat do dvakrat mesečno.

S pomočjo poznanstev v skupini sem uspel zbrati skoraj vseh 125 številčk revije, ki neprekinjeno izhaja od leta 1997. Ker je Fanzin kot rečeno revija zaprtega tipa in je člani, predvsem zaradi zaupnosti določenih informacij, po navodilih vodje nikakor ne smejo posojati v branje nečlanom, sem se moral o uporabi za raziskovalne namene posvetovati z vodjo skupine, ki se je načeloma strinjal o uporabi revije v raziskovalne namene. Ko sem mu pojasnil, da bi moral zaradi nedostopnosti Fanzina in s tem ogrožitve načela preverljivosti izvirnega raziskovalnega podatka, citirane članke objaviti kot priloge k diplomskemu delu, pa me je zavrnil ter privolil v objavo zgolj ene od starejših številčk v celoti, pod pogojem, da mu podam izbrano številko pred objavo v pregled. Tak pogoj naj bi mi postavil zaradi strahu pred objavo informacij povezanih z »zadevami, ki so še odprte na sodišču«.

Metoda analize člankov revije Fanzin mi je, kljub omejenosti uporabe podatkov v obliki citatov, omogočila dober pogled »od znotraj«, saj se, kot bom opisal v nadaljevanju, posveča prav tistim elementom navijaške subkulture, ki me v okviru proučevane tematike še posebej zanimajo.

3. NAVIJAŠKA SKUPINA KOT SUBKULTURNI POJAV

3.1. GLAVNE ZNAČILNOSTI

Vsaka navijaška skupina je zaključena avtonomna celota, ki si piše svoja lastna pravila delovanja, načela notranje strukture, določa vrednote, cilje ipd. Kljub dejstvu, da ima vsaka posamezna skupina določeno stopnjo »enkratnosti in neponovljivosti« pa lahko v svetu navijačev razberemo univerzalne zakonitosti, ki se jih do neke mere držijo prav vse navijaške skupine.

Da bi bolje doumeli sfero organiziranega navijača, moramo najprej spoznati osnovne lastnosti, ki ga ločujejo od ostalih gledalcev na določenem športnem objektu. Na tem mestu si bom pomagal z Lalićevo definicijo nogometnih navijačev, ki ustrezno potegne ločnico med pripadnikom subkulture ter povprečnim gledalcem nogometne tekme. Glavne karakteristike nogometnega navijača po Laliću so (Lalić, 1993:46):

- izražanje interesa za spremljanje nogometa;
- močnejša intenzivnost identifikacije s klubom;
- pripravljenost pomagati klubu;
- organizirani navijači so zbrani na določenem (vedno istem) delu tribune;
- poskušajo vplivati na ostale gledalce, da sprejmejo njihov način navijanja.

Zdi se, da je obema kategorijama skupen le interes za ogled tekme, čeprav tudi ob tem obstajajo velike razlike. Povprečni gledalec namreč tekmo obiše zaradi želje po ogledu nogometne predstave, medtem ko je slednja za navijača drugotnega pomena. Navijač je na stadionu zaradi navijanja samega po sebi, izpeljave pripravljene koreografije, druženja s prijatelji, »tekmovanja« z nasprotnimi navijači... Če bi vse to strnili v dve bistveni kategoriji, bi torej lahko zapisali, da je cilj navijača na eni strani javno izražanje podpore svojemu klubu in na drugi promocija svoje lastne skupine.

Identifikacija gledalcev s klubom je seveda bistveno manjša kot pri pripadnikih navijaške skupine. Večina gledalcev namreč klub spremlja zgolj na domačih tekmah in še to občasno, torej kadar gre za večje, pomembnejše tekme, atraktivnega nasprotnika ali ko klub, glede na položaj na lestvici, na splošno prikazuje dobro igro. Praviloma je gledalcev bistveno manj, ko dobre igre, in s tem uspehov, ni več. Prav nasprotno pa se dogaja pri organiziranih navijaških skupinah. Slednje klub spremljajo tako na domačih, kot tudi na gostujočih tekmah, tudi kadar klub igra v tujini. In če večina gledalcev klubu v obdobju

slabših rezultatov (v navijaškem žargonu) »obrne hrbet«, potem se vztrajanje navijačev na tekmah kaže kot najvišji simbol zvestobe in pripadnosti.

Dober primer takšnega dojemanja zvestobe so dejavnosti proučevane skupine Green Dragons ravno v času poteka mojega raziskovalnega dela. V času, ko pišem svojo nalogo, je namreč že postalo jasno, da bo Olimpija, klub, ki ga podpirajo omenjeni navijači, najkasneje ob koncu letošnje tekmovalne sezone, zaradi slabega vodenja v preteklosti, dokončno razpadla.

Kljub dejstvu, da NK Olimpija torej nima nikakršnih ambicij ali možnosti za doseganje vrhunskih rezultatov v slovenski »Si.mobil ligi« in, da nima pravice nastopanja v evropskih pokalih, navijači vztrajajo in so prisotni na vsaki domači in gostujoči tekmi. Še več, dolgoletni člani poudarjajo, da je to obdobje glede aktivnosti skupine eno izmed najbolj pestrih v zadnjih letih. Skupina Green Dragons oz. skupine njenih članov namreč pripravljajo in izvajajo številne akcije, ki naj bi pomagale izpostaviti nepravilnosti, ki se dogajajo v klubu, na sebi lasten način skušajo strmoglaviti upravo kluba, ki je po njihovem mnenju odgovorna za nastalo situacijo, ob tem pa ves čas glasno poudarjajo, da to počnejo iz ljubezni do kluba ter da je to obdobje, ki bo rodilo nove junake, bodoče vodje skupine ipd.

Jasno je, da tako zmage kot tudi poraze navijači dojemajo veliko bolj čustveno kot gledalci, kajti, z besedami Petra Pavlina, bivšega vodje skupine Green Dragons: »Gledalec ni več gledalec, takoj ko zapusti stadion, medtem ko navijač ostane navijač, največkrat za celo življenje...«

Omenjeni vodja, med navijači znan pod vzdevkom »Kefo«, s to izjavo cilja na dejstvo, da posameznik ne more postati navijač za dve uri tedensko, kolikor traja tekma, temveč je to način življenja, del njegove identitete, ki se odraža v stilu oblačenja, vedenja in druženja s »so-navijači« tudi v času, ko ni tekem. Preprosteje povedano: klub in navijaška skupina postaneta njegov vsakdan, del življenja, kateremu je posvečena večina prostega časa, kar vodi k nastanku navijaške subkulture. Lalić tako ugotavlja, da »navijaškemu subkulturnemu stilu sledi na stotine, tisoče mladih, ki navijanje opredeljujejo kot pomemben, mnogi celo kot najpomembnejši del življenja.« (Lalić, 1993: 19).

Gledalci na tekme prihajajo zaradi lastnega užitka ob spremljanju nogometne tekme in tako nimajo ambicij ali želj na tak ali drugačen način pomagati klubu. Navijači, ki spremljajo klub tudi v obdobju krize pa velikokrat javno opozarjajo na ljudi, za katere menijo, da klubu želijo škodovati. To lahko počnejo na miroljuben način, primer za to bi

lahko bil več kot eno leto trajajoč bojkot nogometnih tekem skupine Green Dragons iz leta 1999, ko so navijači Olimpije zahtevali odstop tedanjega predsednika kluba J. Prostora.

Velikokrat pa se pripadniki navijaških skupin tistih, ki so prepoznani za glavne krivce slabega položaja v klubu, lotijo na bolj agresiven način, svoje početje pa navadno opravičujejo z ljubeznijo do kluba. Primer za takšno »posredovanje« sem lahko opazoval na tekmi Olimpija : Publikum 26.septembra 2004, ko je nekaj deset navijačev proti koncu tekme, ki so jo domači visoko izgubljali, preskočilo ograjo, prekinilo tekmo ter se s palicami lotilo trenerja Olimpije. Prestrašeni igralci so pobegnili v garderobo, navijači pa so do poznih večernih ur oblegali upravo kluba in želeli obračunati z vodilnimi možmi NK Olimpije.

Razlog za takšna »posredovanja« navijačev lahko najdemo v naslednji razlagi: »Za nekatere postaja šport oziroma nogomet neke vrste zavetišče, žarišče smiselnosti življenja ter se celo dviguje do stopnje nečesa nevsakdanjega, resnega in svetega. S tem pa se seveda lažje stopa tudi v nasilje« (Plesec in Doupona Topič, 2002: 33).

Naslednja značilnost organiziranih navijačev je, da se vedno zbirajo na istem delu domačega stadiona, ki se v največ primerih nahaja za golom. Ta del stadiona se smatra za »njihovo tribuno«, zaščitni znak, avtonomno cono, v kateri imajo glavno besedo pripadniki navijaške skupine. V skladu s tem je največja sramota za določeno navijaško skupino, če se zgodi, da rivalska skupina zavzame njihov teritorij in jih prežene s tribune, na drugi strani pa to za »napadalce« pomeni absolutno zmagoslavje in prevlado. Drugi in tudi bolj pogost način ponižanja nasprotne navijaške skupine pa je kraja njihovega transparenta, šalov ali drugih klubskih obeležji, katera kasneje služijo kot provokacija, ki v večini primerov doživi vrhunec z zažigom pridobljenega »plena« med samo tekmo.

V primeru skupine Green Dragons, se njihova avtonomija na tribuni poleg dejstva, da za ogled tekme ne potrebujejo vstopnic (vstop je možen z njihovo člansko izkaznico), kaže tudi v tem, da za pomembnejše tekme (po lastni presoji) sami izdelujejo brezplačne vstopnice za njihov del tribune. V zameno za brezplačno vstopnico se od posameznika pričakuje, da bo navijal in tudi sicer sodeloval v dejavnostih navijaške skupine.

Seveda pa se želja navijačev po prevladi na »njihovi tribuni« ne konča pri svobodi glede razdeljevanja kart. Dojemanje lastnega teritorija je eden izmed bistvenih elementov organizirane navijaške skupine, kar s svojo izjavo slikovito opiše Peter Pavlin: »Lahko je nekdo lastnik cele Olimpije, celega stadiona, lahko je tudi postavil stadion, ampak na tribuni za golom veljajo, in bodo vedno veljala, samo naša pravila in tu se bo izvajalo

samo to, kar smo se Dragonsi odločili! Če se dva recimo stepeta na naši tribuni, je to naš problem in v to se ne smejo vtikati ne policaji, ne redarji. V ta prostor ne sme posegati nihče!«

Organizirani navijači, za razliko od gledalcev, na tekme odhajajo v velikih skupinah. Kadar gre za domače tekme, se večina navijačev začne zbirati že nekaj ur pred začetkom srečanja na določenem zbirnem mestu (pripadniki skupine Green Dragons imajo dve zbirni mesti: lokal »Lepa žoga« in bencinska črpalka Petrol nasproti stadiona Za Bežigradom). Od tam skupaj krenejo na srečanje.

Značilni so tudi sestanki nekaj dni pred večjimi tekmami, na katerih vplivnejši člani določijo potek navijanja, se dogovorijo za pripravo in izvedbo koreografij, v katerih velikokrat sodelujejo tudi ostali obiskovalci tekme. Gre predvsem za dvigovanje transparentov in deljenje zastavic ali konfetov po celem stadionu. V primeru, da navijači pripravljajo večjo koreografijo, se manjša skupina, zadolžena za izvedbo le-te, velikokrat zbere na stadionu že v dopoldanskih ali jutranjih urah ter pripravi vse potrebno za uspešno izpeljavo načrtovanega.

Tudi med samo tekmo navijači večkrat skušajo vsiliti navijanje ostalim gledalcem. Med slovenskimi navijači je tako znana parola »Dejmo celi stadion...«, ki služi kot iztočnica vsem obiskovalcem, da naj sledijo navijanju organizirane navijaške skupine.

Po končani tekmi se velikokrat zgodi, da tudi po odhodu nogometašev in gledalcev z objekta, navijači še dolgo nadaljujejo s petjem svojih pesmi, neredko pa so v podaljšani obisk tekme prisiljeni zaradi preprečevanja potencialnega stika z nasprotnimi navijači. Na tekmi Olimpija : Maribor (07.11.2004) smo morali tako vsi, ki smo bili prisotni na sektorju skupine Green Dragons, čakati dobre pol ure, da smo lahko zapustili stadion. Podobno se dogaja na vseh tekmah, kjer sta prisotni dve rivalski navijaški skupini.

Če povzamem Perasovića, lahko zaključim, da imajo za razliko od ostalih gledalcev, organizirani navijači neko zavest o sebi kot skupini, ki ni determinirana izključno s športom ali klubom za katerega se navija, kar se manifestira preko ločitve od ostalih gledalcev prisotnih na stadionu in »identifikacije z izbranim delom tribune kot lastnim teritorijem« (Perasović, 1988: 12).

3.2. NAVIJAŠKI RITUAL

Podobno kot pri drugih mladinskih subkulturah, tudi med navijači ritual zavzema pomembno vlogo pri oblikovanju identitete skupine, povezovanju njenih članov v

homogeno celoto ter pripomore k širši prepoznavnosti skupine in njenega delovanja. Navijaškega rituala nikakor ne gre razumeti kot togo komponento, kajti med navijači sta ustvarjalnost ter originalnost visoko cenjeni vrline. Posamezne navijaške skupine namreč ves čas težijo k novitetam, oblikujejo nove pesmi, parole, izdelujejo nove navijaške rekvizite, vse to pa vključujejo v svoj ritual in na ta način pritegnejo pozornost medijev, ostalih navijaških skupin ter širše javnosti.

Lalić ločuje in opredeljuje tri vrste ekspresivnega izvajanja navijaškega rituala:

- vizualna ekspresija (ikonografija);
- verbalna ekspresija;
- ekspresija telesnega nasilja kot vrhunca tega rituala (Lalić, 1993: 163).

Vizualna ekspresija zajema najrazličnejše rekvizite značilne za člane navijaških skupin. Mednje prištevamo šale, zastave, transparente, drese, kape, jopiče, broške, našitke ipd. Ti rekviziti so navadno polni simbolov znakov ter barv značilnih za specifičen nogometni klub, ali pa gre kar za simbole konkretne navijaške skupine. Na ta način »navijaška ikonografija predstavlja izjemno pomemben del izražanja klubske in skupinske pripadnosti nogometnih navijačev ter predstavljanje njihovega subkulturnega stila« (Lalić, 1993: 180).

Kot sem že omenil pa navijaški ritual ni nespremenljiva danost, temveč se ves čas dopolnjuje in spreminja. Na splošno bi lahko zapisali, da so navijaške skupine zelo odprte za spremembe in se konstantno prilagajajo na razmere v družbi, njihovi okolici in se hkrati trudijo slediti nekim obćim trendom, ki ga opažajo med ostalimi (tudi tujimi) navijaškimi skupinami. V zadnjem času se tako med navijaškimi skupinami dogaja zanimiv »ikonografski« obrat: številni navijači so, po vzoru britanskih, ki to počnejo že vrsto let, pričeli zavračati klubska obeležja (šale, kape, drese, trakove, majice, ...), oblikovala pa se je neke vrste »navijaška moda«, ki temelji na vrhunskih znamkah najdražjega cenovnega razreda in nastanku t.i. »casual ekip«. Razloge za tako drastično spremembo subkulturnega stila določenih navijaških skupin bom natančneje pojasnil v nadaljevanju, za sedaj pa naj zadostuje ugotovitev, da mora družboslovec pri proučevanju navijaške subkulture, v kolikor želi orisati realno stanje, ves čas natančno slediti dogajanju in poznati kontekst znotraj katerega se odvijajo spremembe.

Verbalna ekspresija zajema petje pesmi in vzklikanje sloganov, ki pa imajo dvojno naravo. Opazovalec namreč lahko loči dva različna tipa verbalne ekspresije: pozitivnega in negativnega. Pozitivni tip verbalne ekspresije je usmerjen k bodrenju, spodbujanju lastne

ekipe ter se kot tak dojema kot pomoč k bolj zavzeti igri, medtem ko negativni zajema žaljenje, provokacije, zmerjanje ter poniževanje bodisi lastnih igralcev, trenerja ali klubskih funkcionarjev, bodisi nasprotnih navijačev, varnostnikov, policije, sodnikov ali drugih udeležencev nogometnega srečanja. Verbalno nasilje na nogometnih srečanjih seveda ni nobena redkost, zelo pogosti so tudi nacionalistični ali celo rasistični izpadi. Če se osredotočim na ljubljansko navijaško skupino, lahko zapišem, da je intenzivnost in obseg negativnega tipa verbalne ekspresije v veliki meri odvisen od prisotnosti nasprotne navijaške skupine na nogometnem stadionu, od števila njihovih članov ter zgodovine odnosov med obema skupinama. Največje žaljivke ter psovke so, kot logična posledica teh treh dejavnikov, rezervirane za največje rivale, navijaško skupino mariborskih Viol.

Poleg tega, da je verbalno nasilje v funkciji ustrahovanja nasprotnika ter krepite lastne identitete, »verbalni ekscesi pogosto služijo kot priprava za kasnejši fizični obračun« (Lalić, 1993: 193).

Najvišja in tudi najbolj ekstremna stopnja navijaškega rituala je fizično nasilje, ki smo mu pogosto priča na in ob nogometnih stadionih. Gre za organizirane ali spontane, skupinske ali posamične pretepe med navijaškimi skupinami, med navijači in policisti ali varnostniki, obmetavanje z bakljami ali kamenjem, vdori na igralno površino, uničevanje vozil ipd. Motiv za takšno ravnanje je seveda jasen: dokazati prevlado in premoč nad nasprotno navijaško skupino, »biti (naj)močnejši« v navijaškem svetu v določenih okoliščinah pomeni večjo vrednoto kot »biti (naj)glasnejši«. Zanimivo je, da svoje ravnanje navijači pogosto pojasnjujejo kot dejanja storjena iz ljubezni do kluba, obligacije do »obrambe lastnega mesta« ali, v primeru reprezentančnih tekem, iz ponosa do nacionalne pripadnosti.

Pretepi med navijači so velikokrat skrbno načrtovani, večkrat tudi v naprej dogovorjeni, kljub navidezni absurdnosti takšnega početja pa moramo nasilje povezano z nogometom razumeti znotraj okvirjev navijaške subkulture ter ga razlagati kot del in ne bistvo »navijaške igre«.

3.3. TIPI NAVIJAČEV

V grobem bi, glede na njihove dejavnosti in upoštevajoč njihov navijaški ritual, lahko ločili tri glavne podzvrsti navijačev. Ob tem velja zapisati, da gre za idealne tipe in da v praksi lahko opazimo močno mešanje različnih stilov. Prav tako moramo upoštevati dejstvo, da znotraj iste navijaške skupine obstajajo posamezniki, ki bi sami sebe prištevali

med različne tipe navijačev. Iz tega razloga moramo biti previdni pri enoznačnih zaključkih in uvrščanju specifične skupine v katero od spodaj naštetih tipov navijaških skupin. Vseeno pa si, za boljšo predstavo o različni usmerjenosti posameznih navijačev in navijaških skupin, pogledjmo prevladujočo in uveljavljeno tipologijo organiziranih navijačev, ki jih ločujemo na:

- navadne navijače ali »fane«;
- ultra navijače ali »ultrase«;
- in huligane.

Pri fanih gre za navijače, katerim bi lahko pripisali nekoliko bolj površno zanimanje za klub in navijanje, ki jim, bolj kot način življenja, pomeni sprostitev ob ogledu tekme konec tedna. Kljub temu poskrbijo za dobro organiziranost in homogenost svoje skupine. »Gledano v celoti je njihovo navijanje zelo siromašno. Ko je njihova ekipa v napadu, skandirajo ime kluba, ko pa so njihovi ljubljenci v obrambi, fani vrtijo gasilsko sireno in tolčejo po bobnu brez ritma« (Plesec in Doupona Topič, 2002: 41).

Fani veljajo za miroljubne navijače, navijajo športno, nikoli ne izzivajo konfliktov in ne reagirajo na morebitne provokacije s strani nasprotnih navijačev. Gre za nekoliko starejše navijače, s povprečno starostjo blizu ali nad 30 let, med njimi pa je veliko starejših ljudi in tudi otrok, kajti ni redko, da so med tovrstne navijače včlanjene kar cele družine.

Ultra navijači ali, kot se imenujejo sami, »ultrasi«, tako kot »fani« med tekmo glasno spodbujajo svoje moštvo z vzklikanjem parol in petjem pesmi, ob tem pa veliko pozornosti namenjajo tudi (ali predvsem) podobi lastne skupine. S tem je povečana tudi zavest o pripadnosti skupini in skupna identiteta. Članstvo tovrstnih skupin je precej mlajše. Včlanjenih je veliko srednješolcev in študentov, zelo malo pa je pripadnikov starih nad 30 let, zato se povprečna starost v ultras skupini zaustavi malo nad dvajsetimi leti.

Za utrase je značilna priprava in izvedba domiselnih in večkrat zelo zahtevnih koreografij, ki včasih zajemajo zgolj njihov del tribune, ob večjih ter bolj pomembnih tekmah pa tudi celoten stadion. Pri omenjenih koreografijah se poslužujejo papirja, konfetov, zastavic, šalov, zelo pogosto pa uporabljajo tudi pirotehnična sredstva. Na ta način skušajo na stadionu pričarati dobro vzdušje ter tako igralcem kot ostalim gledalcem ponuditi, z njihovimi besedami, »navijaški spektakel«.

Kot sem že omenil je za ultrase zelo pomembna podoba, ki jo kažejo navzven, zato pozorno spremljajo poročanje medijev ter (v zadnjem času predvsem prek internetnih »navijaških forumov«) tudi mnenje ostalih navijaških skupin o njihovem delovanju.

Slednja ugotovitev je seveda logična posledica dejstva, da veliko ultra navijačev hodi na tekme prav zaradi želje, da bi pokazali, da so boljši od nasprotne navijaške skupine (Glej Plesec in Doupona Topič, 2002: 42).

Preteпов ultrasi načeloma ne zagovarjajo, vendar se kljub temu večkrat zapletejo v nered, ki pa niso v naprej pripravljeni ali načrtovani, temveč do njih pride spontano. Različne ultras skupine zase zatrjujejo, da jim pretepanje sicer ni v interesu in se temu praviloma skušajo izogniti, v primeru, da so izzvani pa naj bi vsakomur vračali s polno mero.

To nenapisano pravilo ultra navijačem seveda velikokrat služi kot alibi za njihovo početje, vendar kljub vsemu lahko zapišem, da gre pri ultrasih za skupino zelo dobro organiziranih navijačev, ki sledijo navijaškimi trendom, na stadionu pa primarno skrbijo za dobro vzdušje. Zaradi tega tovrstne navijače praviloma spodbujajo uprave matičnih klubov, prav tako pa so jim naklonjeni tudi igralci in mediji. Ultra navijače dobro opiše Protega, ki pravi, da bi: » ...ultra navijači z manjšo korekcijo – pogostejšo vzdržnostjo pri pretepih – lahko veljali za idealne navijače« (Protega, 1997:49).

Tretji tip navijaške skupine, ki je hkrati tudi najmanj priljubljen in celo nevaren, so nogometni huligani, za katere je značilno, »da se spuščajo v tekmovalno nasilje z drugimi navijaškimi skupinami« (Plesec in Doupona Topič, 2002: 41).

Slednje bi v grobem lahko ločili na dve podskupini. Na eni strani so tisti, ki jih navijanje sicer zanima, vendar zelo radi sodelujejo tudi pri pretepih in izgredivih, na drugi strani pa so posamezniki in (pod)skupine, katerim navijaška skupina služi zgolj kot instrument za zadovoljitev želja ali potreb, ki tako z nogometom kot športom nasploh nimajo nič skupnega. Na srečo v Sloveniji takšnega gibanja (zaenkrat) v večji meri še ne opazamo, čeprav se v zadnjih letih, glede na število incidentov, obe največji navijaški skupini pri nas (Viole in Green Dragons) tej definiciji močno približujeta. Takšni podobi so se v preteklosti »najbolj približali novomeški »Trottersi«, ki trenutno ne navijajo, saj ima polovica njihovih članov prepoved vstopa na stadion, nekaj jih je tudi v zaporih« (Protega, 1997: 49).

Pri obeh prej omenjenih skupinah iz Ljubljane in Maribora pa bi lahko ocenili, da gre pretežno za ultra navijače, kljub temu pa imata v svojih vrstah posameznike, oziroma podskupine, ki bi jih lahko označili za huligane oz. ekstremne navijače kot jih opisuje Perasović: » ...takšna skupina navijačev se lahko sestane nekaj dni pred določeno tekmo in s sistemom simbolov ter simboličnim vedenjem izraža svoje poglede in želje, pogosto tudi

z ritmičnim ponavljanjem določenih postopkov (ekspresivna množica), da bi potem dan pred tekmo v podobnem stanju odpotovali v 400 km oddaljeno mesto in tam na železniški postaji krenili v juriš proti policiji in nasprotnim navijačem, torej delovali destruktivno zaradi zadovoljevanja lastnih želja in ciljev« (Perasović, 1988: 11).

Za huligane je torej značilno, da svoje »akcije« skrbno načrtujejo in se na spopade dobro pripravijo. Do pretepev torej ne prihaja (samo) spontano, temveč tudi načrtno in premišljeno. Značilno je pripravljanje zased nasprotni navijaški skupini, velikokrat pa se s somišljeniki iz vrst nasprotnih navijačev tudi v naprej dogovorijo za pretep, komunikacija med njimi pa poteka prek mobilnega telefona ter interneta. Pri tovrstnih pretepih naj bi veljala neka nenapisana »fair-play« pravila (število udeležencev naj bi bilo izenačeno, prepovedana je uporaba, nožev, kolov, pasov in podobnih pripomočkov...), ki pa se jih vseeno pogosto krši.

Seveda so huligani razumljivo tisti, ki so najbolj na udaru medijev ter represivnih organov države, zato svojo identiteto skušajo skrivati in so posledično zelo dobro organizirani. Tovrstni navijači pa so tudi tisti, ki naj bi bili zadolženi za »obrambo mesta«, kadar gre za domačo tekmo njihovega kluba in se pričakuje prihod nasprotnih navijačev. V primeru gostujoče tekme se skupina huliganov (ločeno od glavnine navijačev) v mesto, kjer domuje rivalski klub, velikokrat odpravi že v jutranjih urah z lastnim prevozom, torej brez spremstva policije, in tam izziva pretepe z domačimi navijači.

Huligani se od fanov in ultra navijačev močno razlikujejo in so prepoznavni predvsem zaradi svojega deviantnega vedenja. Ta tip navijačev in okolje v katerem je nastajal, bom podrobneje predstavil v naslednjem podpoglavju, moj namen pa je predvsem ugotoviti, do kakšne mere lahko govorimo o razvoju huliganizma znotraj navijaške skupine Green Dragons. Te ugotovitve in zaključki mi bodo namreč zelo koristili tako pri ocenjevanju vloge nasilja, kot tudi pri prepoznavanju in razumevanju vpliva, ki ga ima takšno ravnanje na posameznikov status znotraj omenjene skupine.

3.4. ROJSTVO IN RAZVOJ ANGLEŠKEGA HULIGANA

Nasilno vedenje športne publike je pojav z dolgo tradicijo. Čeprav je prisoten praktično tako dolgo kot sama športna tekmovanja, se v zadnjih desetletjih v Evropi primarno povezuje z nogometno igro. Zaradi kontinuitete in obsega z nogometom povezanega nasilja, v Veliki Britaniji ta fenomen označujejo kot »nogometni

huliganizem«. Slednji izraz pa se je skupaj z dejanji, ki jih označuje, kmalu uveljavil tudi širom Evrope.

Perasović pravi, da so nogomet že »od samega začetka spremljali neredi, igra iz katere se je razvil današnji nogomet pa je povzročala težave že v štirinajstem stoletju, zaradi česar jo je Edvard II. leta 1314 celo prepovedal« (Perasović 1988: 8).

Ne glede na dejstvo, da je nasilno vedenje spremljalo nogomet prav v vseh fazah njegovega nastanka, se večina avtorjev strinja, da je nogometni huliganizem kot poseben fenomen prisoten od konca šestdesetih let v Veliki Britaniji, slabih deset let kasneje se je začel širiti tudi po drugih evropskih državah. Vrhunec je nogometni huliganizem pred očmi svetovne javnosti in ob televizijskem prenosu doživel 28. maja 1985 na finalni tekmi evropskega pokala med Juventusom in Liverpoolom na bruseljskem stadionu Heysel.

Takrat je zaradi divjanja angleških navijačev, ki so na italijanske navijače vrgli dimno bombo ter skušali zavzeti njihovo tribuno, umrlo 39 navijačev Juventusa. Čeprav to niso bile prve žrtve huliganizma (in na žalost tudi ne zadnje), je omenjeni dogodek pomenil streznitev in dokončno spoznanje o razsežnosti ter rušilni moči nasilja na in ob nogometnih stadionih.

Čeprav so se z nogometom povezani neredi v Veliki Britaniji dogajali že v štiridesetih in petdesetih letih, je nogometno nasilje status družbenega problema dobilo šele sredi šestdesetih let. V tem času je Velika Britanija prvič gostila zaključne boje svetovnega prvenstva in v domačih medijih se je prvič pojavil strah pred morebitnimi izgredi na očeh svetovne športne javnosti.

Prav v tem času so popularni angleški časopisi začeli z uporabo izrazito vojaške retorike pri opisovanju nogometnih tekem in vedenja publike. Intenzivno poročanje novinarjev pa je le pospešilo proces nastanka nogometnega huligana. Navijaški neredi, ki so bili prisotni že ves čas, so se začeli prikazovati na bistveno bolj dramatičen način, njihova pomembnost pa je navijače še bolj podžgala. »Mladi člani tolpe delavskega razreda, ki so prej razgrajali po ulicah, so kot rezultat obče moralne panike ustvarjene s strani medijev, pribežališče našli na nogometnih terenih, ki so postali njihova najbolj priljubljena lokacija za povzročanje neredov« (Williams in drugi, 1986: 363).

Začarani krog je bil s tem sklenjen: nasilje na nogometnih stadionih se je povečevalo, mediji so jim posvečali vse več pozornosti, s tem pa nevede privabljali nove mlade moške iz vrst delavskega razreda na tribune nogometnih stadionov. Porast nasilja je

seveda sprožil tudi ukrepe policije, vendar se je zagotovitev reda in miru na nogometnih srečanjih izkazala za trd oreh.

Leta 1966 so se v angleških medijih konstantno začeli pojavljati zapisi o aktivnostih mladih »huliganskih tolp« znotraj in zunaj nogometnih stadionov, v tem obdobju si je namreč nogometni huliganizem v Angliji nadel kohezivno in organizirano podobo, v kakršni se je pojavljal v naslednjih letih. Med lokalnimi tolpmami, večinoma iz predmestij, so se začela tvoriti zavezništva, začele so se formirati večje skupine, ki so si nadevale različna imena ter se združevale na tribuni za golom (t.i. »goal-end terrace«), s katere so začeli izključevati tako starejše gledalce kot tudi mlajše rivalske skupine.

S konstituiranjem »tribune za golom« kot navijaškega teritorija pa se je povečal tudi obseg sodelujočih v nemirih. Če so bili prej za incidente odgovorni posamezniki ali manjše skupine, so sedaj iz vseh koncev Anglije začeli poročati o tisočih izgrednikih, ki so bili med tekmo locirani na tribunah za golom. Do nemirov pa ni prihajalo zgolj na samih stadionih, temveč tudi na železniških in avtobusnih postajah, kjer so domači navijači pričakali gostujoče. »V najhujših incidentih iz tega obdobja, so bili velikokrat uporabljeni tudi noži in drugo orožje« (Williams in drugi, 1986: 366).

Ko se je koncem šestdesetih let razvnel lokalni boj za prevlado na tribuni, so se v delavskih okoljih severno in vzhodno od Londona začele pojavljati skupine obritoglavcev (t.i. skinheads), ki so s svojimi tradicionalnimi pogledi, vključno z (nasilnim) poudarjanjem moškosti, lojalnosti do lastne skupnosti, kolektivno solidarnostjo ter močnim nasprotovanjem vsem, ki ne spadajo v »njihovo« okolje, hitro našli svoj prostor med nogometnimi huligani in med njimi celo zavzeli primat. »Nogomet jim je ponudil prostor preko katerega so obritoglavci kolektivno demonstrirali njihovo maskulativno samopodobo« (Williams in drugi, 1986: 366).

S pojavljanjem obritoglavcev na tribunah se je med navijači uveljavila večja solidarnost, zaradi podobnosti v miselnosti in vrednotah pa tudi enotni stil. »Skinhead gibanje« je tako veliko članov rekrutiralo prav iz vrst mladine, ki je obiskovala tekme, na drugi strani pa so navijači pridobili nov zagon, ki pa je dodatno poglobil problematiko nasilja. Nogometni huliganizem v Angliji se je s prepletom navijaške ter »skinhead« subkulture iz stadionov ter železniških in avtobusnih postaj razširil tudi na ulice in mestna središča.

Enotni stil in prepoznavna podoba nogometnega huligana, s tem pa tudi večja solidarnost in identifikacija posameznika s posamezno skupino, so pripomogli k

konstituciji tribune za golom kot nedotakljivega teritorija dotične navijaške skupine, ki ga je kot takega potrebno braniti za vsako ceno. Od konca šestdesetih let naprej je največja sramota za pripadnika navijaške skupine in njegov ponos, da nasprotni navijači (oz. njihov »fighting crew«) zavzamejo teritorij domačih, torej tribuno za golom.

Na nove razmere so, z uvedbo določenih ukrepov, ki so bili usmerjeni zlasti v poizkus ločevanja navijačev nasprotnih moštev, reagirale tudi oblasti. V tem času so na predlog ministrstva za šport na večini večjih nogometnih stadionov po Angliji postopoma začeli uvajati ločevanje tribun na posamezne obvladljive in ograjene enote. Čeprav je tak ukrep pripomogel pri zmanjševanju števila neredov znotraj športnih objektov, je na drugi strani pretvoril navijače znotraj »kletke« v »huligansko elito« in hkrati povzročil porast nasilja v okolici stadionov. V zgodnjih sedemdesetih letih je bila tako večina policijskih sil na dan tekme zadolžena za spremstvo gostujočih navijačev do stadiona ter onemogočanje stika z domačimi navijači. Kljub temu je praktično vsak konec tedna prihajalo do večjih izgredov na različnih koncih države.

Najbolj zloglasna skupina tega obdobja je bila skupina navijačev kluba Manchester United, imenovana »Red Army«, ki je vsako gostovanje njihovega kluba izkoristila za povzročanje kaosa in neredov po celem mestu. Na domačih tekmah omenjenega kluba so ob vhodih na stadion izločali znane izgrednike in jim prepovedali vstop na objekt, uvedli pa so tudi varnostne ograje oz. koridorje okrog stadiona.

Kljub temu, da so bili omenjeni navijači deležni posebne pozornosti kamorkoli so prišli, jih je bilo zaradi njihove številčnosti ter agresivnosti na tekmah izven Manchestra velikokrat nemogoče ustaviti. Na invazijo tisočih navijačev so se pripravljali celo lokalni prebivalci, ki so takrat zgradili okna z deskami, lastniki trgovin in pubov pa so preventivno zapirali svoje prostore (glej Williams in drugi, 1986: 373).

V drugi polovici sedemdesetih let so angleški huligani našli nov prostor za razkazovanje njihove moči in nove nasprotnike – huliganizem se je že razširil na kontinent. Leta 1974 so angleški navijači začeli redno obiskovati mednarodne tekme svojih klubov. Od takrat pa vse do tragedije v Bruslju in prepovedi nastopanja angleških klubov v evropskih pokalih, praktično ni minila nogometna sezona brez večjih incidentov, povzročenih s strani angleških gostujočih navijačev.

Angleški huligani so bili do takrat že dobro izšolani v tehnikah izogibanja policiji in varnostnim službam, na drugi strani pa na kontinentu neizkušena policija ter nezavarovani stadioni in ulice na njih nikakor niso bili pripravljene. Omenjena dejstva so,

skupaj s cenovno dostopnostjo ogledov mednarodnih tekem, pritegnila tisoče mladih angleških navijačev, ki so z zavzemanjem še neraziskanih teritorijev izvažali huliganizem širom Evrope, sprva ob gostovanjih angleških klubov, od leta 1977 naprej pa so huligani z otoka v večji meri začeli obiskovati tudi tekme angleške nogometne reprezentance.

V osemdesetih letih so se angleški huligani kljub novim ukrepom oblasti izkazali za izredno odporne, prilagodljive ter inovativne. Leta 1979 je borbo proti huliganom na svoja pleča prevzela novoizvoljena administracija pod vodstvom Margaret Thatcher, ki je povečala pristojnosti policije, ponudila podporo sodstvu ter začela z izvajanjem hitrih ter ostrih sodnih procesov proti mladim prestopnikom, ki so se velikokrat končali z dolgimi zapornimi kaznimi (Ward in Hickmott, 2000).

Dodaten pritisk na angleške huligane se je začel vršiti po bruseljski tragediji leta 1985. Ko sta nogometna zveza in tudi angleški državni vrh po dolгих letih sprenevedanja končno spoznala razsežnosti problematike huliganizma, se je začela obsežna akcija, ki naj bi za vselej pometla z nasiljem na nogometnih stadionih. Na stadionih so se začele uvajati kamere za nadzor gledalcev, uvedla se je legitimacija navijačev ob vstopu na stadion, v okolici stadiona je bilo prepovedano točiti alkohol, tekme so se igrale v dopoldanskem terminu (glej Protega 1997: 25).

Še dodatno so se zaostriale tudi kazni za prestopnike, vse znane obraze na čelu večjih huliganskih navijaških skupin so po hitrem postopku privedli pred sodišče, v naslednjih letih so številnim navijačem prepovedali obisk tekem ipd. Kljub temu pa so navijači kmalu pripravili nov odgovor.

V začetku osemdesetih se je v navijaštvu namreč zgodil še en velik obrat: začele so se pojavljati skrajno desno usmerjene navijaške skupine. V okolici stadionov, zlasti na rasno mešanih območjih, se je začelo prodajati časopisje Nacionalne Fronte (desničarske politične stranke), ki je pogosto vsebovalo rasistične članke, stranka pa je imela med navijači mnogo privrženecv ali celo aktivnih članov. V tem času so številne huliganske skupine padle pod vpliv rasistične ideologije, najbolj znane in tudi najnevarnejše med njimi pa so bile »The Service Crew« (Leeds), »Bushwackers« (Millwall) in »Headhunters« (Chelsea). Tovrstne skupine pa so iznašle tudi novo strategijo v borbi proti vse ostrejšim ukrepom oblasti – huligani so se v osemdesetih letih prenehali oblačiti v klubske barve. Odvrkli so klubske drese, šale, kapice in druge rekvizite po katerih so bili do takrat prepoznavni nogometni huligani. Zadržali so le majhne, skoraj neopazne značke z grbom ali začetnicami njihovega nogometnega kluba, zataknjene za ovratnik, rokav ali kapico s

ščitnikom, slednje pa so postale njihov zaščitni znak. Strategija omenjenih skupin se je hitro širila in kmalu so jih prevzele tudi druge, sicer apolitične skupine, kot na primer zloglasna »Inter - City Firm« (West Ham).

Glavni razlog za takšne spremembe je dejstvo, da so se na ta način izognili lahki identifikaciji s strani policije, varnostnih služb in nasprotnih navijačev. To pa ni bila edina sprememba. Huligani so se ob gostovanjih začeli posluževati tistih načinov transporta, s katerimi je bilo moč uiti nadzoru policije. V ta namen so začeli uporabljati tudi »rent-a-car« storitve. Takšne skupine huliganov so bile zelo dobro organizirane, močno notranje povezane, članstvo v njih pa so si zagotovili le tisti, ki so že prej dokazali svoje pretepaške sposobnosti. Vse omenjene spremembe so namreč služile samo enemu cilju – fizično napasti ter premagati nasprotno navijaško skupino oz njihovo pretepaško ekipo (t.i. »fighting crew«) na njihovem ali domačem terenu. Ogled tekme in spremljanje rezultatov njihovega kluba je postal povsem postranskega pomena.

V strokovni literaturi to obdobje označujejo kot obdobje nastanka t.i. »super-huligana« (glej Williams in drugi, 1986: 374), med samimi navijači pa se je za skupine, ki so sprejele opisani navijaški trend kasneje uveljavil izraz »casuals« (Cowens, 2001).

Opisane spremembe so do konca osemdesetih izoblikovale povsem novo podobo navijača, podobo, ki se je z nekajletnim zamikom prenesla tudi na celinsko Evropo. Huligani so torej prenehali nositi t.i. »bomberje«, »bulerje«, ter ozke kavbojke z zavihanim robom, ki so se v navijaškem svetu znašli ob mešanju navijaške ter »skinhead« subkulture delavskega razreda, odvrgli pa so tudi vsa klubska obeležja. Nasprotno, huligani so začeli posegati po najdražjih elitnih blagovnih znamkah, ki so si jih tudi sicer lahko privoščili le redki. Sprva na Otoku, kasneje tudi drugod po Evropi, se je tako razvila navijaška (»casual«) moda in ne glede na njegov družbeni in finančni položaj, se je od osemdesetih let dalje huligan oblačil le v najdražje znamke. Takrat so bile med huligani popularne znamke kot so Pringle, Ellesse, Burberry..., v zadnjih letih pa so med najpogostejšimi znamkami »casual« oblačil nahajajo Stone Island, Lacoste, Prada, Umbro, Fred Perry ipd. (Pennant in King, 2003).

Ob tem je zanimivo zlasti dejstvo, da »zakoni casual mode«, pravzaprav ne služijo več svojemu prvotnemu namenu. Skupina petdesetih, stotih ali več mladih oblečenih v najdražje blagovne znamke in z značilnimi kapami s ščitnikom, ne more uiti očesu bežnega poznavalca sveta navijačev. Če je bil navijač prej razpoznaven zaradi »Dr.Martens« čevljev ter šala v barvah kluba, ga danes opazovalec prepozna po, denimo, kapici znamke

»Prada« za katero je zatakajena značka z grbom nogometnega kluba... O tem priča tudi odločitev številnih lastnikov pubov, ki so obiskovalcem prepovedali vstop v oblačilih znamk, ki jih sicer uporabljajo »casual« navijači. S tem so dejansko hoteli preprečiti vstop huliganom v njihove pube. Kljub vsemu pa je navijaška (huliganska) subkultura »casual« trend zadržala kot enega od bistvenih elementov identitete novodobnega huligana.

Od zgodnjih sedemdesetih let, ko so britanske oblasti prvič začele z bojem proti nasilju, ki je ves čas spremljalo nogometno igro, pa vse do danes, so se angleški nogometni huligani vedno znali prilagoditi razmeram. Vsaki akciji policije, varnostnih služb ali kriminalistov, je sledila reakcija navijačev in čeprav so na angleških stadionih (za razliko od stadionov celinske Evrope!) že pred leti padle ograje in med tekmami angleške lige ne opažamo več incidentov, bitka s huligani še zdaleč ni dobljena. Kot vedno doslej, so se huligani zgolj – prilagodili. Še vedno so na primer prisotni na tekmah angleške reprezentance. Leta 1998 so se tako pretepali praktično ves čas svetovnega prvenstva v Franciji, kjer so obračunavali z lokalnimi tolpmi tunizijskega porekla, na evropskem prvenstvu leta 2000 pa so na trgu Belgijskega mesta Charleroi obračunavali z nemškimi navijači in ob tem povzročili tudi veliko gmotne škode.

Huligani so še vedno aktivni tudi na tekmah v evropskih pokalih. Leta 2000 so na predvečer polfinalne tekme za pokal UEFA med kluboma Galatasaray in Leeds United v Istanbulu v uličnih spopadih turški navijači do smrti zbodli dva angleška navijača, več navijačev na obeh straneh pa je bilo poškodovanih. Na povratni tekmi 14 dni kasneje so izven igrišča potekale bitke med policijo in domačimi angleškimi navijači, ki so napadali tudi turške novinarje in televizijsko ekipo. V finale, odigrano v Kobenhagenu, se je skupaj z Arsenalom kasneje uvrstil Galatasaray, tudi to tekmo pa so zaznamovali številni incidenti in pretepi. Na tekmo so namreč v želji po maščevanju, preoblečeni v navijače Arsenal, pripotovali tudi huligani iz Leedsa.

Veliko število huliganov se je, po tem ko so jim večji klubi angleške prve lige prepovedali vstop na stadione, enostavno preselilo v nižjeligaška tekmovanja, kjer so zaradi slabše infrastrukture objektov, slabše organizacije tekmovanj in predvsem manjšega nadzora policije in tudi medijev, našli poligon za izživljanje svojih strasti. V sezoni 1999/2000 je do večjih neredov tako prišlo na srečanju med ekipama Ketteringa in Nuneaton Borougha. Gre za ekipi, ki sicer nastopata v popolnoma amaterski ligi »Nationwide Conference«. Kljub temu, da so vsi igralci zgolj rekreativni športniki, imata obe ekipi precejšnje število navijačev, ki na »derbijih« pogosto poskrbijo za incidente. V

sezoni 1999/2000 je napetost med navijači obeh ekip dosegla vrhunec, ko je prišlo do izgrediv na lesenih tribunah. Po vdoru navijačev na teren, se je na zelenici vnel vsesplošen pretep, v katerem je bilo več kot 50 navijačev poškodovanih, kar 100 priprtih, 67 navijačev pa je bilo obsojenih na zaporne kazni.

Do izgrediv pa kljub ostrim kaznim, čeprav morda manj pogosto kot se je to dogajalo v preteklosti, prihaja tudi v prvi angleški (t.i. »Premier«) ligi. O tem zgovorno priča policijska statistika ob neredih v okolici stadiona pred, med in po lanskoletni tekmi med ekipama Portsmoutha in Southamptona. 105 aretiranih navijačev, 103 kasnejše obsodbe, od tega 88 zapornih kazni in skupno kar 549 let prepovedi obiska nogometnih srečanj, obujajo spomine na »zlata leta« angleških huliganov...

Kljub več kot 30-letnemu boju proti huliganom, oblasti torej niso uspеле izkoreniniti huliganizma in več kot očitno je, da jim zgolj s strožimi ukrepi in višanjem kazni, to nikoli ne bo uspelo. Seveda to ne pomeni, da takšni ukrepi niso potrebni ali, da do danes niso pokazali določenih rezultatov ter premikov na bolje. Težava je v tem, da so tovrstni ukrepi vedno znova nenamerno proizvajali stranske učinke. Postavljanje ograj na tribunah je tako pomagalo pri krepitvi skupne identitete ter solidarnosti in konstituciji »tribune za golom« kot nedotakljivega navijaškega teritorija. Podobno je povečan nadzor na stadionih pomenil selitev neredov na ulice in mestna središča. In nenazadnje so tudi poostreni ukrepi policije in intervencije britanskega političnega vrha, naposled privedli do rojstva t.i. »super-huligana« oz. nastanka »casual« navijačev (Williams in drugi, 1986).

Ob vsem tem pa je najbolj zaskrbljujoče dejstvo, da pravzaprav nihče ne ve, kako zaječiti pohod huliganov, ki nas vedno znova opozarjajo, da so še vedno tu, tako v Veliki Britaniji, kot tudi drugje po Evropi. Prvi korak do reševanja problematike huliganizma je gotovo razumevanje njegovih globokih socialnih korenin ter okoliščin pod katerimi je nastajal in se razvijal vse do današnje oblike.

4. GREEN DRAGONS PO SLEDEH ANGLEŠKIH HULIGANOV

Na srečo do takšnih razsežnostih opisanega huliganskega gibanja v Sloveniji ni prišlo, kljub vsemu pa opažamo, da so zloglasni angleški huligani kot inventorji ter nosilci vseh glavnih sprememb znotraj navijaške subkulture na globalni ravni, za vse njihove somišljenike širom Evrope, tudi pri nas, postali vzorniki ter predstavniki idealnega tipa nogometnega navijača.

Zato ne preseneča, da je razvoj navijačev po vsej Evropi, potekal zelo podobno tistemu na Otoku. Seveda je ob tem potrebno zapisati, da je odnos katerekoli navijaške skupine do huliganizma in posledično tudi vpliv huliganov na to skupino, na prvem mestu odvisen od tipa navijaške skupine. Navadni navijači oz. fani so se razvijali povsem neodvisno od razvoja huliganizma v Veliki Britaniji in drugje po Evropi. Praviloma imajo do dejavnosti tovrstnih navijačev tudi izrazito negativno mnenje, kar seveda ne preseneča. Konec koncev smo že predhodno ugotovili, da so fani v glavnem »ljubiteljski navijači«, katerim navijanje pomeni zgolj sprostitev ali hobi in zato je na mestu vprašanje, če jih kot take sploh lahko prištevamo med pripadnike navijaške subkulture.

Pri ultra navijačih pa je spogledovanje z britansko navijaško sceno več kot očitno. Kot smo omenili že prej, se tovrstni navijači, kljub temu da jim nasilje in pretepi niso primarna skrb oz. veselje, ob določenih pogojih (provokacije s strani nasprotnih navijačev, slabi odnosi z matičnim klubom ipd.) vedejo nasilno in jim povzročanje incidentov torej ni nekaj tujega. Potrditev za takšno ugotovitev v zadnjem času lahko opažamo v Italiji kot »domovini ultra navijačev«. Poleg številnih incidentov do katerih redno prihaja v italijanskem domačem prvenstvu, smo v sezoni 2004/2005 težave s katerimi se soočajo italijanske oblasti in nogometna zveza, lahko spremljali tudi v najelitnejšem evropskem tekmovanju, Ligi prvakov. Navijači Interja so z divjanjem na tribunah in metanjem pirotehničnih sredstev na igralno površino (z gorečo bakljo so v ramo celo zadeli vratarja nasprotnega moštva), povzročili prekinitve in odpoved četrtfinalne tekme med mestnima tekmečema Interjem ter Milanom. Že dan kasneje so »Juventusovi ultrasi«, prav tako v četrtfinalnem srečanju Lige prvakov, po celem mestu pripravljali »zasede« gostujočim navijačem Liverpoola, da bi z njimi obračunali in se jim maščevali za bruseljsko tragedijo izpred 20 let. Po Torinu so se tega dne odvijali spopadi s policijo, v nekem baru pa so s palicami pretepli in poškodovali nekega angleškega navijača.

Na dogajanja so se odzvali predstavniki italijanske vlade, ki so že napovedali hitrejše in ostrejšje ukrepe proti izgrednikom. Minister za notranje zadeve Giuseppe Pisanu je celo predlagal, da bi se določene tekme odigrale pred praznimi tribunami, saj so spopadi med navijači in policaji postali stalnica italijanskega nogometa. Samo v tednu, ko je omenjeni minister podal izjavo za medije, je bilo ob in na italijanskih nogometnih stadionih ranjenih kar 85 policistov.

Našteta dejstva so samo dokaz, da t.i. ultra navijači pogosto sodelujejo v neredih ter tudi sicer redno spremljajo razvoj navijaštva v Veliki Britaniji in uvažajo elemente huliganizma v svoje okolje.

Res je, da ne smemo zanemariti lokalnih karakteristik navijačev, ki so glede na okolje v katerem so se razvijali, v navijaško subkulturo vnesli določene elemente, ki jih ni moč opaziti drugje in na ta način vzpostavili lastno identiteto. Vseeno pa lahko ugotovimo, da kljub negativnemu in kritičnemu pogledu javnosti, obstajajo skupine mladih, ki ne obsojajo huliganov, temveč se od njih učijo ter jih celo spoštujejo.

Izobešanje britanskih ali angleških zastav na tribunah navijaške skupine so primer javnega izkazovanja simpatij z navijači na Otoku in ne gre zanemariti dejstva, da je prav angleška oz. britanska zastava eden od najbolj razširjenih navijaških simbolov po celi Evropi. Identifikacija navijačev z angleškimi huligani je tako močna, da celo v Italiji, po vsem, kar se je zgodilo v Bruslju leta 1985, praktično ne mine tekma brez angleške zastave izobešene na eni od tribun obeh navijaških skupin. »Slednja simbolizira angleške navijače in predstavlja priznavanje vrhovne avtoritete med navijači in solidarnost s predstavniki »plemena«, ko so ti napadeni s strani struktur ter institucij z druge strani navijaškega sveta« (Perasović, 1988: 15).

V kolikor vsaj bežno poznamo zgodovino, strukturo in dejavnosti določene navijaške skupine pa hitro spoznamo, da vplivi angleških huliganov segajo veliko globlje, kar bom na kratko skušal prikazati na primeru skupine Green Dragons.

Člani skupine Green Dragons se sicer prištevajo med »ultrase«, kljub temu pa so (preko vodje) že večkrat javno izrazili mnenje, da je njihovo navijanje in tudi podoba mešanica dveh stilov: italijanskega ter angleškega. Iluzija, da je določeno navijaško skupino brez težav mogoče uvrstiti v neko teoretično tipologijo, se torej hitro razblini. V praksi namreč največkrat srečujemo mešanje različnih vplivov ter vnašanje elementov lastne specifične kulture v okvire navijaške skupine. Neizpodbitno je tudi dejstvo, da so se že sami ultra navijači deloma razvijali pod vplivom angleških huliganov. Kljub temu bom,

predvsem zaradi želje po razumevanju vloge nasilja pri distribuciji vpliva in moči med člani navijaške skupine, v naslednjih vrsticah skušal prikazati vpliv angleškega modela navijača na oblikovanje identitete ljubljanskih Green Dragons.

Prvi element, ki jasno kaže na angleški vpliv, je položaj navijačev na stadionu. Skupina Green Dragons se na vseh domačih tekmah nahaja za golom (»goal-end terrace«), vendar vedno ni bilo tako. Ob samem nastanku skupine so se navijači nahajali na A tribuni, torej ob »avt–liniji« nogometnega igrišča. To je bilo obdobje, ko so primat v skupini držali člani iz Zasavja, ki so bili hkrati tudi ustanovitelji. Ko se je skupina širila, je prišlo do notranjih trenj med omenjenimi člani iz Zasavja in vedno večjim deležem navijačev iz Ljubljane. Jedro spora med obema skupinama pa je bil prav položaj navijačev na samem objektu. Zasavčani so želeli obdržati položaj, ki je bil ugoden za spremljanje nogometne tekme in je omogočal dober pogled na igrišče, medtem ko je ljubljanska ločnica, po vzoru tujih navijačev, vse glasneje zahtevala selitev na tribuno za golom in uveljavitev omenjene tribune kot njihovega teritorija. V skupini so kmalu prevladali številčnejši Ljubljančani, ki so s selitvijo za gol storili prvi korak ločevanja od »fanov«. Logična posledica selitve je bila uveljavitev tribune za golom kot nedotakljivega prostora navijaške skupine Green Dragons, s čimer so njeni člani prevzeli »igro boja za svoj teritorij«, ki sem jo opisal v prejšnjem poglavju. Skupen in lasten teritorij pa je poleg tega dodatno okrepil občutek pripadnosti ter solidarnosti znotraj skupine.

V tem času je bilo čutiti tudi velik vpliv navijačev iz takratne skupne države, ki so bili znani po svojih huliganskih izpadih. Do razpada Jugoslavije je bilo značilno sodelovanje skupine Green Dragons s hrvaškimi skupinami v primeru tekme proti kateremu izmed obeh beograjskih klubov. Tako so se ljubljanski Green Dragons večkrat povezali z zagrebškimi »Bad Blue Boys«, reško »Armado« ali splitsko »Torcido« v boju proti »srbskemu nasprotniku« v obliki »Grobarjev« (Partizan) in »Delij« (Crvena zvezda). Ob takem sovražnem dojemanju gostujočih navijačev, ki so seveda v takšni »militantni igri« z veseljem sodelovali, pretepi in neredi niso izostali, kljub temu pa na slovenskih tribunah nikoli ni prišlo do izgrediv v takšni meri kot se je to dogajalo v Beogradu, Novem Sadu, Zagrebu ali Splitu (Protega, 1997: 44).

Z razpadom skupne države so ljubljanski navijači v začetku devetdesetih let novega rivala našli v navijaški skupini mariborskih Viol, vzajemna sovražnost pa po besedah Ljubljančanov izvira še iz časov jugoslovanske lige, ko naj bi se na izmed tekem takratne jugoslovanske lige med ljubljansko Olimpijo in zagrebškim Dinamom, Viole pridružile

»Bad Blue Boysem« na njihovi tribuni. Derbi med Olimpijo in Mariborom so tako že na samem začetku začeli spremljati tudi neredi na tribunah ter v okolici obeh stadionov.

Tako kot v Angliji v sedemdesetih letih, odvzemi šalov ter transparentov vse do danes pomenijo način sramotenja nasprotnih navijačev ter dokazovanja lastne moči, storilci pa med navijači uživajo visoko spoštovanje. To sem ugotovil zlasti med udeležbo gostovanj s skupino Green Dragons. Na poti na gostovanja sem se namreč večkrat udeležil pogovorov med navijači, ki so se spominjali »legend skupine« in njihovih »junaških podvigov«, med katere spadajo odvzemi šalov in (zlasti) transparentov nasprotnim navijačem, sodelovanje v pretepih, vdori na igralno površino, prekinitve tekem ipd. Te ugotovitve pa so, poleg podobnosti s pravili angleške »navijaške igre«, razkrivale tudi močno povezanost med nasiljem ter statusom posameznika v skupini.

Na povečano število ter obseg neredov na in v okolici športnih objektih je kmalu reagirala tudi policija, ki je, podobno kot so to v preteklosti počele britanske oblasti, svoje ukrepe osredotočila na zagotavljanje varnosti na stadionih, ograjevanje sektorjev z organiziranimi navijači, preprečevanje stika med navijaškimi skupinami, spremstvo navijaških skupin na gostovanjih ipd. Kljub temu so navijači vedno znali obiti varnostne ukrepe in kot kaže, je tudi slovenskim varuhom reda in miru spodletelo na isti točki kot njihovim kolegom iz tujine. Ob tem velja omeniti tudi dejstvo, da je domača policija predvsem zaradi slabe infrastrukture slovenskih nogometnih objektov v dodatni zagati pri zagotavljanju varnosti na nogometnih srečanjih. Če so v nekaterih evropskih državah oblasti s sprejetjem t.i. »navijaških zakonov« in sprejetjem pravnih podlag, s katerimi so največjim izgretnikom prepovedali vstop na stadione, uspeli povečati varnost vsaj znotraj športnih objektov, pri nas takšnih ukrepov ne bi bilo možno izvajati že zaradi pomanjkljive infrastrukture in pomanjkanja finančnih sredstev za posodobitve, ki bi bile ob takih rešitvah nujno potrebne. Zato smo tudi danes vedno znova priča številnim incidentom, prekinitvam nogometnih srečanj in spopadom med navijači ter policijo oz. varnostnimi službami.

Podobnost z angleškimi navijači pa se ne konča s pojmovanjem nasilja kot polja za dokazovanje superiornosti lastne skupine. Kot sem že omenil, sta menjava vodstva in oblikovanje novega jedra skupine pred tremi leti, pripeljala do določenih premikov znotraj skupine Green Dragons. Velik del vidnejših članov skupine je namreč začel spreminjati svojo zunanjo podobo in posredno tudi podobo skupine kot celote: v skupini so se po vzoru angleških navijačev (in tudi navijačev Nemčije, Švice, Nizozemske, Poljske, Avstrije itd. –

v zadnjih desetih letih se je ta trend razširil tudi v druge evropske države) začeli pojavljati t.i. casual navijači, za katere je značilna visoka notranja povezanost in solidarnost ter želja po fizičnem obračunavanju z nasprotnimi navijači. Tudi na slovenskih tribunah je torej vse manj navijačev opremljenih v prej tradicionalno navijaško opravo (»bulerji«, bomberjakne, kavbojke z zavihanimi hlačnicami, šali,...), vse več navijačev pa je oblečenih v oblačila najdražjih, elitnih blagovnih znamk.

Pred kratkim je bil ustanovljen celo internetni forum »casual-Slovenija«, na katerem pripadniki različnih navijaških skupin izmenjujejo mnenja o tem, katera oblačila so popularna v tujini, kje posamezniki nakupujejo ipd. V luči povedanega lahko ocenim, da, čeprav so casuals v osemdesetih letih nastali v najnasilnejših angleških navijaških skupinah kot odgovor na stroge ukrepe britanske vlade, danes vsi casual navijači niso nujno huligani. Casual trend je namreč medtem postal modni trend navijačev in kot tak ni nujno povezan zgolj z nasiljem. Kljub vsemu pa sem med ljubljanskimi navijači opazil, da veliko število posameznikov, ki visoko cenijo nasilno vedenje, ustreza podobi casual navijača, kar me je privedlo do sklepa, da določena povezanost med casuali in nasiljem kljub vsemu obstaja.

Do zgoraj zapisanega sklepa me je privedla tudi izjava dolgoletnega casual navijača (ki želi ostati neimenovan), ki je v zadnjih letih sodeloval praktično v vseh večjih neredih v katere so bili vpleteni člani skupine Green Dragons. Dejal je namreč, da je pri nas: »med casuali veliko bleferjev, torej tistih, ki so to postali, ker je to pač in,« vseeno pa omenjeni član skupine nadaljuje, da »je ekipa Dragonsev, ki sodeluje v večini preteпов, hodi na gostovanja v dopoldanskih urah in skrbi za obrambo mesta, sestavljena pretežno iz pripadnikov casual kulture.«

Ob tem velja zapisati, da draga oblačila nikakor niso pogoj za vstop v t.i. »udarno ekipo« navijaške skupine, ne gre pa zanemariti dejstva, da so v njej svoje mesto našli prav predstavniki casual kulture. Omenjena »ekipa« je tista, ki je v letošnji sezoni sodelovala v večini z nogometom povezanih preteпов na Slovenskem. Eden od teh se je odvijal v Domžalah na tekmi med NK Domžale in NK Mariborom. Kljub dejstvu, da Olimpija v Domžalah sploh ni igrala, se je tja odpravila skupina približno tridesetih članov Green Dragons in napadla skupino mariborskih Viol. Sledil je množičen pretep, obmetavanje z bakljami ter stoli iz bližnje gostilne, navijače pa je umirila šele specialna policijska enota, ki je več izgrednikov tudi pridržala. Ta skrbno načrtovana akcija je bila verjetno deloma zamišljena tudi kot povračilo za napad Viol na štiri člane skupine Green Dragons, ki se je

zgodil, ko se je četverica vračala iz tekme med Dravo (Ptuj) in Olimpijo. Po tekmi z Dravo, ko so se vračali v Ljubljano, jim je manjša skupina članov mariborskih Viol pripravila zasedo. Mariborčani so obkolili njihov avto, s kijem razbili zadnje okno, vanj vrgli prižgano baklo ter pozivali Ljubljančane naj izstopijo iz vozila. Voznik je seveda takoj, ko se je zavedal, kaj jih je doletelo, odpeljal dalje in sledil je lov po slovenskih cestah. Ko je na cestninski postaji avto Ljubljančanov odlomil varnostno zapornico, so jih nekaj kilometrov kasneje ustavili policisti in tako preprečili najhujše.

Podoben »podvig«, o katerem se je v navijaških krogih veliko govorilo, je uspel tudi manjši skupini iz vrst skupine Green Dragons, ki so se pred srečanjem med Olimpijo in Gorico z dvema avtomobiloma odpravili na zbor Terror boysev (navijači Gorice) v Gorico, povzročili pretep ter Goričanom odvzeli navijaške rekvizite. Policije takrat ni bilo v bližini, saj je tekma igrala v Ljubljani, tako da so napadalci ostali nekaznovani. Trije opisani incidenti kljub dejstvu, da je šlo za premišljene ter načrtovane napade, ki bi lahko privedli tudi do hujših telesnih poškodb, niso bili prikazani v medijih, tako da slovenska javnost o njih ni bila seznanjena. To priča o dejstvu, da, glede na pogostost takšnih dogodkov, v medije dejansko pride majhno število incidentov, ponavadi pa so medijsko zastopani zgolj tisti pretepi in neredi, ki se odvijajo pred očmi fotografov in/ali pred televizijskimi kamerami, teh pa je relativno malo.

Opisani primeri hkrati služijo kot dober prikaz iznajdljivosti ter nepredvidljivosti navijačev. V dveh primerih sta se napada zgodila daleč stran od športnega dogodka, tretjega pa je povzročila navijaška skupina kluba, ki tisti dan sploh ni igral tekme! Ob pogovoru s starejšimi navijači sem izvedel, da so pretepi, ki se odvijajo izven mesta, kjer se tekma igra in v času, ko njihov klub sploh ne nastopa, nekaj povsem novega ter da se to pred leti ni dogajalo.

Takšne skrbno načrtovane ter dogovorjene »akcije« je, ob dodatnem dejstvu, da jih v njih sodelujejo navijači, ki niso opremljeni s klubskimi simboli in rekviziti, praktično nemogoče preprečiti in prav zato je brez nekih širših družbenih sprememb nemogoče pričakovati, da bo problematika nogometnega nasilja v bližnji prihodnosti izginila.

Glede na povedano lahko zaključim, da huliganizem v Sloveniji, natančneje v skupini Green Dragons, res ni prisoten v takšni meri kot v Veliki Britaniji ter nekaterih drugih evropskih državah, vendar brez dvoma obstaja tudi tu. Pravzaprav se zdi, da šele v zadnjih letih doživlja svoj pravi razcvet, kar je povzročilo več dejavnikov.

Prvi od njih je vsekakor sprememba vodstva ter menjava generacij v skupini. Zdi se da so mlajši člani, ki so se sedaj znašli v ospredju skupine željni dokazovanja ter uveljavitve na »visokem položaju«, ki ga zavzemajo oz. bi ga radi zavzeli. Del tega dokazovanja je gotovo tudi razkazovanje poguma ter pripravljenost sodelovanja v pretepih, kar se med člani navijaške skupine kaže kot nekaj častnega. Poleg tega pa sem prek intervjuja s sedanjim vodjo skupine izvedel, da je bilo dokazovanje neustrašnosti, kot posebne vrednote navijaške subkulture, pravzaprav del načrta, ki so si ga zadali v novem vodstvu. O tem priča tudi njegova izjava: »Opažam pa znotraj grupe to, da recimo zadnje tri leta grupa Green Dragons, kar se tiče fizičnih kontaktov z drugimi navijaškimi skupinami, nikol ni stisnila repa med noge. Kar se je dogajalo v času prejšnjega vodstva, pa ne po njihovi krivdi. Bom rekel, da je to ena določena usmeritev, ki smo si jo mogoče takrat zastavil...«

Drugi dejavnik, ki je vsaj delno pripomogel k porastu nasilja v zadnjem času, je razvoj casual kulture. Seveda je težko določiti v kakšni meri je bil prevzem tega trenda že v osnovi rezultat želje zadovoljevanja potrebe po nasilnem vedenju in v kolikšni meri je »casual kultura« z vsemi svojimi vsebinami šele spodbudila razvoj te potrebe. Prav tako nastanku casual navijačev v skupini Green Dragons ne smemo brezpogojno pripisati porasta ustreznega števila huliganov znotraj skupine, kajti med njimi je nedvomno veliko takih, ki jim casual kultura pomeni zgolj pozo, trend ali pa preprosto skupino mladih, znotraj katere je posameznik, kljub morebitni odsotnosti želje po sodelovanju v pretepih, našel možnost zadovoljevanja svojih socialni potreb. Poleg tega se moramo zavedati, da je veliko sedanjih casual navijačev v pretepih sodelovalo že prej, le v drugi preobleki.

Kljub določenim pomislekom in razumevanju kompleksnosti opisanega procesa pa lahko zaključim, da določena povezava nasiljem in casual trendom obstaja. Ugotovitev, da veliko članov »udarne ekipe« skupine Green Dragons izhaja iz vrst casual navijačev ter poznavanje okoliščin, ki so pripomogle k njihovem nastanku sta močna argumenta pri dokazovanju obstoja tovrstne povezave, slednja pa nas nikakor ne sme zavesti v določene poenostavitve sklepanja. Enačenja širitve casual trenda ter nasilnega vedenja članov navijaške subkulture, bi namreč hitro lahko privedla do napačne ali popačene slike realnega stanja. Kot mi je tekom intervjuja opisal Danijel Komič, vodja skupine: »Ni nekega nujnega prekrivanja med ekipo in casuali. So pa res določene prakse akcij, ki so povzete iz casual načina funkcioniranja; se pravi krinka, zbiranje, načrtovanje, po drugi strani pa so to še vedno v osnovi ultrasi, člani grupe in gredo tja za grupo Green Dragons.

Ko je tekma, imamo šale, ko je pač samo nek obračun ali, če se gre prej v eno mesto, je pa logično, da ne boš šel s šali, ker te bodo vsi takoj opazil, ampak se boš pritajil in neopazen iskal svojo šanso.«

K porastu nasilja v zadnjem času pa je, v veliki meri, pripomoglo tudi izredno slabo stanje v matičnem klubu Olimpija, ki se naglo bliža propadu in izpadu v najnižji nivo tekmovanja, odnosi med navijači in upravo kluba pa so kot logična posledica takšnega stanja, na najnižji možni točki. V sezoni 2004/2005 smo bili priča številnim izgredom posameznikov in skupinic iz vrst navijaške skupine Green Dragons, ki so bili načrtovani in izvedeni kot način javnega nasprotovanja politiki uprave Olimpije.

Tako so ob slabih rezultatih v začetku sezone člani skupine Green Dragons z žaljivimi slogani popisali osebna vozila igralcev, 26. septembra 2004, je na tekmi s Publikumom nekaj deset navijačev oboroženih s palicami vdrlo na teren ter prekinilo nogometno srečanje, ob tem pa jo je skupil tudi trener Olimpije. Navijači so večkrat vdrli v klubske prostore ter prekinjali sestanke članov uprave, v javnosti pa je močno odmevala tudi nočna postavitve križev (z imeni tistih, ki naj bi bili po mnenju navijačev odgovorni za nastalo situacijo) na sredini bežigradske zelenice.

Ob odsotnosti kakršnihkoli ambicij po doseganju dobrega rezultata, pomanjkanju močne identifikacije navijačev z matičnim klubom in ob spoznanju, da bo klub po koncu sezone izpadel iz 1. slovenske lige, so se navijači osredotočili na podobne »akcije«, za katere se celo zdi, da dodatno krepijo vezi solidarnosti med člani skupine, ki so prepričani, da s povzročanjem neredov javno izražajo na eni strani nestrinjanje s politiko vodilnih v klubu, na drugi strani pa svojo ljubezen ter zvestobo do nogometnega kluba Olimpija.

5. NOTRANJA UREDITEV SKUPINE GREEN DRAGONS

Pred začetkom izvajanja izbranih metod je bila, v okviru ugotavljanja hierarhične ureditve skupine, nedvomno jasna le delitev na vodjo oz vodstvo skupine ter ostalo članstvo. O nadaljnjih hierarhičnih kategorijah in strukturah sem lahko le slutil, ob tem pa mi je bilo v oporo relativno malo literature. Razlog pomanjkanja kvalitetnih raziskav s področja notranje strukture navijaških skupin, predvsem s strani britanskih sociologov, ki so k razumevanju navijaške subkulture sicer prispevali največji delež, se verjetno skriva prav v drugačni strukturi ter organizaciji teh skupin v Veliki Britaniji.

Tam na tribuni za golom namreč ne stojijo nujno pripadniki ene same, krovne navijaške skupine, temveč gre za skupine isto mislečih posameznikov, ki se na podlagi starosti, ulice ali dela mesta iz katerega prihajajo, rase, političnega ali ideološkega prepričanja ipd., združujejo v »ekipe« (»crews«) in na tribuni predstavljajo najprej sami sebe. Vodilna in (fizično) najmočnejša ekipa na tribuni navadno prevzame položaj t.i. »prve ekipe«. Posamezne ekipe se med seboj seveda večkrat povezujejo, sklepajo se pakti, nekatere skupaj hodijo na gostovanja in sodelujejo pri pretepih z nasprotnimi navijaškimi skupinami, velikokrat pa pride med pripadniki različnih ekip, verjetno prav zaradi pomanjkanja homogenosti, tudi do notranjih trenj in posledično preteпов med navijači istega kluba.

Podobna slika velja za vse večje navijaške skupine tudi drugje po Evropi. Večja številčnost v »krovni« navijaški skupini povzroči večjo razdrobljenost na posamezne (pod)skupine, ki preko želje po uresničevanju lastnih strategij, ciljev in interesov onemogočijo visoko stopnjo homogenosti navijaške skupine kot celote.

Manjše skupine, med katere gotovo sodi skupina Green Dragons, pa delujejo na precej drugačen način. Ker je omenjena skupina glede na številčnost za italijanske ali angleške razmere na nivoju malo večje »ekipe«, v njej temu primerno vlada večja homogenost, vendar hkrati tudi povsem drugačne zakonitosti notranje hierarhične ureditve kot pri velikih skupinah. Če se posamezniki v tujini povezujejo v »ekipe« zaradi nekih skupnih točk, je pri navijaških skupinah manjšega obsega značilna zelo razgibana sestava njenega članstva, ki jih praviloma združujejo zgolj naklonjenost klubu in lastni navijaški skupini.

Britanski sociologi se torej kljub svojem primatu na področju pojasnjevanja sveta navijačev, predvsem angleških huliganov, izkažejo za nekoristne pri razumevanju notranje

strukture oz. ureditve navijaških skupin manjšega ali srednjega obsega. Primarno se namreč posvečajo bodisi opisovanju ter razlagi širšega družbenega konteksta, ki je pripeljal do rojstva in razvoja angleškega huligana ali pa pozornost usmerijo k posamezni (zloglasni) ekipi, ki pa ima v primerjavi z navijaškimi skupinami, kot jih poznamo iz Slovenije (ali nekdanje skupne države), relativno enostavno notranjo strukturo. Zaradi določene selekcije pri samem vstopu v takšno ekipo, so člani slednje po statusu relativno izenačeni, tako edina jasna delitev po stopnji vpliva ter moči, ostaja delitev na vodjo in njegove pribočnike oz. vodstvo ter ostale člane.

Kot bom prikazal v nadaljevanju pa sem pri skupini Green Dragons uspel locirati več različnih kategorij notranje ureditve skupine, pri čemer za vsako od njih veljajo specifične lastnosti in zakonitosti, od članov pa se, v skladu z njihovim udejstvovanjem v katerikoli izmed posameznih kategorij, posledično pričakuje izpolnjevanje dolžnosti ter nalog, ki iz tega izhajajo.

5.1. VODSTVO

Glede na stopnjo vpliva in moči, ki ga ima v skupini in tudi po stopnji statusa, je na prvem mestu gotovo vodstvo skupine. Ob tem je zanimivo, da se že med člani samega vodstva opazi določena razlika v stopnji vpliva.

Po besedah Danijela Komiča sedanje vodstvo sestavlja pet članov. Vseeno pa je omenjeni vodja daleč najbolj izpostavljen in se kot (edini) vodja predstavlja tako v medijih kot tudi v komunikaciji z matičnim klubom in nasprotnimi navijači. Hkrati je on tudi edini od peterice, ki med tekmami, stoječ na ograji, vodi organizirano navijanje, tako da bi, kljub dejstvu, da ima v vodstvu še štiri pomagače, ki imajo pomembno vlogo pri soodločanju o dejavnostih skupine, lahko ocenili, da je v primerjavi z njimi bolj prepoznaven, ima posledično tudi večjo moč ter vpliv na ostale člane skupine Green Dragons, nenazadnje pa ima tudi končno besedo pri pomembnejših odločitvah sprejetih znotraj skupine.

Za svoje delovanje vodje ne prejemajo nikakršnega finančnega nadomestila, imajo pa številne dolžnosti ter odgovornosti med katere spada organizacija gostovanj in koreografij, nabava pirotehničnih sredstev, pisanje člankov ter izdaja revije Fanzin, vodenje navijanja, izdelava transparentov, izdelava vstopnic za večje tekme, izdelava in prodaja navijaških rekvizitov, komunikacija z mediji, klubom, organi za zagotavljanje varnosti ter ostalimi navijaškimi skupinami... Omenjene naloge in dolžnosti članom vodstva vzamejo veliko časa, zato se na poziciji vodje na dolgi rok znajdejo le tisti

posamezniki, katerim ta položaj uspe združevati z drugimi obveznostmi (šola, študij, zaposlitev...), kar je verjetno eden od razlogov za relativno pogoste menjave v ožjem vodstvu skupine.

Vodstvo poleg opisanih nalog skrbi tudi za vsakoletni vpis članov ter tudi pobiranje članarine, ki se steka v blagajno skupine. Ta denar, skupaj s prostovoljnimi prispevki članov ali morebitnih sponzorjev in denarjem pridobljenim z naslova prodaje vstopnic nečlanom ob pomembnejših tekmah, služi za izdelavo transparentov, organizacijo gostovanj, nakup pirotehnike ipd.

Ob vseh zadolžitvah vodstvu velikokrat na pomoč priskočijo tudi ostali člani skupine, praviloma pa gre za člane t.i. »jedra« skupine. Tako je določena skupina ljudi zadolžena za pomoč pri koreografijah, nekateri posamezniki pomagajo vodstvu z uvažanjem bakel iz Italije, nekdo priskoči na pomoč pri oblikovanju in izdelavi plakatov, ki vabijo na navijaško tribuno pred večjimi dogodki, druga skupina je zadolžena za lepljenje teh plakatov po mestu ipd. Gre za to, da so funkcije in dolžnosti velikokrat močno porazdeljene med stalne člane skupine, predstavnike jedra, ki v določenih situacijah pomagajo pri različnih vidikih organizacije navijaške skupine, ob tem pa seveda ne delujejo po svoji volji, temveč se o vsem predhodno posvetujejo s člani vodstva.

Novi vodje se praviloma rekrutirajo prav iz jedra skupine, največjo vlogo pri izbiri njihovih naslednikov pa ima aktualno vodstvo, ki glede na njihovo zanesljivost, pomoč pri organizaciji dejavnosti skupine ter tudi prepoznavnost med člani, izbere kandidate, ki jih kasneje postoma uvede na položaj samostojnega vodenja skupine.

Peter Pavlin in Danijel Komič, ki sta ta proces tudi osebno doživljala, sta ob izboru kandidatov za naslednike aktualnega vodstva skupine, izpostavila štiri bistvene dejavnike. Na prvem mestu naj bi bila ljubezen do kluba, še bolj pa do lastne navijaške skupine. Posameznik mora biti pripravljen s svojimi dejanji pokazati, »da mu grupa pomeni veliko, če že ne vse.«

Pomembna je kontinuiteta prihajanja na tekme in gostovanja v obdobju nekaj let, s čimer naj bi posameznik dokazal svojo zvestobo ter predanost, poleg tega pa s tem pridobi tudi na prepoznavnosti znotraj skupine.

Velik pomen se pripisuje predvsem organizacijskim sposobnostim in zanesljivosti kandidata pri izpolnjevanju nalog, ki so mu zastavljene s strani trenutnega vodstva. Vodja namreč nosi odgovornost za organizacijo gostovanj, koreografij in drugih dejavnosti skupine, ki so bistvenega pomena za njen nadaljnji razvoj.

Zadnja stvar pa je seveda lastna želja posameznika po opravljanju funkcije vodje. Kot je dejal Danijel Komič: »S tem ne mislim na vodjo kot nekoga, ki vodi ljudi pod sabo, jim predaja naloge in dolžnosti, ampak na vodjo kot osebo, ki pomaga grupi, katera mu v življenju veliko pomeni...«

Ker gre pri navijačih za subkulturo in ne za društvo ali kako drugače organizirano formalno združenje (iz tega bi namreč izhajala tudi pravna odgovornost vodstva), vodja navijaške skupine jasno nima mandata za svoje delovanje in tudi sicer ne obstajajo neki predpisani mehanizmi za njegovo odstranitev s položaja. Vsi pretekli vodje skupine so se umaknili zaradi lastne želje, preobremenjenosti, izčrpanosti ali pa so menili, da so skupini že dali svoj maksimum, kar se največkrat zgodi po kakšnem večjem dogodku. Prejšnje vodstvo skupine Green Dragons se je tako postopno umaknilo po organizaciji zahtevnega gostovanja na svetovnem prvenstvu leta 2002 na Japonskem in v Južni Koreji, kamor je odpotovalo več sto članov skupine Green Dragons. Ob tem pa mora biti vedno izpolnjen tudi pogoj nasledstva, saj se vodja oz. vodstvo praviloma ne more umaknit, v kolikor nima svojih naslednikov.

Primeru prisilne odstavitve vodje znotraj skupine Green Dragons nikoli ni bilo, Peter Pavlin pa se vseeno spominja primerov, ko je, sicer v omejenem obsegu, kakšna skupina posameznih članov, ki je med navijači imela določen vpliv zahtevala vodjo iz svojih vrst. Podobno so se v določenem obdobju s strani posameznikov izražale zahteve po odstopu določenega vodje, ker naj bi bil (fizično) premajhen in prešibek, vendar do večjih konfliktov nikoli ni prišlo. Bivši vodja skupine nadalje pojasnjuje, da: »...večina folka potem spozna, da vodja ni samo tisti, ki pride na tribuno, stopi na ograjo in vodi navijanje, ampak je tukaj še veliko stvari, ki vzamejo preveč časa in truda. Prepričevanje ljudi, dobivanje zaupanja, organizacijske zadeve...«.

Kljub določenim nesoglasjem, ki se jih spominja nekdanji vodja pa do (javnega) nasprotovanja vodstveni strukturi prihaja zelo redko. Vodja je nasploh v močno privilegiranem položaju in je praviloma med člani skupine tudi zelo priljubljen. Tako ne preseneča, da tudi skupina Green Dragons sledi nekakšnemu nepisanemu pravilu navijaške subkulture, ki članom narekuje, da je ikono vodje potrebno zaščititi. To v praksi pomeni, da je vodja s strani članov skupine nedotakljiv, člani pa so ga pred ostalimi tudi dolžni braniti, zato bi lahko zapisali celo, da vodja navijaške skupine uživa določeno imuniteto.

5.2. UDARNA EKIPA

Za omenjeno kategorijo znotraj navijaške skupine je med samimi navijači tako pri nas kot v tujini sicer bolj uveljavljen izraz »prva ekipa«, sam pa bom raje uporabljal soroden izraz »udarna ekipa«. Kot sem že omenil, se namreč v tujini s pojmom »prva ekipa« naslavlja najmočnejšo (pod)skupino na enotni tribuni neke krovne navijaške skupine, zato menim, da bi ta izraz, prenesen na slovenske razmere, lahko zavajal.

Udarne ekipa skupine Green Dragons torej ni njena najmočnejša ekipa, temveč (edina) ekipa, ki se je specializirala za sodelovanje v pretepih. Z besedami Danijela Komiča: »Ekipa je naša udarna moč, naša pest...«.

Gre za skupino, sestavljeno iz fantov, ki si želijo fizičnega stika z nasprotnimi navijači, ne glede na njihovo starost, staž v skupini, nacionalno ali politično pripadnost... Edini dve kategoriji, ki štejeta, sta torej želja in sposobnost po sodelovanju v pretepih. Peter Pavlin mi je tekom intervjuja med drugim zaupal: »Grupa, ki nima svoje prve ekipe je, vsaj zame, navijaško smešna! Enostavno, tako kot je pomembno biti najglasnejši na tribuni, je točno tako pomembno biti najmočnejši.«

Nekakšno jedro ekipe sestavlja nekje do 30 posameznikov, vsi od njih pa imajo že številne izkušnje pridobljene ob sodelovanju v neredih povezanih z nogometno igro. Sestava udarne ekipe se seveda ves čas spreminja, vendar jo vseeno lahko ocenimo kot zelo stabilno kategorijo skupine. Mesto v udarni ekipi navijaške skupine si mora namreč posameznik »zaslužiti« in zato (neformalno) članstvo v njej ni dostopno vsakomur. Član udarne ekipe mora biti predhodno preverjen v pretepih, predvsem pa se mora izkazati s svojim pogumom. Najbolj cenjena lastnost članov ekipe je namreč neustrašnost, med navijači pa je manj sramotno biti pretepen kot pred pretepom zbežati. Član, ki zbeži pred pretepom oz. se mu to večkrat zgodi, bo zagotovo izločen iz ekipe oz. ne bo več povabljen k sodelovanju v njenih dejavnostih. Veliko članov udarne ekipe ima na policiji obsežne kartoteke ter se je za svoja dejanja že večkrat zagovarjalo pred sodiščem.

Pripadniki ekipe se med seboj praviloma dobro poznajo, si zaupajo in so posledično zelo dobro organizirani. Kot rečeno so primarno zadolženi za branjenje skupine, sodelovanje v pretepih, odgovore na provokacije nasprotnih navijaških skupin, velikokrat pa so tudi sami tisti, ki netijo incidente. S tem mislim predvsem na pripravo in izvedbo skrbno načrtovanih akcij, katerih cilj je konfrontacija z nasprotnimi navijači. Značilna so gostovanja v jutranjih urah z lastnim prevozom, ločeno od glavnine skupine ter napadi na

domače navijače oz. zbiranje v mestu na dan domače tekme ter iskanje stika z gostujočimi navijači – torej gre za akcije, ki so značilne predvsem za »casual način« funkcioniranja skupine in še en pokazatelj povezanosti širitve casual trenda v Slovenijo in porasta nasilnega ravnanja nogometnih navijačev.

Udarne ekipa pa za navijaško skupino pomeni še eno prednost – velikokrat imajo navijači ob določenih pogovorih z policijo, varnostnimi službami ali upravami klubov, prav zaradi udarne ekipe boljše pogajalsko izhodišče. V strahu pred izgredi omenjeni organi namreč navijačem pri določenih zahtevah hitreje popustijo in jim dovolijo več, kot bi dovolili navijačem brez pretepaške ekipe.

5.3. JEDRO

Jedro skupine predstavljajo člani, ki imajo v skupini Green Dragons večletni staž in so prisotni na večini domačih ter tudi gostujočih tekem ljubljanskega moštva Olimpije. Gre torej za stalne člane, za katere pa je poleg prisotnosti značilno, da z različnimi aktivnostmi ves čas pomagajo vodstvu pri organizacijskih dejavnostih.

Člani jedra skupine sodelujejo pri načrtovanju, izdelavi ter izvedbi koreografij, izdelavi transparentov ter zastav in po svojih močeh pomagajo pri razvoju skupine. Veliko predstavnikov jedra skupine ima svoje mesto tudi v udarni ekipi, vendar se ti dve formaciji ne prekrivata v celoti. Trenutni vodja skupine ocenjuje, da gre tako pri udarni ekipi kot pri jedru: »...za fante, ki so res s srcem pri stvari,« vendar nadaljuje, da so: »...v ekipi tisti, ki so bolj borbena razpoloženi, jedro pa je širši pojem. Na eni strani so ljudje, ki so fajterji, na drugi strani so pa ljudje, ki pomagajo na drugačne načine, z izkušnjami in z delom.«

Jedro sestavlja približno 50 posameznikov, ki pa jih, vsaj okvirno, lahko prepoznamo kar po številki članske izkaznice skupine Green Dragons. Prvih 50 številčk članskih izkaznic je namreč delegiranih s strani vodstva navijaške skupine, ki se prav v ta namen pred vsako sezono dobi na sestanku in 50-im članom skupine, glede na njihove zasluge, določi prvih 50 številčk. Na ta način vodstvo samo izpostavi 50 posameznikov, ki na nek način tvorijo ogrodje skupine.

Izmed članov oz. pripadnikov jedra pa se s strani aktualnega vodstva skupine rekrutirajo tudi njihovi nasledniki, torej kandidati za bodoče vodje skupine. Če je udarna ekipa najpomembnejša za image skupine v javnosti in pridobivanje (straho)spoštovanja med drugimi navijači, je jedro skupine tisto, ki je bistveno za homogenost ter organiziranost navijaške skupine Green Dragons.

5.4. PRILOŽNOSTNI NAVIJAČI

Kot pove že samo ime, gre pri tej kategoriji za tiste člane skupine, ki se na tribuni organiziranih navijačev pojavljajo le ob »posebnih priložnostih« in nimajo večjih zaslug pri delovanju in dejavnostih skupine, čeprav imajo tudi oni določeno vrednost in funkcijo.

Priložnostni navijači praviloma obiskujejo najpomembnejša srečanja in so člani navijaške skupine predvsem zaradi določenih ugodnosti, ki jih članstvo v skupini prinaša. Med takšne ugodnosti spada možnost brezplačnega vstopa na večino domačih in gostujočih nogometnih srečanj, zagotovitev vstopa na tekme, za katere vlada veliko zanimanje, torej v primeru, ko so karte v redni prodaji že razprodane, nizki stroški potovanja na tekme v tujini, možnost nakupa vstopnic za reprezentančne tekme po simbolični ceni (500 -1000 sit) ipd.

Navijači, ki tvorijo jedro skupine, omenjeno kategorijo prav zato naslavljajo tudi z besedo »priskledniki«, še bolj pogost izraz, ki se uporablja za priložnostne navijače pa je »indijanci«. Ta izraz cilja predvsem na njihovo nepoznavanje razmer in lastnosti sodobnega navijaštva, prekomerno poudarjanje klubske pripadnosti z najrazličnejšimi rekviziti in pasivnost na sami tribuni. Prek spremljanja forumov slovenskih navijaških skupin sem opazil, da rivalske navijaške skupine, zlasti mariborske Viole, članom skupine Green Dragons pogosto očitajo prav dejstvo, da je na tribunah Ljubljančanov vse preveč t.i. »indijancev«, zaradi česar naj bi skupina kot taka izgubljala na kvaliteti (slabše navijanje, slab izgled tribune ipd.).

Kljub dejstvu, da torej priložnostni navijači v lastni skupini ne uživajo velike podpore, so vse prej kot nepotrebni. Problem navijaških skupin v Sloveniji je v primerjavi s tujino namreč njihova skromna številčnost. Pred pomembnejšimi dogodki, tako skupina Green Dragons prične s številnimi akcijami, ki naj bi pripomogle k večjemu obisku njihove tribune. Na ta način bi se javnosti in nasprotnim navijačem pokazali v lepši luči, na drugi strani pa jim le polna tribuna za golom lahko omogoči izvedbo določenih koreografij. Dvigovanje velikih zastav ali transparentov, uporaba konfetov, dimne zavese ali izvedba bakljade so koreografije, ki jih je (do popolnosti) moč izvesti le s polno tribuno, hkrati pa so v svetu ultra navijača neobhodne.

Da bi vodstvo (in jedro) skupine Green Dragons ob takšnih tekmah zagotovilo polno tribuno, se zateče k izdelavi brezplačnih vstopnic (ali pa jih proda po simbolični ceni, običajno je to 500 sit) za ne-člane skupine Green Dragons, ki pa bi jih prav tako

lahko prišteli med priložnostne navijače. Poleg izdelave vstopnic vodstvo velikokrat poskrbi tudi za izdelavo plakatov, ki vabijo na tekmo, neredko pa nekaj posameznikov, sicer pripadnikov jedra skupine nekaj dni pred srečanjem v večernih ali nočnih urah po mestu piše grafite, ki sporočajo čas tekme in vabijo na tribuno skupine Green Dragons.

Na tak način vodstvu s pomočjo članov jedra ob večjih tekmah praviloma uspe zagotoviti polno tribuno in izpeljavo načrtovanih koreografij, velikokrat pa s tem na svojo tribuno sprejme posameznike, ki naj tja, po nepisanih pravilih ultra navijačev, sploh ne bi sodili. Vseeno se število ljubljanskih navijačev na derbijih in ostalih pomembnejših tekmah, prav zaradi prisotnosti priložnostnih navijačev, praviloma giblje prek tisoč.

Zdi se, da je to na splošno dilema s katero se ves čas ukvarjajo slovenske ultra navijaške skupine, kar pa primarno izhaja iz nekoliko slabše številčnosti navijačev, predvsem v času, ko slovenski klubski nogomet preživlja veliko krizo, v največji zagati pa so se, z izjemo NK Hit Gorice, znašli prav klubi z najbogatejšo navijaško tradicijo.

Število priložnostnih navijačev je težko določiti, kajti gre za precej ohlapno kategorijo. Ocenimo lahko, da gre za najštevilčnejšo skupino navijačev, ki pa so na skupino Green Dragons pustili najmanjši vpliv.

5.5. VETERANI

Ob ugotavljanju notranje ureditve skupine ter njenega hierarhičnega ustroja sem opazil še eno skupino posameznikov, ki ne spadajo v nobeno izmed zgornjih kategorij, pa vendar se zdi, da so za skupino Green Dragons zelo pomembni. Gre za t.i. »legende« ali »veterane« skupine, ki naj bi v preteklosti za skupino naredili veliko in so še vedno, na tak ali drugačen način, prisotni pri delovanju skupine. Nekateri od njih so prisotni na večini domačih (in gostujočih) tekem, vendar so nekoliko odmaknjeni od ostalega članstva in praviloma ne sodelujejo pri navijanju. Drugi so na tekmah prisotni bolj redko in bi jih, sodeč zgolj po obisku, lahko označili za »priložnostne navijače«, nekateri od njih pa so se že preselili na glavno tribuno in tako zaključili aktivno navijaško kariero. Vsi od njih pa, ne glede na to ali so na tribuni prisotni redno, poredko ali nikoli, skupini oz. njenemu vodstvu še vedno pomagajo z nasveti, mnenji, usmeritvami, idejami...

Vlogo »veteranov«, mi je pomagal razumeti tudi Danijel Komič: »Ti ljudje so še vedno s srcem tok pri stvari, kakor so bili prej, po drugi strani pa konkretno fizično niso tako zelo prisotni. Tudi njih se zelo upošteva in so pomemben segment. Predvsem zaradi

njihovih izkušenj, njihovih prejšnjih zaslug, jih enostavno ne moremo in ne smemo prezreti.«

Na tak način ima omenjena skupina (bivših) članov, še vedno velik pregled nad dejavnostmi skupine in aktivno sodeluje tudi pri odločanju o teh dejavnostih. Aktualno vodstvo skupine posameznike, t.i. veterane velikokrat tudi samo zaprosi za mnenje ali predloge, o katerih se kasneje pogovarjajo na skupnih sestankih.

Med veterane bi lahko prišteli nekatere vodje, ki se nikoli niso povsem umaknili iz navijaških tribun oz. jim navijaška skupina še vedno veliko pomeni, ter vidnejše pripadnike jedra skupine Green Dragons iz različnih časovnih obdobji. Omenjeni člani so jasno nekoliko starejši, večinoma so v svojih poznih dvajsetih ali zgodnjih tridesetih letih. V zgoraj opisano skupino veteranov bi okvirno lahko prištel petnajst do dvajset (bivših ali sedanjih) članov navijaške skupine Green Dragons.

5.6. »YOUTH CREW«

Zadnja kategorija, ki bi jo lahko opredelil kot enega od nivojev hierarhične ureditve znotraj skupine Green Dragons, je podskupina mladih članov, ki si je nadela ime Youth crew, torej »mladinska ekipa«. Omenjena grupacija je nastala na spodbudo vodstva skupine Green Dragons, pri čemer je imel glavno vlogo Daniel Komič. Omenjeni vodja je štirim mlajšim članom, ki so bili takrat blizu jedra skupini, predlagal ustanovitev podskupine, ki bi jim služila kot poligon za dokazovanje. Na eni strani bi se mladi posamezniki prek lastne podskupine lažje skupno uveljavljali, na drugi strani pa naj bi, s privabljanjem novih članov med svoje vrste, Youth crew skrbel tako za podmladek kot tudi za širjenje članstva navijaške skupine kot celote. Hkrati bi iz njegovih vrst izhajali bodoči člani jedra skupine Green Dragons. Youth crew ima tudi samostojno vodstvo, ki pa je seveda podrejeno vodstvu matične skupine. Za boljšo razpoznavnost so člani Youth crew poskrbeli z izdelavo svojega transparenta, tiskanjem majic z napisom »YC-GD«, številnimi grafiti, izpeljavo samostojne bakljade ipd. Vse to podskupina financira z lastnimi sredstvi – prispevki njenih članov.

Omenjena formacija je na nek način posebitev sprememb, ki so se dogajale znotraj skupine po zamenjavi vodstva. Mlajši člani se namreč najbolj očitno spogledujejo z navijaško sceno drugod po Evropi, nekaj izmed njih ohranja tudi stalne stike s tujimi navijaškimi skupinami oz. njihovimi člani. Pravzaprav je že sama ustanovitev podskupine na osnovi njihove mladosti poizkus sledenja določenim tujim trendom. Podobne strukture

najdemo povsod v Evropi, vse pa v osnovi služijo kot polje dokazovanja za mlajše člane, ki imajo potencial postati »pravi«. To dokazovanje pa največkrat poteka prek sodelovanja v pretepih. V Angliji skupine mlajših dečkov imenujejo »under fives« – gre pa za skupine mladih navijačev, ki pretepaškim ekipam služijo kot nekakšni skavti, ki oprezajo za nasprotnimi navijači. Če svoje »delo« opravljajo dobro, lahko upajo, da se bodo nekoč pridružili svojim starejšim kolegom. Koketiranje z Anglijo se nadaljuje tudi v samem poimenovanju skupine, saj beseda »crew« v navijaškem svetu asociira na angleške pretepaške ekipe (t.i. »fighting crews«).

Med člani Youth crew-ja pa je veliko protagonistov casual trenda, kar zgolj potrjuje ugotovitev, da mlajši člani želijo biti prepoznavni tudi po svoji agresivni drži do nasprotnih navijaških skupin.

Ob njihovi ustanovitvi je starejši in spoštovan član skupine Green Dragons, ki bi ga lahko uvrstili v kategorijo »veteranov«, skupini Youth crew na internetnem navijaškem forumu posvetil sestavek, ki mi je kot raziskovalcu pomagal pri razumevanju ideala, h kateremu naj bi stremela podskupina. Omenjeni član je zapisal, da morajo člani Youth crew-ja v prihodnosti izpolniti tri bistvene točke navijača in se truditi postati najboljši, najlepši ter najmočnejši: »1. NAJBOLJŠI – To je predvsem številčnost in navijanje... Pa čimveč se družite med sabo! Delajte koreografije, bakljade,... Bodite pravi kameradi, ki bi drug za drugega vse nardil... 2. NAJLEPŠI – Tuki je predvsem imidž... Pa ne govorim da morte bit vsi zdej oblečeni v firme, kot so Lonsdale, Umbro, Pit Bull, Fred Perry, ampak bodte oblečeni v športne cunje. Morte zgledat resno. Tko bojo tud nasprotni navijači mislil, da ste pravi, močni... 3. NAJMOČNEJŠI – Nikol ne pustit da vas kdo jebe v glavo, ali pa čakati da vas kdo napade (kot zdej, ko ste bli v Gorici). Sami morte iskoristit vsako priliko, da pridete do nasprotnikov. Dobr, vi ne boste napadl večje skupine, to bomo mi, vi mate nalogo da iščete posameznike, njihove avtomobile, da nas obveščate kje so itn...« (URL: <http://www.green-dragons.com/forum/viewtopic.php?t=47&postdays=0&postorder=asc&start=15>)

Skupina Youth crew naj bi bila, med drugim, zadolžena za rekrutiranje mlajših članov. Ob vplivu, ki ga imajo na njih starejši (in spoštovani) člani ter po navodilih in spodbudah, ki prihajajo z njihove strani, pa hitro postane jasno na kakšen način poteka »vzgoja« navijaškega podmladka.

Kljub jasnemu poslanstvu in funkcijah, ki naj bi jih (pod)skupina opravljala je stanje v realnosti nekoliko drugačno. Homogenost, ki je bila pravzaprav temelj nastanka skupine, je ravno v času pisanja moje naloge močno načeta. Znotraj vodstva Youth crew-ja

je namreč prišlo do določenih sporov, kar je privedlo do izstopa dveh soustanoviteljev in vodij podskupine, ki sta se medtem že uveljavila v jedru skupine Green Dragons. Kljub temu, da to ni ogrozilo obstoja samega Youth crew-ja, se zdi, da v zadnjem času zaradi notranjih nesoglasji slednji izgublja na vplivu, ki si ga je pridobil znotraj matične navijaške skupine.

Čeprav lahko zaključimo, da opisana formacija ta trenutek ne izpolnjuje vseh ciljev, zastavljenih predvsem s strani vodje matične skupine, je poznavanje ideje, ki naj bi stala za podskupino Youth crew, velikega pomena tudi za razumevanje delovanja celotne navijaške skupine Green Dragons in še zlasti za prepoznavanje dejavnikov pridobivanja vpliva in moči znotraj skupine.

6. DEJAVNIKI DISTRIBUCIJE VPLIVA IN MOČI

Znotraj skupine Green Dragons torej nedvomno obstaja močno razslojena hierarhična ureditev. Še več, glede na posameznikovo pripadnost določeni kategoriji hierarhične lestvice, lahko sklepamo kakšne so njegove ambicije ter dolžnosti znotraj skupine. Na drugi strani pa so jasna tudi pričakovanja s strani vodstva oz. ostalega članstva skupine v zvezi z njegovim »navijaškim delovanjem.«

Vseeno pa je na tem mestu potrebno poudariti, da so nekatere od opisanih kategorij odprtega tipa, kar pomeni, da je pretočnost članov relativno velika. Poleg tega je potrebno razumeti, da se navijaška skupina neprestano spreminja in ugotavljanje točnega števila pripadnikov posamezne kategorije ali celo lociranje vseh njenih članov, ne bi imelo smisla, dobljeni rezultati pa bi v nekaj mesecih izgubili svojo vrednost oz. verodostojnost. Kljub spremembam v članstvu posameznih struktur notranje ureditve skupine, pa so same strukture relativno trajne in vsekakor vredne družboslovnega komentarja. S prepoznavanjem ter razlago nivojev notranje ureditve navijaške skupine Green Dragons, sem hkrati dobil odgovor na prvo raziskovalno vprašanje in potrdil obstoj hierarhične ureditve.

Pri ugotavljanju (odločilnih) dejavnikov porazdelitve vpliva in moči ter pridobivanja visokega statusa s strani posameznika znotraj skupine, so se stvari izkazale za precej bolj kompleksne, kot sem to pričakoval pred začetkom raziskave. Posamezen član se v skupini namreč dokazuje predvsem prek kategorije, ki ji pripada ali bolje rečeno: vsak od opisanih nivojev hierarhične ureditve navijaške skupine ima sebi lastne vzvode pridobivanja vpliva in moči, zato bom tudi razlago dejavnikov porazdelitve vpliva in moči moral navezati na notranjo strukturo skupine.

Pri izbiri kandidatov za bodoče vodje skupine, kot vrha piramidalne ureditve skupine, so glavni dejavniki, ki jih upošteva aktualno vodstvo predvsem: prisotnost na domačih in gostujočih tekmah, organizacijske sposobnosti, zanesljivost opravljanja nalog in dolžnosti, ki so mu zaupane, ter podpora jedra navijaške skupine. Vodstvo ima v skupini jasno najvišji položaj, saj sprejema praktično vse odločitve, med člani pa vodje uživajo najvišjo stopnjo spoštovanja in ugleda. Člani vodstva imajo tudi določeno vzgojno funkcijo v smislu vzgajanja »pravih« navijačev, ob tem pa ima veliko vlogo revija Fanzin, kot eden od glavnih načinov širjenja njihovih idej. Ob važnih odločitvah se vodstvo predhodno

posvetuje s posameznimi pripadniki »udarne ekipe«, z najvidnejšimi predstavniki »jedra« ter »veterani« skupine.

»Udarne ekipa«, ki bi jo po stopnji vpliva in moči njenih članov lahko uvrstil nekje med vodstvo in jedro skupine, pa ima za posameznika, ki bi se ji rad priključil, pripravljene povsem drugačne zahteve. Ker je njihova primarna dolžnost in naloga iskanje stika z nasprotnimi navijaškimi skupinami (obramba transparentov, tribune in mesta, potovanje na gostovanja v jutranjih urah ipd.), je dejavnik, ki odloča pri priključitvi posameznika k tej skupini članov, njegova sposobnost in želja po pretepanju ter pogum oz. neustrašnost, ki naj bi zagotavljala, da posameznik pred pretepom ne bo bežal. Člani udarne ekipe (poleg vodstva skupine) med člani uživajo najvišje spoštovanje in so hkrati vzor mlajšim navijačem. Njihova navodila ali nasveti praktično nikoli ne ostanejo preslišani, ekipa pa ima, tako kot jedro, velik vpliv tudi na odločitve vodstva, ki se z njimi ob odločitvah pomembnih za skupino tudi redno posvetuje.

V jedru skupine se nahajajo zvesti člani skupine, ki so redno prisotni na domačih in gostujočih vseh tekmah in od katerih vodstvo po potrebi pričakuje pomoč pri različnih dejavnostih (pomoč pri organizaciji gostovanj, izvedbi koreografij, transparentov ipd.), nekateri člani jedra pa so hkrati tudi pripadniki udarne ekipe. Najbolj prepoznavni, delavni ter zvesti člani jedra postanejo kandidati za naslednike aktualnega vodstva. Če se posameznik s pomočjo opisanih zahtev izkaže, se torej močno približa vrhu hierarhične strukture skupine, pogosto sodeluje na sestankih vodstva in ima velik vpliv na odločitve samega vodstva.

Veterani vodstvu pomagajo z določenimi nasveti, predlogi in idejami, ker pa v največ primerih niso prisotni na navijaški tribuni oz. tam niso več aktivni, kljub dobrem pregledu stanja v skupini, nimajo večjega vpliva in moči na ostale člane skupine. Veliko mlajših članov vseh »veteranov« niti ne pozna ali pa jih pozna zgolj iz različnih zgodb o njihovih »podvigih« iz preteklosti, ki še danes krožijo med navijači. Glede na to, da so pripadniki omenjene kategorije navijači, ki so bili v preteklosti velikega pomena za skupino (bivši vodje in vidnejši predstavniki udarne ekipe ter jedra), pa med velikim delom članstva vseeno uživajo visoko spoštovanje.

Podskupina Youth crew služi kot poligon za mlajše člane in kot taka ne uživa takšne stopnje vpliva kot prejšnje kategorije, vseeno pa ima oz. naj bi imela pomembno vlogo pri vzgoji mlajših članov, iz vrst katerih naj bi izhajali bodoči predstavniki jedra matične skupine. Dejavniki, ki naj bi vplivali na priključitev posameznika skupini in

uveljavitev znotraj nje, naj bi prvotno bili zlasti mladost, sledenje modernim navijaškimi trendom in tudi sposobnost pretepanja ter pogum. Vendar zaradi spora v vodstvu podskupine, ki sem ga že opisal in se je deloma odvijal prav okoli kriterijev po katerih naj bi sprejemali nove člane, so določene stvari znotraj podskupine precej nejasne, tako kot je nejasna tudi njena vloga ter dolžnosti v prihodnosti. Vsekakor gre za podskupino, ki je bila zasnovana kot kalilnica bodočih nosilcev moči matične skupine Green Dragons, dejavniki, ki so pripomogli k uveljavitvi v skupini pa so poleg prisotnosti na večini tekem tudi sposobnosti ter želja po pretepu.

Na najnižji stopnji hierarhične ureditve skupine Green Dragons se nahajajo »priložnostni navijači«, ki so tudi najštevilčnejši. Nekateri od njih so člani skupine, drugi pa na tribune, z nakupom vstopnic, ki jih v ta namen izdelava vodstvo skupine, prihajajo le ob največjih tekmah. Omenjena skupina med člani ne uživa nikakršnega spoštovanja in nima možnosti sodelovati pri odločitvah o delovanju in dejavnostih skupine. Pripadniki ostalih struktur notranje ureditve skupine na priložnostne navijače gledajo zviška in jih obravnavajo kot nekakšno »nujno zlo«, tj. skupino »ne-navijačev«, ki jih navijači potrebujejo za doseg želene številčnosti na tribuni in izpeljavo zahtevnejših koreografij.

6.1. VLOGA NASILJA

V luči zapisanega torej lahko ugotovim, da se nasilje ni izkazalo za edini dejavnik distribucije vpliva in moči znotraj skupine Green Dragons, vsekakor pa na vseh nivojih hierarhične strukture igra zelo pomembno vlogo.

Kljub obstoju t.i. udarne ekipe zadolžene primarno za iskanje stika z nasprotnimi navijači, se moramo namreč zavedati, da člani te ekipe niso edini, ki sodelujejo v pretepih. Oni so tisti, ki tovrstne spopade načrtujejo, se na njih pripravijo, jih pričakujejo ali pa izzovejo. Do konfliktnih situacij pa mnogokrat pride povsem spontano ali nepričakovano; bodisi je skupina napadena s strani drugih navijačev, bodisi se zaplete v pretep s policisti ali varnostniki, ali pa pride do kakšnih drugih nepredvidenih situacij, na katere skupina navadno odgovori z nasiljem. V tem primeru se obramba skupine ali celo napad na nasprotno skupino pričakuje od vseh prisotnih članov, ne glede na njihovo umestitev v hierarhično strukturo skupine.

Opisane situacije, do katerih pride relativno pogosto, posameznikom služijo kot prostor za dokazovanje poguma in ustvarjajo tudi nove kandidate za »članstvo« v udarni ekipi. Sodelovanje v pretepih člani vedno nagradijo tudi s pohvalami, trepljanjem po rami,

stiskom roke in širjenjem zgodbe o pogumu posameznika na naslednjih tekmah. Tovrstni pogovori o preteklih navijaških »podvigih« so še zlasti značilni za vožnjo na gostujočo tekmo. Peter Pavlin mi je med intervjujem brez zadržka razkril, da posameznikovo sodelovanje v pretepih: »...sigurno vpliva na odnose v skupini in tudi vodstvo ga bo prej opazilo, če dela več pizdarij!«

V nasprotnem primeru, ko se posameznik v pretepu ne izkaže, pa po besedah bivšega vodje skupine sledijo določene sankcije: »Če na primer pobegne s scene, ga folk zajebava, pa ob pijači al pa na gostovanju, ko beseda velikokrat nanese na takšne situacije, mu vsi govorijo, da je pička...«

Iz teh izjav je več kot očitno, da je položaj posameznika v mnogočem odvisen od njegovega ravnanja v konfliktnih situacijah. Čeprav sta oba intervjujanca na določenih mestih poudarjala, da nasilje ni edino sredstvo pridobivanja visokega statusa, o čemer pričajo tudi drugi izsledki mojega raziskovalnega dela, pa gre gotovo za najpogostejši in najbolj učinkovit način zviševanja posameznikovega ugleda med člani skupine.

Do podobnih ugotovitev sem prišel tudi med udeležbo na številnih domačih in gostujočih tekmah NK Olimpije. Glede na reakcije navijačev na posameznikovo nasilno ravnanje, usmerjeno proti nasprotnim navijačem ali varnostnim organom, in ob poslušanju pogovorov o preteklih pretepih med vožnjo na vlaku ali avtobusu, sem se tudi na lasne oči prepričal, da člani navijaške skupine nasilje dojemajo kot vrednoto.

Spoštovanje, ki ga posameznik pridobi v očeh ostalih članov, slednjemu omogoči ali pa vsaj pripomore k »napredovanju« v jedro ali udarno ekipo s čimer se poveča tudi njegov vpliv na sprejemanje pomembnih odločitev v zvezi z delovanjem skupine. Vse ugotovitve torej kažejo na to, da sta status posameznika (in posledično stopnja vpliva in moči) ter njegovo sodelovanje v pretepih in drugih konfliktnih situacijah, močno povezana. Sicer je nujno potrebno poudariti, da ta povezava ni linearna. Nasilje namreč nikakor ni edini princip pridobivanja visoke stopnje moči in vpliva, hkrati pa tudi ni zadosten razlog za dosego visokega položaja v skupini, gotovo pa je eden od bistvenih dejavnikov. Izjema je pri tem le vodja skupine, ki naj bi se po prevzemu funkcije do določene mere izogibal konfliktnim situacijam (kar bom predstavil v nadaljevanju), vendar tudi tu, predvsem pri novem vodstvu, obstajajo določeni zadržki.

Kljub manjšim pomislekom lahko na raziskovalno vprašanje o povezanosti posameznikovega statusa in njegovega nasilnega vedenja, ki sem si ga zastavil ob začetku raziskovalnega dela, odgovorim pritrdilno. Povzročanje incidentov in sodelovanje v

pretepih sicer ne pogojujeta posameznikovega visokega statusa v skupini, kot sem to predvideval pred začetkom terenskega dela, gotovo pa spadata med najpogostejše dejavnike pridobivanja ugleda ter spoštovanja in posledično tudi distribucije vpliva in moči znotraj skupine Green Dragons.

6.2. VPLIV VODSTVA NA NASILNE DEJAVNOSTI ČLANOV SKUPINE

Glede na »pristojnosti« vodstva ter njihovo veliko moč in vpliv med navijači, bi bilo naivno pričakovati, da se do nasilja, kljub njegovim razsežnostim, ne opredeljuje oz. slednje poteka »mimo njih«. Takšno razmišljanje me je še pred začetkom raziskave privedlo do postavitve tretjega raziskovalnega vprašanja, ki govori prav o povezavi med nasilnim vedenjem posameznikov in vodstvom skupine Green Dragons.

Po opravljenih intervjujih, udeležbi številnih tekem v igralni sezoni 2004/2005 in po analizi interne revije navijaške skupine Green Dragons »Fanzin«, lahko pritrdim, da ima vodstvo pomembno vlogo pri nasilnih dejavnostih skupine kot celote. Vseeno pa moram zapisati, da vodstvo ne podpira vsakršne oblike nasilja ali pa nasilja ob vsaki priložnosti. Nasprotno, pri konfliktnih situacijah gre največkrat za premišljene akcije in reakcije. Napadi članov skupine Green Dragons na druge navijaške skupine so velikokrat skrbno načrtovani, prav tako pa se vodstvo, skupaj z jedrom in predvsem z udarno ekipo skupine, kadar se (v primeru domačih tekem) pričakuje obisk nasprotnih navijačev, posvetuje o tem kdaj in kje se bo zbrala udarna ekipa, kako je potrebno odgovoriti na morebiten napad ipd. Vodstvo ima torej neposredno zvezo z velikim deležem nasilnega vedenja članov skupine, medtem ko na ostale konfliktno situacije in tudi splošno držo skupine, vpliva posredno, prek t.i. vzgoje navijačev, ki poteka prek vodenja navijanja na ograji, pisanja člankov v reviji Fanzin, objav prispevkov na internetnem forumu in tudi osebnih pogovorov vodje s posameznimi člani.

Od naštetih metod, je verjetno najučinkovitejši način širjenja idej vodstva prav objava člankov v reviji Fanzin, saj na ta način zajamejo prav vse člane navijaške skupine; Fanzin se namreč pošilja po pošti vsem lastnikom članskih izkaznic skupine Green Dragons.

Analiza opisane revije mi je morda še najbolj pomagala pri razumevanju ustroja skupine ter konteksta, znotraj katerega se pojavljajo določene poprej nerazumljive reakcije

članov skupine. Čeprav naj bi Fanzin primarno služil obveščanju članov o prihajajočih tekmah in dejavnostih skupine, njegovemu bralcu namreč neposredno predstavi želje in navodila vodstva skupine Green Dragons, kar raziskovalcu omogoča razumevanje konteksta, ki pripelje do določenih (včasih kar ekstremnih) dejanj s strani članov skupine. Poleg navodil vedenja na prihajajočih tekmah, Fanzin vsebuje tudi reportaže s preteklih tekem. Te reportaže seveda niso osredotočene na dogajanje na igrišču, temveč večinoma opisujejo priprave na tekmo, pot do tekme (v kolikor gre za gostovanje), dogajanje na tribuni ipd. Z veliko vnemo pa članki revije Fanzin opisujejo konfliktne situacije: morebitna srečanja ali dvoboje z nasprotnimi navijači, pretepe z varnostnimi organi, vdore na igrišče, torej tiste aktivnosti navijačev, ki niso nujno povezane s samim športom ali bodrenjem njihovega kluba, v tem primeru Olimpije. Ker revija ni namenjena širšemu krogu bralcev, si vodja in njegovi ožji prijatelji, prav tako člani skupine, kot avtorji člankov, lahko dovolijo natančen opis vseh takšnih situacij, kot tudi izražanje določenih mnenj, ki bi v javnosti sicer izzvala vsaj neodobravanje, če že ne ogorčenja.

Primer javne pohvale članov za sodelovanje v konfliktnih situacijah lahko najdemo tudi v priloženem Fanzinu št. 81 iz leta 2002, kjer nepodpisani avtor zapiše: »...Da razčistimo, nihče ne obsoja tistih, ki so uleteli na teren proti Mariboru, saj so imeli zelo dober – ne dober, odličen – razlog (modela z MB zastavo), in prav zato, ker so fantje pokazali jajca in branili naš stadion, dobijo letos izredno zastonj člansko. Kar pa seveda še ne pomeni, da ne smejo prispevati v skupno blagajno. Če so res pravi, kot so to pokazali, bodo že spraskali skupaj tistih 5000 SIT, to naj jim bo bolj javna pohvala. Tudi na tekmi s Šmartnim je bil izlet na teren več kot upravičen: ne more nam v Ljubljani vsak kmet piskat kar hoče. Pa čeprav je to Olimpijo stalo kar 200.000 SIT. Oba incidenta bomo v vodstvu skupine zagovarjali in branili do zadnjih atomov moči. ...dogovorimo se za Gorico in vse nadaljnje tekme: če bomo sprovocirani s strani nasprotnih navijačev ali če bodo redarji spet trmoglavili, potem jim bomo naredili frko, če pa bo samo Olimpija zgubljala ali celo zmagovala, nasprotnih navijačev pa sploh ne bo, potem pa bomo dali mir.«

V priloženi številki revije Fanzin v nadaljevanju najdemo napovednik tekme med reprezentancama Italije in Slovenije z naslovom »III. Svetovna vojna« in pripisom »Trst bo naš«, med drugim pa avtor opozarja na pošto, ki naj bi jo vodstvo skupine prejelo s strani zamejskih Slovencev v kateri pišejo: »...kako so jih Italijani (Fašisti) že mesec dni terorizirali, jim pisali grafite, češ da smo Slovenci sužnji, da nas bi bilo treba iztrebiti, da smo manjvredna rasa...«

Kasneje se je omenjeno prijateljsko nogometno srečanje sicer odigralo, vendar so slovenski navijači povzročali številne incidente, tekma je bila zaradi metanja pirotehničnih sredstev na igralno površino večkrat prekinjena, za prekinitve pa je poskrbel tudi član skupine Green Dragons, ki je preplezal ograjo ter stekel na igrišče. Omenjenemu izgredniku so kasneje italijanske oblasti poleg denarne kazni izrekli tudi večletno prepoved prestopa italijanske meje.

V nadaljevanju istega članka najdemo tudi nekaj splošnih navodil glede vedenja na, pred in po nogometnem srečanju, kot na primer: »Na meji moramo biti čisto pridni, da se ne bo zgodilo isto kot za Zagreb, ko je bil en avtobus zavrtnjen na meji...«

Članek obravnava tudi potencialne nevarnosti: »Navijači Triestine veljajo za ene izmed najbolj hard-core italijanskih ultrasov ... Tisti, ki imate že nekaj let navijaškega staža, se jih zagotovo spominjate iz Udin ... Bilo je tako vroče, da je morala večkrat posredovati tudi policija, kar precej dela pa so imeli tudi bolničarji. Tokrat gremo zares na tri fronte naenkrat! Tretja bitka se bo bila z italijanskimi policaji ... Na tekmi ne pričakujte mase AntiŽabarsko nastrojenih hlapcev, katerih število v sredo ne bo presegalo dobrih 50, pa še od teh jih bo večina ali preveč pijana ali pa preveč prestrašena, ko bodo zagledali pred sabo 5 busov Dragonsov ... Ultras Slovenija v skladu za našo politiko ne bomo napadli, bomo pa ostro odgovorili na vsako njihovo provokacijo.«

Članku o reprezentančni tekmi sledi reportaža iz tekme Olimpija : Maribor v kateri lahko najdemo zapis: »Zatem pa se je zgodila tudi zares prava naša napaka na tej tekmi. Namesto, da bi se folk zaletu v njih, jih v teku pospremil na Bavarca in od tam nazaj v provinco, vidiš ti naše junake, kako mirno odkorakajo do prve vrste policistov in se tam začnejo dreti »ubi štajerca!« Uspeli smo prešteti maksimalno tri steklenice, ki so bile namenjene stvorom na drugi strani policijskega kordona. Izpadlo je zares smešno, saj to ni bilo ničemur podobno! Al uletiš al pa ne! Vsa filozofija!«

V istem članku je sledila še ena pohvala za vse izgrednike, ki jo lahko razberemo iz naslednjega opisa dogajanj med tekmo: » Ker si je ta model zamišljal, da je v Mariboru, ter da vsi na štadionu ljubijo vijolično barvo (ali pa je naš image res že tako v kurcu, da si prav vsak upa skakati po našem štadionu z zastavami nasprotnikov), je (pre)veselo mahal z zastavo NK Maribor po šestnajstmetrskem prostoru. Ker očitno prihajajo novi časi tudi za Dragonse, ne samo za Olimpijo, je v tistem trenutku kakšnih 15-20 naših preskočilo ograjo in se zapodilo proti njemu. TAKO SE DELA! Pa da ga vidimo sedaj modela! Ha ha ha! ... Folk je uletaval celo iz A – tribune, kjer je bila nameščena skupinica Dragonsov, ki je

imela po tekmi namen ujeti nekaj štajerskih glav. Naj končno vsi vidijo, da se v Ljubljani ne morejo zajebavat!«

Priložena številka Fanzina se zaključi s poročilom iz tekme Udinese : Olimpija (kot priprava na ponovno gostovanje v Italiji) iz leta 1995, ki se osredotoči zlasti na pretepe s policisti: » *** kapsi razbijejo glavo, tako da konča s 23-imi šivi v bolnici. *** poskrbi za smeh celega stadiona, ko nekega kapsa vrže dve vrsti nižje na hrbet. »Vzel bi mu še pendrek in pištolo, pa sta že dva nova laufala nasprot men,« je bil njegov komentar. Od policaja je bil močnejši tudi ***, ki v fightu ena na ena reveža zbije na tla. Naša prva ekipa se je spet izkazala, saj policaji spizdijo iz naše kletke in jo zaklenejo...«

Menim, da so vsi zgornji citati, vzeti iz zgolj ene revije Fanzin, več kot zgovoren dokaz o vlogi vodstva pri nasilnem vedenju članov skupine Green Dragons. Kot vidimo vodstvo v določenih primerih spodbuja nasilno vedenje članov skupine in ga celo nagraduje. Fanzin pa poleg tega služi tudi za širjenje navodil o vedenju na tekmah, ob stiku z navijači ter hkrati utrjuje »mite o junakih« oziroma t.i. »legendah« skupine s pripovedovanjem »starih« zgodb. Podobne vsebine se ponavljajo prav v vseh številkah navijaške revije Fanzin.

Poleg Fanzin-a je močen instrument za širjenje idej ter navodil vodstva tudi internet, bolj natančno, internetni forum navijaške skupine Green Dragons. Na forumu se s strani vodstva včasih objavljajo nekateri članki ali deli člankov iz revije, potekajo pa tudi številni pogovori in izmenjave mnenj glede aktualnih dogodkov, glede ugotavljanja vloge in podobe modernega navijača, veliko je govora o casual trendu ipd. Ob tem je zanimivo, da se za razliko od večine ostalih uporabnikov, vodstvo tudi na forumu podpisuje s praviimi imeni oz. njihovimi nadimki, pod katerimi jih poznajo navijači, to pa verjetno počnejo predvsem zaradi določene stopnje avtoritete oz. spoštovanja, ki jo to ime prinaša.

Vloga vodstva pa je nadvse zanimiva pri samem fizičnem udejstvovanju v pretepih. Peter Pavlin mi je namreč zaupal, da naj bi se vodja praviloma celo izogibal konfliktnim situacijam, ker naj bi mu sodelovanje v pretepih in povzročanje incidentov močno poslabšalo izhodiščni položaj pri na primer pogovorih z upravo kluba, sestankih s policijo ipd. Po drugi strani pa je zaželeno, da določeno obdobje, preden prevzame vodenje skupine, v pretepih vseeno sodeluje: »Se pravi na začetku, da si pridobiš spoštovanje, moraš pokazati, da si močan, da imaš jajca, ne smeš kadarkoli pokazati, da te je strah, potem pa je za vodjo zaželeno, da tega ne počne.«

Kljub takšnem razmišljanju bivšega vodje, pa je po menjavi vodstva očitno prišlo do določenih sprememb tudi na tem področju, kajti tudi osebno sem bil priča pretepom oz. izgredom, pri katerih je aktualno vodstvo skupine ne samo sodelovalo, temveč k sodelovanju tudi spodbujalo ostalo članstvo. Kot sem že omenil pa gre pri tovrstnih pretepih praviloma za »usmerjeno« nasilje, ki ima svoj razlog in motiv, čeprav se slednji opazovalcu dogodkov lahko zdi težko sprejemljiv ali celo banalen.

Novo vodstvo je torej na področju razkazovanja fizične moči in iskanja stika z nasprotnimi navijači prineslo številne spremembe, čeprav drži tudi dejstvo, da za porast nasilja v zadnjem času vsekakor ni odgovorno zgolj vodstvo. Gotovo so svoj delež prinesle tudi izrazito slabe razmere v propadajočem nogometnem klubu Olimpija. Ob odsotnosti določenih športnih uspehov kluba, kar bi zagotovilo močnejšo povezanost med navijači, je to mesto »veziva« zavzelo nasilje, operjeno proti klubu in tudi proti varnostnim organom ter nasprotnim navijačem. Kljub temu pa je vodstvo gotovo odigralo svoj delež, kar mi je brez zadržka razkril tudi aktualni vodja, ki je jasno povedal, da je bilo prav povišanje ugleda navijaške skupine, eden od ciljev zastavljenih s strani novega vodstva, ko je to prišlo na svoj položaj.

Glede na zgornje ugotovitve bi lahko zapisal, da vodstvo skupine Green Dragons v določenih okoliščinah podpira, spodbuja ali celo nagraduje nasilno vedenje njenih članov. Če sklepam po motu skupine, ki ga njeni predstavniki tudi javno ves čas poudarjajo in sta ga tekom intervjuja omenila tudi bivši in sedanji vodja skupine Green Dragons, torej, da skupina Green Dragons nikogar ne napade, razen če je izzvana, v tem primeru pa vrne s trojno močjo, lahko zapišem, da so te »določene okoliščine« navidez precej jasne: v primeru sovražne nastrojenosti »konkurentov«, se sovražno odzove tudi skupina Green Dragons.

Problem pa nastane pri interpretaciji sovražnosti. V praksi tako do »povračilnih ukrepov« lahko pride že zaradi vzklikanja žaljivih parol manjše skupinice članov rivalske navijaške skupine. Poleg tega pa imajo navijači tudi zelo dolg spomin, kar pomeni, da se stare zamere navadno prenašajo iz preteklosti, kar že v osnovi onemogoča vsakršno spravo v prihodnosti.

Vseeno pa nasilno vedenje članov skupine vodstvo v določenih primerih tudi odsvetuje. Tu gre predvsem za povzročanje incidentov, ko na tribunah ni nasprotne navijaške skupine ali pa takrat, ko bi takšno ravnanje ogrozilo nekatere dejavnosti skupine v bodoče: bodisi bi poslabšala dobre odnose med navijači in upravo, ali pa bi si s tem

nakopali preveliko pozornost varnostnih organov, kar bi pomenilo ogrožanje določenih načrtov, ki si jih je vodstvo zastavilo v prihodnosti. Tipičen primer odsvetovanja destruktivnega vedenja je uničevanje najetih prevoznih sredstev, saj je takšno početje pripeljalo do dejstva, da danes vodstvo težko zagotovi prevoz na gostujoče tekme. Prepoved povzročanja materialne škode (med katero lahko uvrstimo tudi kazni slovenske ali mednarodne nogometne zveze) načeloma velja tudi za obdobje, ko potekajo priprave na kakšno večjo tekmo in bi neredi poslabšali pogajalsko izhodišče med navijači in matičnim klubom pri pomoči glede izvedbe koreografij, pri pogajanjih o ceni ali številu zagotovljenih vstopnic za gostujoče tekme, pri dogovorih o prevzemu določenega deleža stroškov poti na gostovanja ipd.

Iz teh dejstev pa lahko izpeljemo dve ugotovitvi: vodstvo odsvetuje uporabo nasilja pretežno takrat, ko bi to škodilo lastni navijaški skupini, in: kadar so odnosi med navijači in upravo matičnega kluba že v osnovi slabi, lahko pričakujemo porast nasilnega vedenja članov navijaške skupine.

7. SKLEPNE MISLI

Raziskovalna naloga »Porazdelitev vpliva in moči znotraj navijaške skupine Green Dragons« seveda ni ponudila celovitih rešitev ali ukrepov, s katerimi bi bilo moč zajezi razsežnosti z nogometom povezanega nasilja, sicer pa to tudi ni bil njen namen. Verjetno pa bo bralcu prek primera proučevane skupine vseeno pripomogla k razumevanju tovrstnega elementa nogometne igre in okolja znotraj katerega se pojavlja.

Tako tuje kot domače izkušnje z navijaškimi skupinami nas učijo, da ukrepi ter sankcije oblasti navijačem ne morejo do živega, odgovor na »zakaj« pa se skriva tudi v izsledkih raziskave, ki je tako dosegla svoj osnovni namen. Ob razumevanju položaja nasilja, kot enega (vendar ne edinega) od bistvenih dejavnikov oblikovanja notranje strukture na eni ter vpliva na položaj posameznika znotraj nje na drugi strani, nam postane jasno, da je njegov vpliv na sleherno dejavnost navijaške skupine in njenih članov prevelik, da bi ga bilo moč preprosto izničiti z zaostrovanjem ukrepov zoper nasilnim posameznikom. To seveda nikakor ne pomeni, da določeni ukrepi niso vsaj deloma učinkoviti, nasprotno, dandanes so postali nujnost, žal pa je ob tem inovativnost navijaške subkulture močno podcenjena.

Pot do morebitnih rešitev bi bilo potrebno iskati prek podobnih raziskav in z njimi razumevanja navijačev ter njihovega načina življenja. Šele ko bomo opustili razmišljanje o navijačih kot o hordi brezposelnih uličnih pretepačev in prepoznali obča pravila ter vrednote, ki usmerjajo njihovo delovanje, bomo lahko sploh začeli z razmišljanjem o preprečevanju konfliktnih situacij na in ob športnih objektih.

Naj se na koncu še enkrat vrnem k raziskovalnim vprašanjem, ki sem si jih zastavil pred izvajanjem terenske faze raziskovalnega dela. Če na začetku svojega dela nisem bil povsem prepričan v obstoj stalnih hierarhičnih struktur znotraj skupine, seveda poleg delitve na vodstvo in članstvo, sem v zadnjih mesecih zbral dovolj podatkov, da lahko takšno domnevo v celoti potrdim. Lociral in pojasnil sem 6 različnih nivojev hierarhične lestvice (vodstvo, »udarna ekipa«, jedro, priložnostni navijači, veterani ter »youth crew«) in ugotovil, da za vsakega od njih veljajo lastna pravila, zakonitosti, vrednote... Prav tako ima vsak od njih v skupini kot celoti tudi svojo specifično vlogo, funkcijo in naloge, ki iz nje izhajajo.

Tudi pri ugotavljanju vloge nasilja kot najpomembnejšega dejavnika distribucije moči in vpliva med člane skupine Green Dragons, so se stvari izkazale za veliko bolj

kompleksne, kot sem to morda pričakoval pred terenskim delom raziskave. Kot sem omenil, ima vsaka (pod)skupina članov svoje lastne značilnosti, interese in povsem specifično vlogo v skupini kot celoti, zaradi česar so tudi dejavniki, ki odločajo o uveljavitvi posameznika znotraj te (pod)skupine zelo specifični. Tako je nasilje med člani t.i. »udarne ekipe« povsem drugače razumljeno kot npr. v okviru »priložnostnih navijačev«, vsekakor pa so številni podatki in izsledki raziskave potrdili, da nasilje ostaja med najpomembnejšimi dejavniki distribucije moči v navijaški skupini. Seveda visok status v skupini uživajo tudi nekateri posamezniki, ki se pretepo nikoli ne udeležujejo, prav tako pa sodelovanje v njih posamezniku ne prinese nujno visokega položaja v skupini, kljub vsemu pa vloge nasilja med navijači ne gre podcenjevati, kar sem podrobneje razkril ter analiziral v posebnem poglavju o dejavnikih distribucije vpliva in moči.

Zadnje vprašanje, ki sem si ga zastavil na začetku raziskave, se je nanašalo na vlogo vodstva pri nasilnih dejavnostih članstva skupine in tudi tu se je izkazalo, da sem razmišljal v pravi smeri. Vodstvo ima pri nasilnem vedenju članstva skupine Green Dragons zelo pomembno, včasih celo odločilno vlogo, kar sem podkrepil s citati bivšega in sedanjega vodje skupine, s citiranimi odlomki revije Fanzin, v določenih primerih pa je naklonjenost vodstva tovrstnemu vedenju tako očitna in transparenta, da je razvidna vsem prisotnim na tribuni organiziranih navijačev, ne glede na njihovo vpletenost ali navijaške izkušnje. Vodstvo v določenih primerih nasilno vedenje članstva dopušča, odobrava, spodbuja, včasih pa ga celo organizira in/ali nagrajuje!

Kljub temu je potrebno razumeti, da vodje ne spodbujajo vsakršnega nasilja. V navijaški subkulturi obstajajo številne zakonitosti, »pravila igre«, ki med drugim določajo tudi okvirje in meje »funkcionalnega nasilja«. Povsem jasno je torej v katerih primerih bo nasilno vedenje posameznega člana skupine s strani vodstva naletelo na odobravanje (in ostalega članstva), v katerih primerih pa bo ostalo prezrto ali celo prepoznano za neprimerno in škodljivo. V vsakem primeru povezava med nasiljem in vodstvom ni tako linearna kot to skušajo prikazati površni opazovalci. Nasilje je preprosto del »navijaške igre« in pomemben del navijaške subkulture, kar je hkrati bistveni razlog za neuspeh varnostnih organov pri zagotavljanju redu na in ob športnih zelenicah zgolj z represivnimi ukrepi.

Raziskava distribucije vpliva in moči znotraj navijaške skupine Green Dragons je k boljšemu razumevanju nogometnega navijača gotovo doprinesla določen prispevek. V obstoj hierarhične ureditve obravnavane skupine tako verjetno ne gre več dvomiti. In kljub

temu, da so nekatere kategorije notranje strukture bolj ohlapne kot druge ter da prihodnost lahko prinese nove (oz. izbriše stare) nivoje statusne stratifikacije članov skupine, to ne zmanjšuje pomembnosti in posledic obstoja takšne ureditve. Razlaga dejavnikov distribucije vpliva in moči med člani skupine Green Dragons se, za razumevanje principov delovanja obravnavane skupine navijačev, torej izkaže kot relevantna, priskrbi pa tudi določene odgovore na vprašanja o naravi in zakonitostih navijaške subkulture kot avtonomne družbene skupine.

Prav zato bi bilo izsledke ter ugotovitve raziskave oz. študije primera skupine Green Dragons moč uporabiti tudi pri razvoju širšega teoretičnega koncepta, ki bi pod svoje okrilje zajel tudi druge slovenske navijaške skupine ali pa bi se lotil podobnih navijaških skupin manjšega ali omejenega obsega na širšem področju. Ker sem se v svojem delu omejil na eno samo navijaško skupino, si posplošitev ter prehitrih sklepanj ne morem dopustiti, dejstvo pa je, da pri nas ni nobenega obširnejšega dela, ki bi obravnavalo nogometnega navijača v Sloveniji. Glede na njihovo številčnost in konfliktno naravo se o navijaški subkulturi med družboslovci govori bistveno premalo. Podajanje stereotipne podobe navijača je tako prepuščena medijem, katerih edini vzgib pa je še vedno zgolj želja po prodajanju senzacionalnih zgodb, tudi ko slednje izgubijo stik z realnim stanjem.

Na koncu naj poudarim še dejstvo, da je študijo potrebno razumeti kot raziskavo, ki odseva čas v katerem je bila izvedena in zapisana (nogometna sezona 2004/2005). Navijaška subkultura kot celota, še bolj pa posamezne navijaške skupine, se namreč neprestano razvijajo, spreminjajo in prilagajajo okolju v katerem delujejo, zato bi bilo navijače potrebno spremljati kontinuirano. Prav visoka sposobnost prilagajanja je navijaški subkulturi v preteklosti omogočala preživetje ne glede na odziv družbe, ki je bil povsod po svetu buren in izjemno odklonilen. Ne glede na to so navijači preživeli in kot kaže, bodo z nami še dolgo, zato je skrajni čas, da jih začnemo pogosteje spremljati in o njih spregovorimo tudi takrat, ko ne povzročajo gmotne škode ali telesnih poškodb...

8. LITERATURA

8.1. *SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE*

- ~ Cowens, Steve (2001): Blades business crew. Milo books. London
- ~ Francis, Mickey; Walsh, Peter (1997): Guvnors. Milo books. London.
- ~ (1993) Green Dragons – prva petletka. Birografika Bori. Ljubljana.
- ~ (1996) Green Dragons – Junaki zelene kronike (interna publikacija navijaške skupine Green Dragons).
- ~ King, Martin; Knight, Martin (1999): Hoolifan: Thirty years of hurt. Mainstream publishing. Edinburgh.
- ~ Lalič, Dražen (1993): Torcida – pogled iznutra. AGM. Zagreb.
- ~ Mihelič, Linda (2003): Nogometni navijači kot varnostni problem sodobne družbe. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.
- ~ Pennant, Cass; King, Martin (2003): Terrace legends. John Blake Publishing. London.
- ~ Plesec, Matjaž; Doupona Topič, Mojca (2002): Nogomet in družba: preporod nogometa v Sloveniji. Zavod za šport Slovenije. Ljubljana.
- ~ Protega, Nenad (1997): Nogometni huliganizem v Sloveniji. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.
- ~ Šubic Miran (2001): Slovenija je šla naprej!: z nogometno žogo v Evropo in svet. Dnevnik. Ljubljana
- ~ Ward Colin and Hickmott Stephen (2000): Armed for the match. Headline book publishing. London.

8.2. *ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH*

- ~ Buzov, Željko; Magdalenić, Ivan; Perasović, Benjamin; Radin, Furio (1988): Socialni i psihološki aspekti nasilnič kog ponašanja sportske publike. Pitanja št. 5-6, str. 5-54.
- ~ Dunning, Eric; Murphy, Patric; Williams, John (1986): Spectator violence at football matches: towards a sociological explanation. The British Journal of Sociology XXXVVI/2, str. 221-241.
- ~ Kovačević, Ivan (1987): Fudbalski ritual. Gledišta št. 5-6, str. 71-85.

- ~ Lomovšek, Mitja (2004): Huliganski zmaji, Bleferska Olimpija. Slovenske novice, 28.9., str. 5.
- ~ Skupina avtorjev (2002): Nogometni navijači v Sloveniji: primer tekme med Olimpijo in Mariborom PL. Teorija in praksa, 30, 2, str.239-253.
- ~ Williams, John; Dunning, Eric; Murphy, Patric (1986): The rise of the English soccer hooligan. Youth and Society, 17, št. 4, str. 362-378.

8.3. INTERNETNI VIRI

- ~ (16. 5. 2002) Derbiji malo drugače.
(URL: <http://www.nogomania.net/index.php?i=6749>)
- ~ (19.4.2000) Heavy guard for Galatasaray.
(URL: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/718848.stm>)
- ~ (13. 4. 2005) Juventus and Liverpool fans throw objects at one another during Heysel remembrance ceremony.
(URL: <http://news.lp.findlaw.com/ap/o/51/04-13-2005/c8b1000e9787ddb6.html>)
- ~ (25. 4. 2005) Klub toži navijača.
(URL: <http://www.nogomania.net/index.php?i=12321>)
- ~ Kline, Bine (27.9.2004): Ulica glavna tudi v Ljubljani.
(URL: http://sportal.siol.net/default.asp?article_id=10381010409271010150)
- ~ (14. 4. 2005) UEFA potrdila zmago AC Milana.
(URL: <http://www.mtaj.si/default.asp?podrocje=9&menu=7&novica=24315>)
- ~ URL:<http://www.green-dragons.com/forum/viewtopic.php?t=47&postdays=0&postorder=asc&start=15>
- ~ (19.4.2000) Heavy guard for Galatasaray.
(URL: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/718848.stm>)

9. PRILOGE

PRILOGA A: TRANSKRIPT INTERVJUJA: DANIJEL KOMIČ

Si vodja navijaške skupine Green Dragons. Kako dolgo se že nahajaš na tem položaju?

Na tem položaju sem zadnje tri leta, tko da me pozna tut širša grupa Dragonsev. Uvajanje v samo vodstvo oz. strukture vodstva se je pa začelo že nekje leta 2000.

Koliko časa ti zavzame vodenje skupine?

Odvisno od dogodkov. Ko so velike tekme in se več dogaja, je to lahko tut 20 ur na dan, ko je pač določeno mrtvilo pa tok manj. So pa zelo redki dnevi ko ne bi nič naredil za Dragonse.

Prejemaš za opravljanje funkcije vodje kakršnokoli finančno nadomestilo?

Ne, ne, to je čist prostovoljno.

Koliko članov šteje vodstvo skupine? Si ti edini vodja, ali je funkcija porazdeljena med več članov navijaške skupine?

V bistvu nas je več. Nekateri so še v uvajanju, ampak drugače nas je v ožjem vodstvu pet. Je pa tko, da vsi ti fantje nimajo neke želje po izpostavljanju... Čeprav to zdaj izpade, kot da jaz to željo imam... Pač delamo vsi in velikokrat nam pomagajo še drugi, najbolj izpostavljen sem pa jaz, mogoče tut zato, ker sem najdlje od vseh na položaju vodje. Tako da sem jaz ponavadi tisti, ki komunicira z mediji, klubi, če je treba z drugimi navijači...

Na kakšen način posamezen član skupine običajno zavzame mesto vodje? Ali se organizira glasovanje, ali naslednika določi prejšnji vodja ali kako drugače?

Sigurno ima veliko vlogo pri tem aktualno vodstvo, ki je nekak vedno izbiralo svoje nasledstvo in to tut mi že zdej počnemo. Recimo opazujemo ljudi, opazujemo člane, kakšni so, kok so zagreti... Če se vrnem na vprašanje, kako rataš vodja. To je splet okoliščin, niti ne nujno naključji. Pač izbran moraš bit s strani prejšnjega vodstva kot primeren kandidat potem pa sledi določeno uvajanje, ki poteka tolk in tolk časa.

Kateri atributi pa vplivajo na izbor kandidata?

Kot prvo ljubezen do kluba, še bolj pa ljubezen do lastne navijaške skupine. Se pravi, da ti s svojimi dejanji pokažeš, da ti je grupa dost, če ne celo vse. Potem ena kontinuiteta prihajanja na tekmo, da si aktiven, da si skos zraven, to ne pomen, da prideš

samo na par tekem na sezono in si takrat sicer ful not, ampak to ni to, ampak rabiš bit par let skos zraven. Potem je tu zanesljivost pri nalogah, ki so ti zaupane, da jih opraviš maksimalno, pač v okviru svojih sposobnosti. Zadnja stvar pa je lastna želja, se pravi želja biti vodja. S tem ne mislim na vodjo kot nekoga, ki vodi ljudi pod sabo, jim predaja naloge in dolžnosti, ampak na vodjo kot nekoga, ki pomaga grupi, ki mu v življenju veliko pomeni...

Kakšne so tvoje naloge, dolžnosti, pristojnosti?

Glede na to da smo mi subkultura kot taka, nimaš ti nekih zapisanih dolžnosti niti pravic, to so vse neka nenapisana pravila. Moraš imet tut neko odgovornost, ker o tem kaj delaš odločaš več al manj sam, mislim spremljaš situacijo, spremljaš lastno članstvo in potem vidiš, kam vlagat energijo, v katere projekte, katere tekme...

V zadnjih treh letih je v skupini prišlo do menjave generacij. Je s tem prišlo do bistvenih premikov tudi v samem delovanju, usmeritvi, miselnosti skupine?

Res, da je prišlo do določene menjave, vendar zame konkretno to niso neki novi obrazi, ne sam, da sem z njimi gor rasel po domač povedan, ampak tut že od vsega začetka spremljaš svojo lastno grupo. To je zlo velka razlika. Nove face so mogoče za ljudi, ki pač nimajo nekega takega pregleda kot ga ima vodja ali recimo kandidat za vodjo in on v bistvu te ljudi opazuje in grupo kot tako pozna po obrazih, po imenih. Tko da osebno zame to niso neke nove face. Res da mogoče za javnost, mogoče tut za starejše člane, so pa ti ljudje, ki so zdej v ospredju, res novi ljudje.

Ali bi menjavo vodstva ocenil kot kontinuiteto dela skupine ali se ti vseeno zdi, da je prišlo do določenih sprememb?

Sigurno! Vsako vodstvo ima svoje značilnosti in tudi svoje prioritete, tko da sigurno so določeno spremembe v delovanju grupe. Kje so te spremembe se verjetno pokaže šele tokom let. Jaz trenutno opažam, rahel padec številčnosti, vendar to ni krivda samega vodstva, tuki je dost krivde tut rezultatska neuspešnost vseh klubov in splošna situacija v Ljubljani. Tako da je ena izmed značilnosti novega vodstva to, da operira z nekaj manj člani in tut z manj dogodki, takimi, ki bi lahko grupo promoviral skozi dejavnost na tribuni. Opažam pa znotraj grupe to, da recimo zadnje tri leta grupa Green Dragons, kar se tiče fizičnih kontaktov z drugimi navijaškimi skupinami, nikol ni stisnila repa med noge. Kar se je dogajalo v času prejšnjega vodstva, pa ne samo po njihovi krivdi. Bom rekel, da je to ena določena usmeritev, ki smo si jo mogoče takrat zastavil in rekli nekako, da mora obstajat določena čast in ponos. Pač probal smo stvari, ki so ble prej

slabe, popravljat, mogoče smo pa v tem času zgubil tudi nekaj dobrih stvari, ampak zadeva se popravlja.

Na kakšen način pa poteka ta usmeritev ali »vzgoja« navijačev?

Na to je težko odgovoriti... Tut ko vzgajaš otroka verjetno nimaš neke, v naprej pripravljene formule. Eden izmed načinov je prek naše interne revije Fanzin, ki služi kot neka biblija, neka ideologija... Konkretno gre za razmišljanja, ne samo enega avtorja, ki služi kot neka ideologija na splošno. Člane seznanjamo s trenutno navijaško sceno po celem svetu in to povezujemo z našo zgodovino, s primeri izpred let, s to kombinacijo pa dobiš neko razmišljanje, ki naj bi vladalo v grupi. Vzgajaš pa sigurno tut na tribuni, to je dejstvo. Prva ekipa al pa jedro grupe z osebnim vzorom hote ali nehote daje vzor vsem prihodnjim rodovom. Tretja zadeva je pa, da se dela s posamezniki. S tem ne mislim na problematične posameznike, ampak za navezavo osebnega stika v okviru navijaške tematike in Olimpije. Tako vidiš tudi mnenje članstva, kaj si oni mislijo o sami grupi. To ti daje tut eno usmeritev kako nekak naprej delovat.

Ali ima vodja skupine mandat za svoje delovanje? Če temu ni tako, ali obstajajo aparati za njegovo odstavitev?

Glavno je to, da kdorkoli to že je, vodja sam dobi tak feeling ali se izčrpa oziroma do svoj maksimum in se umakne. Največkrat je to po kakšnem velikem dogodku, takrat da svoj maksimum in se nekako umakne. Zmeraj je pa tut ta pogoj, da ima naslednike in vodja sam ve, da ne more nehat, dokler ne bo zamenjave. Na koncu koncev je tudi njegova lastna želja to, da njegovo delo ne gre v nič, ampak se to razvija in gre na boljše, torej probaš izbrat še boljše kot si sam.

Se je v zgodovini skupine že kdaj zgodilo, da je bil vodja odstavljen prisilno in zakaj?

Vodja ne, kar se tiče kandidatov za vodjo pa sigurno. Nekateri od teh, ki so se uvajal in so bli potencialni kandidati pa so se izkazal za nezanesljive al pa preprosto za nesposobne in se ga preprosto ni več klical.

Se nespoštovanje navodil vodstva s strani ostalih članov dogaja pogosto?

Vedno je tako, da vodja mora imet eno stvar in to je na prvem mestu zaupanje lastnega članstva. V kolikor tega ni, ni vodje. Dokler ima on zaupanje tega jedra, ki hodi na večino tekem, na gostovanja povsod, dokler tam njemu zaupajo, ga podpirajo in stojijo za njim, ni nobenega problema, če nekdo s člansko številko 435, ki ga vidiš na dveh tekmah na sezono govori nekaj kontra vodje. Takrat se ga lahko preprosto utiša z argumenti. V

kolikor nekdo iz samega jedra kontrira vodji... Sam to je zelo, zelo redko. Ne zato, ker bi bil vodja tako močen, ampak enostavno zato, ker je jedro že v osnovi homogeno oz. proba bit. Vse stvari se pogovarjamo med sabo, tko da ne prihaja do teh situacij. Mislim, jaz osebno sem imel neki primerov, ko me je nekaj članov narobe razumel, al pa se niso strinjal z mano, ampak da bi pa zdej ratal kakšen večji konflikt pa ne...

Ali obstajajo oblike sankcioniranja posameznih članov, ki ne upoštevajo želj ali navodil vodstva skupine?

Ma ne, itak dragonsa ne morš izključit, tega tut vodja ne more narest, itak pa je vsem v interesu, da se skupina širi, tko da tega ne počnemo... Pa do zdej tut ni blo potrebe po takih ukrepih.

Omenil si članske številke. Ali se slednje dodelujejo glede na položaj posameznika v skupini?

Ja, čeprav je večini ljudi pri Dragonsih za to številko vseen in tut men je blo dolg časa vseen, ne glede na to ali ima nekdo številko 200, 300 al pa 30. Eni so itak vraževerni pa hočjo imet vsako leto isto številko članske, je pa res da nižjo številko o imaš, bolj si za grupo pomemben, več si naredil. Lahko rečem, da se na ta način nekak hierarhično razdeli folk znotraj skupine. Vedno se številke od ena do petdeset delegira s strani vodstva. Pred vsako sezono imamo prav sestanek, kjer določmo teh prvih petdeset cifer, s tem da pač izločmo tiste k hočjo met številko 101 al pa 666, ostalo pa je po naključju.

Ali vodstvo skupine deluje avtonomno in neodvisno, ali se ob odločitvah o dejavnostih skupine odloča na podlagi mnenj posameznih članov?

Odvisno za kakšne odločitve gre. Ampak načeloma ja, itak pri pomembnih stvareh vedno rabiš feedback. Zdej če se konkretno pogovarjamo o tem, kakšne šale bomo recimo mel, sicer vprašaš folk kaj je lepš, ampak še zmer se odločmo v vodstvu samem na sestankih, prek pogovorov...

Ali se ob tem upošteva mnenje vseh članov ali imajo določena mnenja večjo težo? Zakaj je temu tako?

Odločajo vedno argumenti. In dobro je da imamo že samo vodstvo zlo različno, prihajamo iz različnih koncev, različno smo doživljal navijaštvo in to je dobr, ker se mnenja pač krešejo in vedno zmagajo pač argumenti. Vsak ima drugačen pogled, enkrat ima en boljšo idejo, drugič drug, se pa sigurno bolj upošteva jedro in tiste blizu vodstva, ker člana s številko 400 se niti ne vpraša, če se mu neki zdi v redu al ne. To pa še ne pomen, da on sam ne more prit do vodstva ali jedra in neki predlagat. Sej to jedro itak

nastane neodvisno od ostalih in je vedno odprto. Ljudje se pač družijo med sabo, kar je normalno, če si skupaj na vseh tekmah, gostovanjih... Kdor hoče sodelovati recimo pri koreografiji, lahko sodeluje in bo sodeloval, s tem ko bo sam sebe angažiral.

Menda ima vsaka resna navijaška skupina svojo »prvo ekipo«. Obstaja takšna skupina tudi znotraj navijaške skupine Green Dragons?

Obstaja. Čeprav bi pripomnil, da gre mogoče za napačen izraz, ki je prenesen iz tujine. Tu je mišljena navijaška skupina, ki ima več podskupin in potem tisti ekipi, ki ima določen primat pravijo prva ekipa. Je pa res, da se tut pri nas uporablja ta izraz. Pri Dragonsih smo relativno, dobr, za slovenske razmere smo največji, Viole pač skenslamo, ampak kar se tiče tujine bi bli pa mi recimo ena zlo dobra podružnica, podskupina ene večje grupe in pri taki številki kot jo imamo ti ne morš imet več ekip. Imamo eno ekipo, ki je nekak udarna sila, udarna moč.

Ali se takšna ekipa pokriva z jedrom skupine?

Ne nujno, je pa res, da je v ekipi veliko ljudi iz jedra skupine.

Kakšne so dolžnosti, naloge in dejavnosti t.i. »ekipe«?

Pri ekipi gre, tako kot tut pri jedru, predvsem za fante, ki so res s srcem pri stvari. V ekipi so mogoče tisti, ki so mal bolj borbeno razpoloženi, ki imajo določene svoje ideje oz. svojo predstavo o navijaštvu kot takem. Torej ne gre samo za dogajanje na tribuni, ampak tudi za iskanje določenih fizičnih kontaktov. Zdej, teško je govorit o nekih dolžnostih, itak imajo oni sami pri sebi tako željo priti do stika z nasprotno navijaško skupino. Tako da sploh ni treba, da bi jim vodstvo reklo »vi pa zdej to naredte« sploh ni treba, ker oni v bistvu sami sprašujejo vodstvo, ne »a smemo«, ampak »a se vam zdi to pametno« al pa »kaj vam je boljš«... pa tudi vodstvo, ko to potrebuje, ko je recimo rizična tekma, rečejo fantom, ki jih smatramo za ekipo, »zdej se je treba pa zbrat« in mogoče jih tut tko usmerjamo.

Ekipa je torej udarna moč, naša pest če hočeš. Jedro je pa širši pojem. Na eni strani so ljudje, ki so fajterji, na drugi strani so pa ljudje, ki pomagajo na drugačne načine, z izkušnjami in z delom.

Uživa ta (pod)skupina v primerjavi z ostalimi člani kakšne posebne ugodnosti? Kakšen je njihov odnos do ostalih članov?

Sigurno obstaja do njih v grupi določeno spoštovanje. Konc koncev so tut oni dost bolj pomembni za samo grupo, za njen obstoj, za njen imidž kot tak so dost bolj pomembni ljudje iz ekipe kot ljudje, ki ne prihajajo tok redno na tekme, ki so mogoče tki samo zaradi

cenejših vstopnic in gostovanja. In tudi vodstvo spoštuje ljudi, ki so za Green Dragonse narest in se jih tut bolj upošteva. Če ne nas pa pretepejo, ha ha ha...

Ali bi bilo, glede na stopnjo moči in vpliva ter na njihovo pomembnost člane skupine mogoče razdeliti v več razredov ali kategorij? Omenil si že vodstvo, ekipo, jedro...

Ja, sej to so kar dobre kategorije. Jaz bi izpostavil pri Dragonsih eno zanimivo zadevo. Zdej ne vem, kako je to pri drugih grupah, po moje dost podobno. Pri nas imaš ljudi, ki so člani grupe, plačujejo članarino, kakšni redno, kakšni ne, so pa v bistvu prejšnja generacija, t.i. »veterani«, »legende«... Ti ljudje so še vedno s srcem tok pri stvari kakor si bli prej, po drugi strani pa konkretno fizično niso tok zlo prisotni. Njih se tut zelo upošteva in so en pomemben segment, predvsem zaradi svojih izkušenj, njihovih prejšnjih zaslug jih pač ne mormo prezret. Vsak pač rab veterane, če ne družga, da ti pač povejo kaj se je kej dogajal...

Zadnja grupa pa bi bla recimo priložnostni navijači, supporterji, ki pridejo na velike derbije, ki jih Dragonsi mobilizirajo, ta cifra pa variira glede na pomembnost tekme in zraste tut preko tisoč, odvisno kok energije se vloži, da jih pripelješ na tekmo.

Čemu pripisuješ pojavljanje casual navijačev med člani skupine Green Dragons. Gre zgolj za sledenje tujim trendom, ali gre dejansko za strategijo izogibanja lahki identifikaciji s strani policije?

Tole bo moje čist osebno mnenje. To prihaja iz Anglije in mi smo itak od vedno trdil, da zajemamo tako italijanski kot angleški koncept navijaštva. To so svetovni trendi, ki se pojavljajo več ali manj v vseh državah. Pri nas je mogoče problem preveliko posnemanje tega stila, nošenje istih oblek in firm. V Angliji se je to dogajal, da so tam neprepoznavni, to paše v tisto okolje, V Sloveniji pa nekdo s temi dragimi oblačili izstopa, ne pa da je neopazen. Gre za neko zagnanost, dobesedno kopiranje, ki za slovenske razmere ne prinese takšnih rezultatov, kot bi jih t.i. casuali radi imel, se pravi neopaznost. Druga stvar je pa to, da se je to razširilo predvsem zaradi interneta in hitrega širjenja informacij. Sej če gledaš Dragonse kot celoto potem je casualov kakšnih 10 procentov. Je pa res dejstvo, da tudi tisti, ki sicer nosijo šale, zastave, drese, v situacijah, ko pričakujejo policijski nadzor, napravijo v nevpadljive obleke.

Koliko članov udarne ekipe je pripadnikov »casual kulture«?

Ni nekega nujnega prekrivanja med ekipo in casuali. So pa res določene prakse akcij, ki so povzete iz casual načina funkcioniranja; se pravi krinka, zbiranje, načrtovanje,

po drugi strani so pa to še vedno v osnovi ultrasi, člani grupe in gredo tja za grupo Green Dragons. Ko je tekma imamo šale, ko je pač samo nek obračun ali pa če se gre prej v eno mesto, je pa logično, da ne boš šel s šali, ker te bodo vsi takoj opazil, ampak se boš pritajil in neopazen iskal svojo šanso.

Pred kratkim se je v okviru skupine Green Dragons formirala podskupina Youth crew. Kakšni so bili razlogi za njen nastanek?

V bistvu smo v vodstvu hotel pospešit uveljavitev mlajših članov in jih na določen način aktivirat. Ko sem jaz postal vodja sem se tako pogovarjal s parimi mulci in jim razlagal mal o navijaštvu, levo-desno in jim svetoval, da se organizirajo, ker bo lažje vodstvu, ker bojo določene stvari imel pošlihtan, lažje bo njim, ker bodo na tak skupen način dobival ugled pred ostalimi. Zdej, kjer so ljudje so pač nasprotna mnenja in Youth crew ina zdaj že drugo generacijo, ker tistih prvotnih Youth-ovcev, razen parih komadov, ni več. O tem ne bi preveč razpredal, ker je to njihova stvar, vendar dejstvo je, da je prišlo do določenih konfliktov, čisto na osebni ravni. Je pa dobro, da se na ta način njih stimulira, da začnejo delat in pomagajo vodstvu. Jaz bi omenil, da mogoče poleg tega Yuth crew-a, ki pač dela dobro reklamo sam sebi, s transparenti, grafiti, imamo še dost takšnih podskupin posameznikov, ki sicer nimajo imena in takšne reklame, imajo pa dost velik vpliv.

Se ti zdi, da so mlajši člani potisnjeni v ospredje bolj željni dokazovanja?

Ja, sej v bistvu so na predlog vodstva zato sploh nastal. Na ta način jim je vklopit v samo grupo, parim je to zdej že uspel. Lažje se jim je uveljavlat prek podskupine kot čist posamezno, so pa oni še vedno del Green Dragonsev in se tega zavedajo.

Ali so pripadniki Youth crew-ja mogoče zaradi svoje mladosti še posebej nagnjeni k sodelovanju v pretepih in drugih podobnih situacijah?

Ja, v bistvu so dost zagreti, ampak sej je blo vedno tko, da so se pri pretepih dokazovali večinoma mlajši člani, tudi mladostniki. Tako je bilo tut, ko sem bil sam mlajši, mladoleten in na nek način je to logično. Takrat pač ne razmišljaš na isti način, nisi obremenjen z drugimi zadevami in ti je vseen za vse ostalo...

Kakšne lastnosti mora imeti posamezen član, oz. kakšno mora biti njegovo delovanje, da si zagotovi višji status (in spoštovanje) v odnosu do večine ostalih pripadnikov skupine Green Dragons?

Da se ga opazi, da hodi na čim več tekem, da se tam nekako podreja grupi, sprejema njena pravila, se pravi, ne mora kar nekdo prit in pametovat ostalim... Da se

prilagaja grupi in da ima tudi določeno samoiniciativo, da želi pomagat, da se sam ponud. S tem »pomagat« ne mislim samo na pretepe, govorim tut o pripravah na koreografije, karkoli. Gre za to da se ga s svojo zagnanostjo do opazit, potem pa to pridobiva s časom, kako se potem to razvija pa je odvisno od posameznika.

Ali se ob odločanju kdo bo morebitni novi vodja skupine upošteva dejstvo, kako se posameznik znajde v ekstremnih situacijah, kot so pretepi s pripadniki nasprotnih navijaških skupin, konflikti s policisti?

Ne. Dobr je če mu to ni tuje. Valda noben ne bi rad imel za vodjo nekega strahopetca, po drugi strani pa to ni pogoj za vodenje grupe kot take, ker rabiš za to marsikaj družgo kot znat se pretepat al pa se želet pretepat. Po eni strani tut ni želeno da se vodja preveč izpostavlja, po drugi pa mora bit vodja tut vzor, tako da če je potrebno mora bit pa prvi tam.

Ali posameznikove lastnosti, kot so spretnost v pretepu ali število morebitnih incidentov, ki jih je storil kot član skupine kakorkoli vplivajo na njegov položaj v skupini?

Ja. Sej pravim, nič ni slabo, da se fant postavi za grubo. Odvisno za kakšne incidente gre, zdej če nekdo nardi incident sam zato, da promovira samega sebe, da skače po terenu zato da ga drugi opazijo, to ni to. Če pa po drugi strani, ko smo na primer napadeni od nekoga, da se pa takrat izkaže, da mu ni vseen pa da je zraven pa to seveda pomaga pri njegovem vplivu oziroma statusu.

Ali so se ob morebitnem soočenju z nasprotnimi navijači in njihovem napadu na skupino Green Dragons, pretepa dolžni udeležiti vsi njeni člani?

Največkrat se to dogaja na gostovanjih, da smo napadeni mislim, čeprav se to zgodi včasih tut doma... Ampak večinoma se to zgodi na kakšnem gostovanju, kjer nas je številčno relativno malo. Zdej, če je posameznik že prej prihajal na te tekme in če je skos z nami, torej z grupo, na gostovanja in se zgodi, da smo tam napadeni, potem je njegova dolžnost, če hoče bit taprav, da se postav zraven, da dela isto kot vsi ostali in se brani napada.

Ali ob tovrstnih srečanjih veljajo kakršnakoli nepisana pravila, ki jih spoštujejo pripadniki različnih navijaških skupin, na primer glede oboroževanja?

Pri naši grupi je tako, da nekaj zagovarjamo uporabo priložnostnih orodji. Zdej če se stepemo oz. se stepejo v lokalu, ni nič narobe če uporabiš stol, podobno je s pasom. Če

čutiš, da ga rabiš, ga pač uporabiš, smo pa v grupi odločno proti nožem, niti ne maramo, niti noben član ni tak.

Pa je kdaj vseeno prišlo do kršenja tega »pravila«?

Z naše strani do uporabe rezil nikoli ni prišlo, drugi navijači pa so to proti nam že uporabljal, vendar ni prišlo do kakšnih hujših poškodb. Jaz imam še zmer tukaj na nogi... Mah, to se dogaja v Italiji, tut v Mariboru smo bili enkrat že napadeni s sekirami in buzdovani...

Kako pomembni se ti, kot vodji skupine, zdijo koncepti obrambe mesta, lastne tribune, zaščita transparentov ipd.

So pomembni, sigurno. Nobena tragedija sicer ni, če se kaj takega recimo zgodi, ampak, če se imamo za neko navijaško skupino primerljivo z ostalim svetom, mormo narest vse, da do tega ne pride, se pravi, da nam ne ukradejo transparent, da nas ne pretepejo, da nam ne razbijejo pol mesta, kot se je to zdaj zgodilo v Celju in to seveda je pomembna zadeva. Po drugi strani pa vse to ni nič pomembno, če ti nisi prisoten na tribuni, če nimaš določenega showa, če nisi tam zaradi tega, zarad česar sploh obstajaš.

Ali obstajajo vzvodi nagrajevanja članov skupine za sodelovanje pri omenjenih dejavnostih?

Samo zaradi tega ne. Določene nagrade so pač za vse, kar posameznik naredi, ne samo za to, da se pretepa, je pa sigurno tisti, ki se pokaže tut na ta način bolj upoštevan, kot drugo pa imaš, ko pričakuješ neko tekmo, kjer je določena verjetnost konflikta, imam rajš njega zraven kot nekoga, ki take izkušnje še ni imel al se pa še ni dokazal. Po drugi strani pa ja, tut kakšno karto več se da dobit al pa kej podobnega.

Kakšen pomen pripisuješ dokazovanju nadvlade skupine Green Dragons nad ostalimi navijaškimi grupami?

V navijaštvu je tko, da noben nobenmu ne prizna zmage al pa poraza. V osnovi je to bolj osebno zadovoljstvo jedra grupe oz. ekipa, da nekje v fizičnem kontaktu nasprotnika premaga; zdej al zbežijo al jih pa premagaš v kontaktu, po drugi strani to pomaga za imidž grupe. Ko pridejo drugi v tvoje mesto na gostovanje, da te jemljejo bolj resno. Ampak vse to ne pride do izraza, če tebe ni na tribunah. Pri navijaštvu preveč vsi govorijo o tem, da gre zgolj za izgreznike, premal pa opozarjajo na to drugo njihovo plat, ki je glavna. Nasilje pa je postranska zadeva. Tako kot kakšno zdravilo, ki pozdravi bolezen, ima pa določene stranske učinke, da te na primer glava boli. Navijači so torej tam zato, da so na tribuni, da podpirajo svoj klub, se pa seveda dogajajo tudi te stvari, to je pa

določen način subkulture. Konec koncev niti ni treba bit navijač, da se nekje zvečer stepeš. Tko da glede na maso ljudi, je čisto logično da pride do takšnih situacij. Mediji pa vedno skušajo prikazati, da so stvari velik bolj tragične kot so v resnici. Blo pa je milijon stvari, ki so ble bolj tragične kot tiste o katerih se govori v medijih pa za njih noben ne ve, ker zraven ni blo kamer. Če pa pogledamo kolk pogosto se to dogaja in kolk ljudi sodeluje, so pa poškodbe v bistvu zanemarljive.

Pa vam je drugače pomembna prisotnost v medijih?

Ni nam to glavni cilj, je pa sigurno dobro, da te mediji opazijo pa če je to v pozitivnem al negativnem smislu. Mediji dans itak izpostavljajo samo tisto, kar je slabo, to ljudje hočejo brati, po drugi strani pa danes mediji preveč zapostavljajo našo dejavnost na tribuni, kjer smo ne glede na situacijo v klubu še vedno prisotni, glasni, domiselni... In tuki se vid dvoličnost medijev. To je pač realnost, je pa vsaka reklama dobra, tut če je negativna.

Ali vodstvo skupine kadarkoli poziva njene člane k pretepu, vdoru na igrišče ali na splošno k nasilnem ravnanju?

Ovisno. Vsak primer je različen. Mi nimamo nič proti, če se nekdo stepe zaradi Green Dragonsev ali Olimpije, v tem ne vidimo nič narobe. Zdej, da bi mi to spodbujal v smislu, da bi se vsak, ki ima naš šal in mu ga nekdo hoče vzeti, moral stepsti, če ne bo izločen... Tega ni. Da bi zdej mi naše članstvo sililo, da oni morjo imeti konflikte, tega ni. Po drugi strani pa je odvisno tut od nasprotnika. Če pridejo v Ljubljano največji rivali, je logično tut v interesu grupe kot celote, da se dokaže preko njih. V takih primerih damo, ne zdej nujno konkretna navodila, ampak damo proste roke te t.i. »prvi ekipi« in jih tud spodbujamo v smislu, da je pa to v redu, če se kej tazga zgodi. Vendar spet se zavedamo, da to ne bo pomagal, če nas ne bo velik na tej tekmi, če ne bomo tudi v navijanju premagal te grupe, ker še zmeraj se lahko ta zadeva v pretepu tudi sfiži, se pravi, da na drugi strani izgubiš na tribuni, lahko pa ti s pridnim delom in domiselnostjo še vedno premagaš nasprotno navijače in tut to je naš cilj. Jaz bi dodal, da mi smo v osnovi miroljubna skupina in smo tut na začetku povedal, da nočemo in ne potrebujemo konfliktov z nobenim, vendar preko let so nastali med grupami določeni konflikti, ki se potem vlečejo naprej. Kakor so nas druge grupe sprejele, tako jim mi zdej vračamo. Drugač pa valda, da nismo angelčki, vendar se je treba zavedati, da je nasilje samo del navijaštva.

PRILOGA B: TRANSKRIPT INTERVJUJA: PETER PAVLIN

V preteklosti si bil vodja navijaške skupine. Kako dolgo si se nahajal na tem položaju?

Od 95-ga, do nekje 2003, se pravi približno 8 let.

Koliko časa dnevno ti je vzelo vodenje skupine?

Ja, v bistvu full. Pred tekmami kar cel dan. Velik časa zavzame tudi pisanje Fanzinov. Sicer pa je dela ogromno, je veliko stvari, ki nam manjkajo, na primer marketing šalov, dresov... Če bi vodja poskrbel za vse bi bil to kr en orenk šiht.

Si kadarkoli za svoje delovanje prejemal finančno nadomestilo?

Ne. To je že v osnovi na prostovoljni bazi pa tudi, če bi želel, da je vodja plačan, enostavno ni sredstev, ni zadostnega pretoka keša, da bi to deloval.

Koliko članov sicer šteje vodstvo skupine? Si bil ti edini vodja, ali je bila funkcija porazdeljena med več članov?

V bistvu se število vodstva skozi spreminja. Sam sem bil takrat mogoče najbolj izpostavljen, drugač je pa skozi ena ekipa k to dela. Eni potem pač pridejo do tega naziva vodje, čeprav meni to ne pomeni neki, s čimer bi se hvalil. Kot sem reku, je toliko dela in zavzame toliko časa, potem je pa treba še s službo skombinirati, kar je meni osebno sicer uspeval, veliko je pa takšnih, ki zaradi tega pustijo ali ambicije v skupini, ali pa zablužijo v šoli, na faksu. Potem se pa ponavadi zaposlijo in se ne ukvarjajo več aktivno z vodstvom skupine. Prav zaradi tega je skupina zamenjala že ogromno vodij. Ko sem bil vodja jaz, smo bili v vodstvu in na sestankih štirje, kadar pa je bila potrebna kakršna koli organizacijska pomoč, pa smo porabili še koga.

Kako so potem porazdeljene dolžnosti, področja delovanja, pristojnosti?

Veš kaj, sej to je tko: mal dnarja, mal muske. V bistvu je vse zlo free. Mi štirje smo meli pa med sabo kr ostra pravila, kar pomeni, da če smo se neki zmenili, pol je to držal. Na primer, ko vodstvo rab folk za pripravo koreografij, ve kdo bo pomagal, tuki zmer ponučal isto skupino ljudi. Za izpeljavo projekta je določen en vodja, ostali pa imajo druge dolžnosti. Vse je v sprotnem dogovoru.

Na kakšen način posameznik običajno zavzame mesto vodje?

V bistvu gre tko, da ko enkrat opazuješ, vidiš da eni pač pridejo zaradi žura, eni pridejo, ker se nimajo kam dati, eni so pa tisti, ki velikokrat recimo v pogovorih, ko ga srečaš na tribuni pa začne: »Ja, pa to bi bilo treba zrihtati, pa uno...« Vidiš, da je bil pr stvari, pa ga potem pokličeš za čisto preproste stvari, na vem, na primer za trakove zrihtati, potem pa

vidiš, kolk je prpravljen narest, a se drži obljubljenega, potem pa ga sčasoma vodstvo porine naprej...

Kako pa si do položaja vodje prišel ti?

Mene so v bistvu na ta položaj postavili, tega v bistvu niti nisim hotu. Iz takratnega vodstva so me forsirali, ker sem znal z računalniki delati, takrat, leta 93,94, pa to ni bilo pogosto. S tem sem vodstvu olajšal delo, na primer transparente smo prej risali tudi par mesecev, z vpeljavo računalnika pa se je vse odvijalo hitreje in zaradi projiciranja je tudi izgledal bolj. Pomagal sem tudi pri tisku »Junakov zelene kronike« in ker se je obneslo, sem dobival vedno več dela, nalog in tako se je začelo. Takratni vodja je na ta način rekrutiral mene in še dva, tri, ki smo kasneje zavzeli njegov položaj. Dejstvo je, da je dosti zoprno, če je vodja sam, to nikoli ni dobra ideja. Mora jih biti več, za enega je preveč dela. Tudi zaradi čisto praktičnih razlogov. Če se na primer slučajno zgodi, da enega med tekmo odpeljejo ali pa zaprejo, ni panike, ker ostali točno vejo kaj je treba narediti, še posebej, če gre za gostovanje.

Ali drži trditev, da ima vodja nek monopolen položaj, kontrolo nad skupino in, da vleče vse niti?

Zdaj vem, da ni tako in mislim, da je vedno veljalo, da so vodje tisti največji hlapci, ki največ delajo in delajo res za narodov blagor, tako da se s tem ne bi strinjali.

Potem verjetno ni bilo primera prisilne odstavitve vodje?

Ne, ni bilo nikoli, nikoli. Prisilna odstavitev vodje ali pa kaj takega, se nikoli ni zgodila. Bil je recimo primer, ko je v zelo omejenem obsegu kakšna grupica znotraj skupine, ki je imela določen vpliv, zahtevala vodjo iz svojih vrst, ali pa neka grupa je zahtevala odstop določene vodje, ker naj bi bil premajhen in prešibek, ampak to so bili poskusi, kot sem rekel, v majhnem obsegu. Ni bilo nič hudga, to smo rešili, vsak tak, ki je pa se je želel izpostaviti je pa sigurno imel možnost. Večina folkov pa pol spozna, da to ni uno, da prideš na tribuno, stopiš na ograjo in vodiš navijanje, ampak je tukaj še full stvari, ki zavzamejo preveč časa in truda. Prepričevanje ljudi, dobivanje zaupanja, pa čisto takih organizacijskih stvari. Na primer: navijači razfukajo en avtobus in potem te noben več noče pelati na gostovanje. Takrat moraš poklicati čez petdeset avtobusarjev, jih prositi, prepričevati, da dobiš en ali pa dva busa. To takoj pomeni dva dni sedenja za telefonom, samo zato, da dobiš prevoz.

Se nespoštovanje navodil vodstva s strani ostalih članov dogaja pogosto?

Teh problemov nimamo. Pri nas je v bistvu ikona vodje močno zaščitena. Vodja je nedotakljiv in njega se ne sme dotaknit noben od članov naše ali katerekoli skupine. Pred neki leti se je na primer član skupine, ki je sicer zelo blizu vodstvu, na gostovanju na Danskem stepu s takratno vodjo in bil zato kaznovan. Kmal za tem je bilo namreč organizirano brezplačno gostovanje v Atenah, kamor si je zelo želel iti. Šli smo z avionom, ki ga je plačal klub, prostora pa je bilo omejeno. Čeprav bi drugač šel z nami, prav zaradi omenjenega pretepa ni smel. Tko da sama ikona je...vodja je nedotakljiv!

Torej sankcioniranje posameznih članov, ki ne upoštevajo vodstva obstaja?

To se dogaja zelo redko, ker itak prevladuje neko mišljenje, da Green Dragons niso nikoli lastništvo nekega vodje. Green Dragons smo vsi skupi, vsi skupi si usodo pišemo, v dobrem in slabem in njega točno tolik prizadane, če neki ne nardi dobro kot je recimo mene. Tko da pr nas ni tko, k pri kakšnih fan navijaških skupinah, kjer imajo statut in si izključen, če kaj ne delaš prav.

Ali vodstvo pri svojih odločitvah deluje avtonomno in neodvisno od ostalih članov ali gre za neko posvetovanje s celo skupino?

Vse odločitve, vse pomembne odločitve so v bistvu samo ekstenzija, roka od tega kar folk v grupi misli. Kadar je vodstvo v dilemi se včasih tudi izbere 20, 30 telefonskih števil od Dragonsev, se jih pokliče, pove za kaj gre in vpraša, kaj si mislijo o tej stvari. Na podlagi tega se potem vidi kakšno je mnenje v skupini in se lažje odloči kaj narest. Drugač pa se vodje itak družijo z različnimi skupincami Dragonsev in potem, ko se tkole, srečajo na pijači, se pogovarjajo, vprašajo, kaj kdo misli, pol si pa to povejo med sabo in iz tega potem nastane odločitev.

Ali ob tem upoštevate vsa mnenja enako, ali imajo kakšna mnenja večjo težo?

Veš kako je, mnenja unih, eni jim pravijo priskledniki, al pa unih k redko pridejo na tekme, tistih mnenj se niti ne sliš pogosto, medtem ko tisti, ki so na vsaki tekmi in s kerimi se zato tudi več družimo in se bolj poznamo, una mnenja valda večkrat slišmo in verjetno tudi štejejo več.

Menda obstaja znotraj navijaške skupine določena »elita«, ki je po stopnji moči in vpliva najbližje vodstvu in jo sestavljajo člani s posebnimi zaslugami. Je to res in kakšne so te zasluge?

Ja, gre za t.i. prvo ekipo, katere funkcija je, da brani grupo, njeno ime. V bistvu ima vsaka grupa svojo prvo ekipo. Grupa, ki nima svoje prve ekipe, je vsaj zame navijaško smešna. Enostavno, tako kot je pomembno bit najglasnejši na tribuni, je točno tolik

pomembno tud bit najmočnejši. Ta moč in vpliv prve ekipe tud zlo vpliva na organiziranost skupine in na primer tvoje argumente, ko se greš na upravo kluba dogovarjat za karte. Lep primer je bil recimo lanski derbi, ko je uprava zaračunala karte gostujočim navijačem, kar sicer ni v navadi. Njihova prva ekipa je odgovorila z upadom na igrišče, prekinitvijo tekme, izzvala tudi vpad Dragonsov na teren, posredovanje policistov. Zaradi poteze uprave je prišlo do številnih incidentov, Virole pa so dosegle svoje, mislim, da upravi ne bo več padl na pamet, da jim bo zaračunala karte.

Ali prva ekipa zaradi svojega delovanja uživa kakšne posebne bonitete?

Zdej tko, da bi ble kakšne čist formalne povezave, da bi imel kakšne bonitete v zameno, da nas branjo, kaj tazga ni nikol blo, vsaj kolikor jaz vem ne. Je blo pa zmer tko, da se s prvo ekipo velik družiš, ker velik hodjo na tekme je pa tut tko; če en mulo zmeri sam neki laja, grozi kaj bo naredil in gobca pa nikol nič ne naredi, na drugi strani maš pa tipa, ki, ko nam član druge skupine z ograje na primer sname transparent, steče za njim, da bi dobil nazaj transparent in ga po možnosti še razbije, potem, ko je pa na primer možnost recimo gostovanja z avionom v Atene in se je treba odločit kdo bo šel, točno veš, da boš poklical tega drugega. Pa ne izrecno zato, ker je pretepač, ampak zato, ker je ta nekaj naredu za grupo in njeno ime, branu je image grupe.

Ali bi bilo, glede na stopnjo moči in vpliva ter glede na njihovo pomembnost, člane skupine mogoče razdeliti v več razredov ali kategorij?

Ja, sej to velja. V praksi je skupina razdeljena. Razdeljena je na vodstvo, na prvo ekipo, na jedro, ki obsega nekje 50 ljudi, to so tisti, ki so zraven že več let in so velik nardil za grupo. Zdej, če bi mogu to statistično opredelit, je zlo težko ena pravila postavt. Gre pač za tiste, bolj zaslužne, na katere lahko računaš tud, če je kakšna frka, al pa, da ne bomo samo o tem, tiste, ki grejo na primer na eno nepomembno tekmo v Dravograd navijat za svoj klub. To so jedro, potem so pa še ostali, ki so redni člani in grejo recimo na eno tekmo na mesec, na koncu pa so priskledniki, ki pa so člani zato, da dobijo cenejše karte in so člani sam zato, da imajo neke ugodnosti.

Po svojih besedah opiši idealnega navijača, člana skupine Green Dragons.

Mislim, da je najpomembnejša lastnost, ki jo mora imet, je, da ne zajebe. Grupa mu mora poment eno vrednoto. Dragonsi so mu vrednota za katero je pripravljen tud neki žrtvovat in za kero se je določenim stvarjem pripravljen tud odpovedat. Da je recimo pripravljen špricat šolo ali predavanje, zato, da bo pomagal barvat transparent. Da mu to pomen neki pr srcu, to je glavno. Ta moč in pretepanje, ni primarnega pomena, ker v taki

masi ljudi, itak ti najdeš take, ki so močnejši in k majo jajca pa tok ljudi k tega nimajo. Mogoče bi ti bolje odgovorilo kontra; nočmo unga k ga boli kurac za Dragonse.

Ali se ob odločanju kdo bo morebitni novi vodja upoštevala dejstvo, kako se posameznik znajde v konfliktnih situacijah, kot so pretepi s pripadniki nasprotnih navijaških skupin, policisti?

Glede dejstev je zelo komplicirano. Zaželeno je, da vodja ni fajter.

Zakaj?

Ravno zaradi tega, ker je full težje priti do recimo direktorja kluba, se pogovarjat, da bi imel na razpolago več kart, če te je on učeri vidu, k si s pasom tolku redarja. Full lažje za doseg določenih ciljev je, da si ti en, ki te pa v tej pizdariji ni bilo zraven, čeprav te drugače pozna. Sodelovanje vodje v takšnih pizdarih je nezaželeno, čeprav je pa tud res, da na začetku v njih sodeluje. To pa zato, da ga ostali člani spoštujejo, ker med člani pa je v tem smislu: »Pazi, ta je močan, temu ne smem nič reči...« Se pravi na začetku, da si pridobiš spoštovanje, moraš pokazati, da si močan, da maš jajca, ne smeš kadarkoli pokazati, da te je strah, potem pa je za vodjo zaželeno, da tega ne počne. Vodja se med drugim na primer voz tud na sestanke s policijo, z redarsko službo in težko se je pogovarjat s šefom redarjev, kako ne bi bil mir na naslednji tekmi, če zraven stoji redar, k bo reku: »Ej, ti si me pa učeri udaru.« Sicer pa itak z nasiljem ne dosežeš zmeri tega kar si želiš. Na primer, ko na basketu ni bilo dost kart za Dragonse pa smo jih potem not spravljali na podlagi prijateljstev, dobrih odnosov s funkcionarji kluba, šefi redarskih služb, posameznimi redarji, da so not spuščali več Dragonsov kot je bilo dejansko kart. Mi bi sicer lahko rekli, da bomo vse razbili, če nas ne spustijo not, sam pol bi pa takoj na naslednji tekmi postavili sto robocopov pa ne bi več nič razbijali pa še kart ne bi dobili.

Ali posameznikova lastnost, kot je na primer spretnost v pretepu kakorkoli vpliva na njegov položaj v skupini?

Sigurno to vpliva na odnose v skupini in tudi mi, vodstvo, ga bolj opazimo, če dela več pizdarih.

Ali so se ob morebitnem srečanju z nasprotnimi navijači in njihovim napadu na skupino Green Dragons, pretepa dolžni udeležiti vsi njeni člani?

Po teh ultras pravilih bi moral grupo brant vsi, ampak v realnosti na žalost ni tako. Tud nihče nikomur ne reče, da se mora iti tepsti, če tega noče. Vse poteka zelo svobodno, sem se pride folk sprostiti. Zato za branjenje skupine poskrbijo tisti, ki se za to čutijo sposobni, motivacije za sodelovanje v pretepu pa so seveda različne. Od tistih, ki ratajo res

jezni v smislu: »Pizda, mi kot Dragonsi, si tega ne smemo dovolt,« do drugih, ki v fajtu vidjo priliko, da jih bodo drugi bolj upoštevali.

Torej sodelovanje v pretepih vpliva na status, ki ga uživa posamezen član?

Ja, definitivno. Če na primer pobegne s scene, ga folk zajebava, pa ob pijači al pa na gostovanju, ko beseda velikrat nanese na takšne situacije, mu pol vsi govorijo, da je pička...

Ali ob tovrstnih obračunih obstajajo kakšna nepisana pravila?

Nepisana pravila obstajajo. V končni fazi naj bi šlo pri vsem skupaj še vedno za viteštvo. Spomnim se na primer nekaj let nazaj, ko je bila prva ekipa Viol na vrhuncu, so me dejansko poklical za zmenjene fajte, na koncu pa je bil zadnji stavek vedno: »...pa brez orožja...« to pomeni brez kakršnegakoli orožja, nožev, kijev..., čeprav se včasih zgodi, ne vem, pri nas so zdej popularni debeli pasovi z masivnimi sponkami, pri Violah so pa že zadnjih pet let v igri koli, s katerimi so vsi opremljeni, al pa jih imajo pripravljene na avtobusu.

Kako pa ta dogovor za pretep poteka?

Sej to se ponavadi sploh ne realizira, kar je v bistvu dobro. Ponavadi gre za to, da se Viole, ne vem, napijejo, pol se pa odločijo, da bodo mal Dragonsem težil pa kličejo. Ponavad se to dogaja pred derbijem, ko je že itak vse napaljeno. Tud to nedeljo je kolega, vodja, dobil SMS od Viol: »Ajde, pičke, pridte zdej, če upate, mi smo v Ljubljani,« ko pa je poklical nazaj, da bi zvedu, kje so, pa je tip na drugi strani reku neki v stilu, da jih bomo že najdl, če se res hočmo tepst. To se prav, da je bil ta klic v bistvu bolj provokacija nasprotne grupe in pa dejanje s katerim se bodo potem lahko hvalil. Se pravi, povabil so na fajt, ni pa blo resnega namena to realizirat, ker če bi bil, bi povedal kje so.

Zakaj je prišlo do konflikta med Dragonsi in Violami na zadnji prvenstveni tekmi? Lahko opišeš okoliščine?

Poglej, prvo pravilo je: tvoja tribuna, tvoj stadion. Na tvoji tribuni veljajo tvoja pravila, kar smo mi z izjemo posredovanja robocopov, kjer pravzaprav ne moreš storit nič, uspel zagotovit. Lahko je nekdo lastnik cele Olimpije, celega stadiona, lahko je tudi postavu stadion, ampak na tribuni za golom veljajo, in bodo vedno veljala, samo naša pravila in tu se bo izvajalo samo to, kar smo se Dragonsi odločil! Če se dva recimo stepeta na naši tribuni, je to naš problem in v to se ne smejo vtikat ne policaji, ne redarji. V ta prostor ne sme posegat nihče! To je prvo – tribuna. Druga stvar je pa stadion. Gostujoči navijači so lahko veseli in hvaležni, da so lahko na našem stadionu, ne pa, da bodo tam

lomil stole, jih metal na igrišče, al pa celo uletaval na teren. Prav to je, poleg kraje transparenta, najhujša provokacija, če preskočiš ograjo in vdreš na teren na gostovanju in tega si Dragonsi nikoli ne bomo dovolili, da bodo druge skupine na našem stadionu divjale po igrišču in zato smo tudi Violam odgovoril, kar je pripeljalo do pretefov na igrišču in posledično do pretepa z varnostniki in policijo.

Ima vodstvo kakršnokoli vlogo pri spodbujanju članov k nasilnim dejavnostim na sami tribuni?

Vodje na tekmah zlo pazijo, predvsem tisti, ki na ograji vodi navijanje. Ker, če pride do pizdarije in se gleda za nazaj, da se ne bi mogl vodje obsodit, da je pozival na to, ker to pa polcaji takoj pograbjo. Včeri sta dva iz vodstva skupine dobila kazensko ovadbo, oziroma že obtožnico, jaz se sicer ne spomnim, ampak baje naj bi samo enkrat al pa dvakrat v megafon rakla: »Ajde, gremo čez!« in je takoj napisan v obtožnici, da sta hujskala ostale navijače v stilu, da vejo kaj morjo narest. Zato na to pazmo, ker ti kot vodja včasih dejansko najebeš enostavno samo zato, ker si vodja. Kriminalisti recimo preiskujejo, kaj se je dogajal, sprašujejo folk, nihče ne ve nič in pol nekoga morjo obsodt.

Ali člani sicer morebitne kazni plačujejo iz svojega žepa?

Ja, do zdej še nismo mel primera, da bi komu kril kazni, je pa res, da vodje tuki pomagajo kakor se da, tud sam sem že ogromno enih pritožb in ugovorov napisu, tist k je bil dejansko obtožen pa se je sam še podpisu. Na sodišču pa tega ni, da bi odgovarjal nek neformalni šef, vodja skupine, ker za to ni zakonske podlage. Če pa bi bli mi registrirani kot društvo, potem pa bi nasrkal glih vodje grupe in to je tud glavni razlog, zakaj kot društvo nismo registrirani, da se pač zaščitmo. Tako kot je, odgovarjajo samo tisti, ki storijo karkoli nezakonitega pa še to je ponavad zlo težko dokazljivo.

Ali vodstvo skupine kadarkoli poziva njene člane k nasilnem ravnanju?

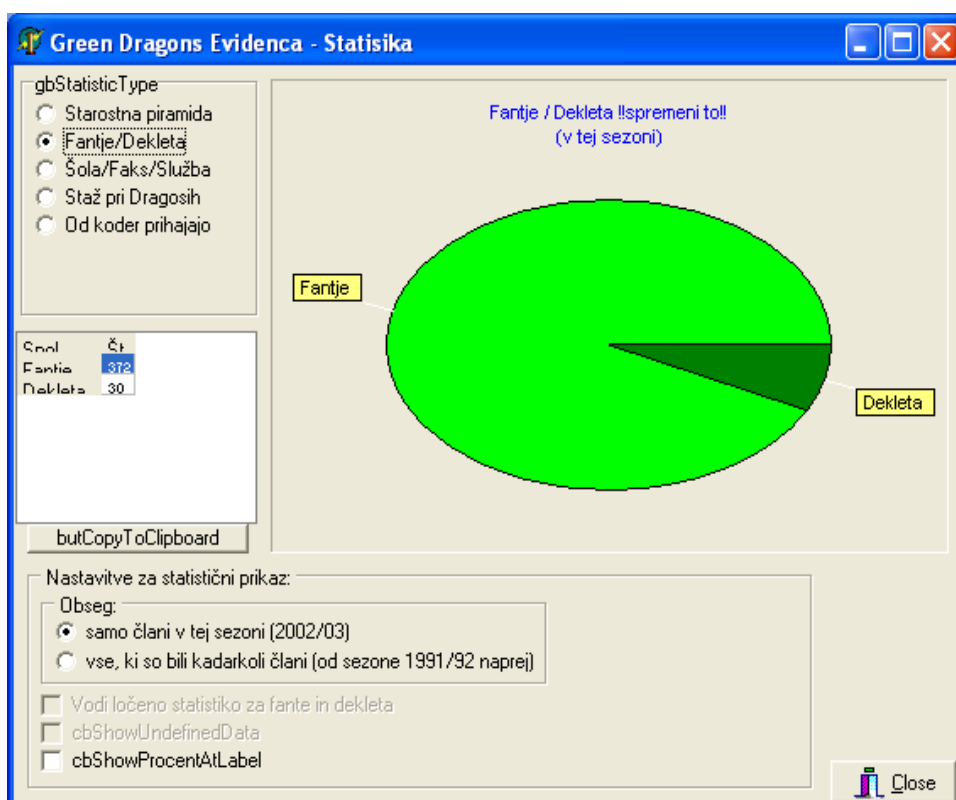
Kot sem že reku, javno in na ograji tega ni, ima pa vodstvo pri tem gotovo neko posredno vlogo. Tuki gre predvsem za pisanje v Fanzinu in pa nekakšno vzgajanje v smislu kako se mora obnašat navijač, kako mora Dragons branit skupino in njeno ime in tut kakšne so lastnosti, ki jih more met, da je ponosen član skupine. S tega vidika ima pa vodstvo kar veliko vlogo.

PRILOGA C: STATISTIČNI PODATKI ZBRANI V SEZONI 2002/2003 S STRANI VODSTVA SKUPINE GREEN DRAGONS

Pripadnost po spolu

Tabela 1 - pripadnost po spolu

Fantje	372
Dekleta	30
SKUPAJ	402

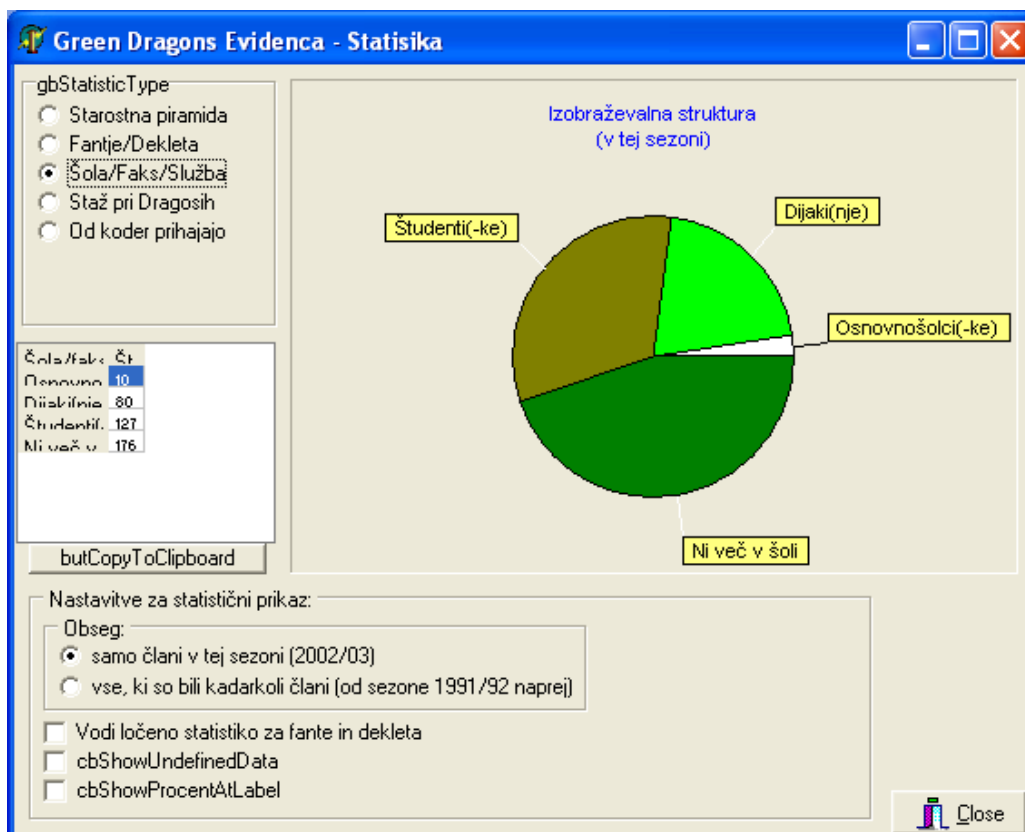

Slika 1 – Pripadnost po spolu

Izobrazbena struktura članstva

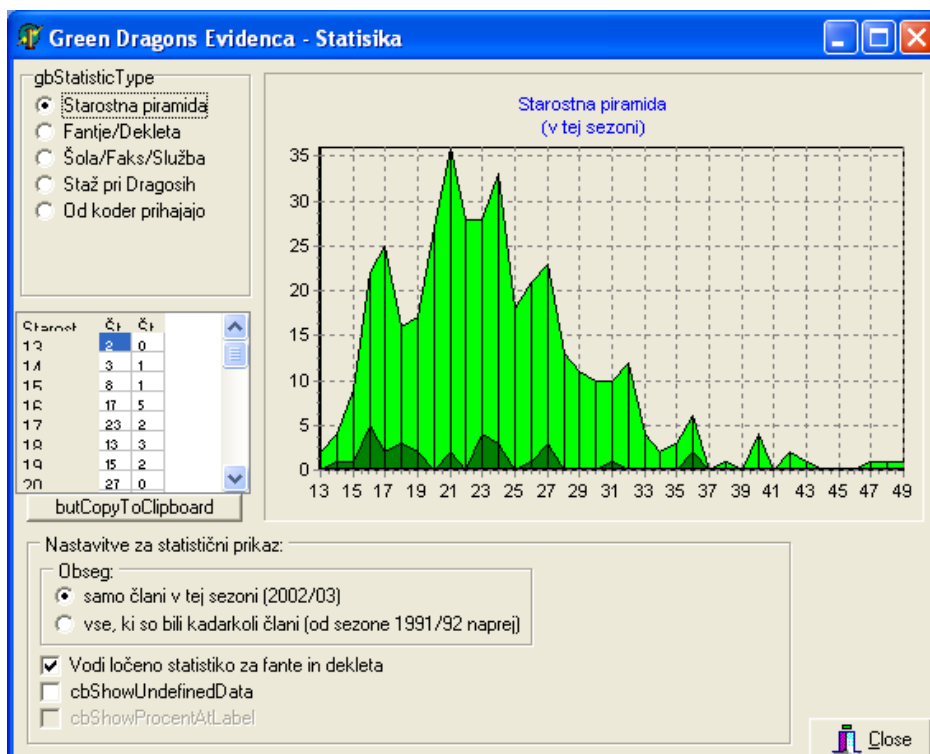
Tabela 2 - Izobrazbena struktura članov

	skupaj	Št. članov	Št. članic
Osnovnošolci	10	9	1
Dijaki	80	68	12
Študenti	127	119	8
Ni več v šoli	176	167	9
skupaj:	393	za ostale ni podatkov	

Slika 2 – Izobrazbena struktura članov

Struktura članstva glede na starost

Slika 3 – struktura članov glede na starost

Poštnina
plačana
pri pošti
1103
Ljubljana

TISKOVINA

Pošiljatelj:
GREEN DRAGONS
Vodovodna 20
1000 Ljubljana

Športni pozdrav vsem skupaj! Tudi tokratni uvodnik bo zelo kratek, ker se nam je tekst zavlekel čez vse razumne meje. Preveč nakladamo, to je to. No, pa smo preživeli derbi. In to kakšen derbi je bil! Dogajalo se je več, kot na vseh ostalih v zadnjih letih skupaj. Vsi skupaj ste tudi pohvaljeni, ker tako pridno hodite na tekme, saj se nas še nobeno poletje ni zbiralo toliko, kot se nas letos. Tudi drugi navijači Olimpije so pridni, tako da nas čaka SIJAJNA sezona. Vsaj kar se fuzbala tiče. Precej slabše pa kaže pri našem košarkarskem klubu. Z drastičnim zmanjšanjem proračuna kakšnih odmevnih okrepitev ni moč pričakovati, tako da bo ekipa očitno sestavljena iz »nekih novih klincev« in Jureta Zdovca, ki je dolgo časa razmišljal ali naj ostane v Olimpiji ali pa se ponovno vrne v Grčijo (tokrat naj bi šel v Atene in sicer (zaradi svoje starosti) bi igral steber od Akropole). Prihajajo tudi prvi namigi, da naj bi v Goodyear ligi s Cibono v Ljubljano na en rušilni pohod prišli tudi Bad Blue Boysi tako, da basket morda vendarle ne bo tako dolgočasen. A do takrat je še dovolj časa.

Že jutri nas čaka tekma med Olimpijo in Gorico. Tekma bo jutri (v nedeljo) zvečer, ker se je morala Gorica prej še napušiti v UEFA pokalu, bolj kot nasprotnika pa željno pričakujemo njegove navijače in dve najodmevnejši okrepitvi v slovenskem nogometnem prostoru: Rudonjo in Prosinečkega. Slednji jutri resda še ne bo igral, a naj vas to ne odvrne od obiska tekme, saj pričakujemo za naše razmere nenormalno poln štadion. In seveda tudi veliko Dragonsov. Vsaj toliko, kolikor kaže, da se nas bo odpravilo v Trst.

Zanimanje za sredino tekmo stoletja (jebeš SP, to bo »partita«) je zares izjemno in v mnogočem vsaj spominja - če ne že kar presega - tisto tekmo v Zagrebu, ko nas je na koncu odšlo kar 250. Skratka, v sredo bo v Trstu toliko Slovencev kot v časih Jugoslavije. Le da mi ne bomo kupovali, temveč ludovali.

Ker je FanZin spet malce pozen, te tudi tokrat naprošamo, da o njegovi vsebini obvestiš svoje

S pričetkom nove sezone smo pričeli tudi z včlanjevanjem za novo sezono. Te članske izkaznice Vam veljajo do septembra, od takrat naprej pa boste morali imeti novo. Kakšnih večjih razlik s preteklo sezono ni. Tudi tokrat potrebujete fotografijo formata 4,5 x 3,5 (ali manjšo), za katero ni nujno, da je nova, niti da ste na njej v kravati in da, lahko vam jo tudi poskeniramo. Izpolnjeno prijavnico, ki je priložena tudi temu FanZinu, lahko prinesete vsak torek med 16. in 18. uro v »balon« (ŠC Triglav pod štadionom, če kdo še vedno ne ve), ker pa boste prijavnico itak zgubili, pa jo boste lahko dobili tudi tam.

Včlanjevanje za novo sezono bo v mesecu avgustu in septembru potekalo vsak torek med 16. in 18. uro v »balonu«.

Tudi glede cen in ugodnosti se ne bo nič kaj bistvenega spremenilo. Na tekme NK Vega Olimpije boste lahko hodili zastonj tudi če boste imeli Mobitel ali Si.Mobil (šala), z upravami drugih klubov pa se še nismo dogovorili za sodelovanje v prihodnji sezoni, vendar kakšnih večjih sprememb ne pričakujemo. Edina sprememba, ki si jo želimo je, da bi tudi ti malo več hodil na tekme.

Cena članarine za sezono 2002/03 je 5000 SIT za tiste, ki ste že bili kdaj naši člani in 8000 SIT za nove člane.

Tisti, kateri ste že naredili nove članske izkaznice, boste le-te lahko dobili še pred naslednjo domačo tekmo. Trenutno zaradi dopustov izkaznice še niso narejene, za kar se vam iskreno opravičujemo. Kljub temu, da še nimate izkaznice, pa imate vse ugodnosti, kot vsi ostali.

prijatelje in jih na verigi (če drugače nočejo) pripelješ jutri na tekmo. In pa seveda v Trst. Trieste e Sloveno, o oo o...

NK Vega Olimpija – NK HIT Gorica

TERROR on BOYS

Stadion za Bežigradom, nedelja 18.08.2002 ob 20.00. uri

Nedeljski dvoboj prerocene Olimpije z primorskimi rožicami bo zanimiv vsaj iz dveh razlogov. Prvi je zagotovo senzacionalna nova postava Olimpije, ki ob dobrih rezultatih in privlačni igri obljublja za naše razmere nenormalno poln štadion. Čeprav najodmevnejša okrepitev, Hrvat Robert Prosinečki, v nedeljo skoraj zagotovo še ne bo igral, pa bo folk v velikem številu prišel pogledat Turbo-Rudija. Kakšen napadalni dvojec, Rudonja – Tiganj... ..to ne bo gola par let, ne samo par kol. Sej ne, šala! Glavno je, da se je glede Vega Olimpije začela ustvarjati prava klima, da se folk vrača na tribune. To je to, to je tisto, o čemur smo vedno sanjali.

Drug razlog pa so navijači Gorice, kao znani Terror Boysi, ki se imajo za nevarne huligane, katerim bi se morali (morda zaradi imena?) podrediti tudi pravi navijači, na primer mi. Fantje iz Gorice so SILA pametni, stalno imajo nekaj za povedati proti nam, ko pa smo jih hoteli lani v NJIHOVEM mestu поблиže spoznati, pa so urno ucvrli. Pa čeprav so bili »ojačani« z nekaj Violami. Če bodo fantki zbrali dovolj poguma, bodo morda celo prišli v Ljubljano. Ob tem bi se radi dotaknili najnovejše „modne muhe“ skupine Green Dragons in to je uletavanje na teren. Kmalu ne bo več člana, ki ne bi že kdaj preskočili ograjo in po eni strani je to v redu, po drugi pa zopet... Da razčistimo, nihče ne obsoja tistih, ki so uleteli na teren proti Mariboru, saj so imeli zelo dober - ne dober, odličen - razlog (modela z MB zastavo). In pravi zato, ker so fantje pokazali jajca in branili naš štadion, dobijo letos izredno zastojn člansko. Kar pa seveda še ne pomeni, da ne smejo prispevati v skupno blagajno. Če so res pravi, kot so to pokazali, bodo že spraskali skupaj tistih 5000 SIT. To naj jim bo bolj javna pohvala. Na tekmi s Šmartnim je bil izlet na teren tudi več kot upravičen: ne more nam v Ljubljani vsak kmet piskat kar hoče. Pa čeprav je to Olimpijo stalo kar 200.000 SIT. Oba incidenta bomo v vodstvu skupine zagovarjali in branili do zadnjih atomov moči. Poglavje zase pa je zadnja tekma z Ljubljano v Šiški. Ne razumite narobe teh stavkov... Po eni strani je kar prav, da smo tudi Vallni (redarska služba) dokazali, da nam ne morejo nič in se jim tako maščevali za podcenjevanje ki smo ga bili deležni na začetku tekme, a dejstvo je, da tokrat ni bilo niti enega pametnega razloga za uletavanje. Jebeš ti to, da stečeš na teren, pritečeš do sredine, brez prave ideje, kaj naj bi tam pravzaprav počel. Nasprotnih navijačev ni, sodnik tudi ni nič zagrešil, igralce pozdraviš itak na koncu tekme, torej? Tudi za pizdarije rabiš možgane, ne samo jajca, in če boste vztrajali nekaj let, boste za njih imeli še dovolj časa. Tisto bo pravo dokazovanje!

Olimpija ima sedaj novo upravo, ki je – to je najpomembnejše – na pravi poti. Vsi v njej se tudi zavedajo pomena Green Dragonsov, zato do sedaj kljub nekaj zaporednim incidentom sploh nismo imeli težav. A bodo te zagotovo prišle, če se bo nadaljevalo brezvezno, še enkrat poudarjamo BREZVEZNO, uletavanje na teren. Torej govorimo o Ljubljani, ne o Mariboru in Eri. Na štadionu ŽAK so padali komentarji, da smo butasti (upravičeno, če vprašaš mene), medtem, ko – sami ste lahko videli – je na Mariboru cel štadion navijal za naše »padalce«. Razlika, ha? Dogovorimo se za Gorico in vse nadaljne tekme: če bomo sprovočirani s strani nasprotnih navijačev (npr. da kdo od Goričanov »uleti čez«; yeah, right!) ali če bodo redarji spet trmoglavili (npr. ne bodo pustili koga na tribuno...), potem jim bomo naredili frko, če pa bo samo Olimpija zgubljala ali celo zmagovala, nasprotnih navijačev pa sploh ne bo, potem pa bomo dali mir. Z novo upravo se bo zagotovo možno dogovoriti za kakšno pomoč v obliki šalov, dresov, česar koli že. Brezveze je, da bi se skregali ravno sedaj, ko Olimpija očitno ne bo več životarila in ko si Liga Prvakov počasi že ogleduje naša vrata.

Zbor za tekmo Vega Olimpija – HIT Gorica je ob 18. uri na benzi.

Morda se bodo kje prikazali kakšni Terror Boysi, pa jih raje napademo zunaj, poberemo šale in deviškost in tako bo Zmaj sit, Olimpijina denarnica pa še vedno cela. Res bi jih lahko malo zjemali, mularijo, ha? (od tod tudi naslov)

Vstop na tekmo je s starimi članskimi. Ker nove zaradi dopustov še niso nared, bomo na tekmo seveda spravili tudi vse, ki ste že plačali članarino, članskih pa še niste dobili.

Glede članskih izkaznic smo vam dolžni opravičilo. Kot smo namignili že v prejšnjem FanZinu, smo bili tudi na kratkem dopustu, zato članske izkaznice za sezono 2002/03 še niso izdelane. Vsi, ki ste že plačali članarino, boste članske izkaznice prejeli najkasneje do naslednje domače tekme (o tem boste obveščeni preko SMS obvestil), vaše ugodnosti pa s tem niso popolnoma nič zmanjšane. Na Gorico boste lahko prišli brez težav, za Trst vam velja članska cena, FanZin pa ste prav tako dobili.

„Prijateljska“ nogometna tekma Italija - Slovenija

III. SVETOVNA NOGOMETNA TRST BO NAŠI!

Stadion Nereo Rocco, Trst, sreda 21. avgust 2002 ob 20.45

Nogometna zveza Slovenije ima letos zares srečno roko pri izbiranju gostujočih prijateljskih tekem. Pa kaj bi igrali z miroljubnimi Švicarji, nepomembnimi Luksemburžani ali od tega pozabljenimi Estonci, kot je bila navada v preteklosti! Gremo raje ludovat, ludovat tik čez mejo! Najprej Zagreb, sedaj pa še Trst! Edina opomba teh prijateljskih tekem je, da niso (vsaj kar se nas ultrasov tiče) nič kaj prijateljske. A to je za nas, za nogomet in predvsem zaradi zabave ravno najpomembnejše.

Vremenoslovnici napovedujejo, da bo v Trstu zelo vroče, močne pa so tudi »padavine« z vseh in na vse strani.

Jah, vroče bo. Najprej so tu spori v domačem hlevu, saj »kmetija« pač ne more preboleti, da so Dragonsi šli v Korejo, njim pa njihov zastarel TV sprejemnik še Kanala A ni lovil brez motenj. In zato so sedaj na nas sila jezni češ, kot da smo mi krivi, da so sami manj/nesposobni in zaradi tega niso videli vzhodne Azije. Oziroma, češ kaki prasci smo, da smo se pol leta fukali in nabirali sponzorje (medtem, ko so oni doma drkali kurac), potem pa tega denarja nismo hoteli deliti z njimi. Sedaj pa doživljajo travme (ah, oh), češ da oni ne morejo biti z nami na isti tribuni, itd. Ok, bodo pa pač na drugi. Itak jih je večina takih Indijancev, da se pri navijanju sploh ne pozna, če sploh so ali pa jih ni. Koreografije in ostale shove smo zmeraj delali samo mi, tako da se zdi Trst idealna priložnost, da vsem še enkrat dokažemo, da ne potrebujemo nikogar. Oziroma, da potrdimo našo prevlado: kdor hoče biti z nami, je lahko, kdor bo pa proti nam, bo pa propadel. Seveda je na tem mestu tudi vmesno omeniti, da niso vsi proti nam, ter da je v ozadju zapleta politika Viol, ki so z lažmi o preprodaji kart v Koreji in nekih astronomskih številkah, katere naj nam bi jih namenila NZS, prepričali bolj labilne skupine (tiste, ki se itak obračajo kakor piha veter), da smo jih Dragonsi zajebali. Spretna politika s strani naših štajerskih »prijateljev«, začuda! Čeprav roko na srce, kakšnega (kot bi Kusti rekel) »Dolenjca s 5,1 promila«, niti ni težko prepričati, da so Ljubljančani grdi in nesramni. Kupiš mu špricer in to je to. No, kot smo omenili že v prejšnji številki FanZina, so se Viole po pretepu na Romuniji, kjer so dobili hudo po pički, prek interneta preveč šopirili in grozili, ter napovedovali obračun z nami. V Bukarešti nas je bilo enkrat več kot njih, v Zagrebu kar petkrat več. Ker so uvideli, da je vsaka tekma v Ljubljani »zadnja«, ter da tekem še nekaj časa ne bo v Mariboru (ha ha ha), poleg tega

pa sami v Ljubljano (na reprezentančne tekme) niso sposobni priti v številu večjem kot 100, so se pač lepega dne zbudili in ugotovili, da ne morejo več na tekme reprezentance oz. da lahko nanje pridejo le, če prelomijo obljube o frki in batinah. Ker sami ne morejo biti dovolj številčni, so na podoben način poizkušali pridobiti tudi vse ostale: ustanovili so kao Ultras Slovenija in pod njo združili »vse« slovenske ultras. Z izjemo nam tradicionalno nenaklonjenih Goričanov, Kranjčanov, Dolenjcev in njih samih, so pač našli budalo ali dve iz posameznih skupin in jih okronali za zastopnike cele skupine. Tako so na primer v Ultras Slovenija tudi Celjski grofje, pa vprašajte [redacted] ali [redacted] kaj si mislijo o njih. V Ultras Slovenija naj bi bili na primer tudi Ribari in Gringos, ki pa so nas že kontaktirali, da to ni res, ter da so raje z nami, kot pa z Violami. Red Tigersov oni sploh ne upoštevajo, pa čeprav jih je bilo še vsako tekmo Slovenije več, kot pa katerekoli skupine iz njihovega »šindlerjevega seznama«. Zmeda pač!

V torek je NZS organizirala sestanek, kjer naj bi se zgladilo nesporazume, a je ta seveda klavarno propadel. Glavni očitke (po tem, ko smo mi jasno in glasno povedali, da glede Koreje nikomur nismo dolžni ničesar pojasnjevati) je bil, da jih moti, ker morajo za vse prositi Dragonse, oziroma ker smo Dragonsi vedno vmestni člen med njimi in zvezo, ter da mora biti vse po naše. Pa saj zaboga so v Ljubljani, halo?! Mi se tudi nismo kurčili, kakšna naj bo koreografija na prijateljski tekmi proti Urugvaju v Kopru (in je potem sploh ni bilo), ali kaj naj se navija proti Grčiji v Mariboru (in se potem več ali manj sploh ni). Skratka, to make a long story short: Viole hočejo prevzeti vodenje slovenskih navijačev na tekmah Slovenije in ker smo dosedaj mi to počeli zelo dobro ali celo najbolje mogoče, so druge pridobili le z zgodbicami iz Koreje in v njih vzbudili »fovšijok«, ki sedaj te t.i. Ultras Slovenija žene proti nam. Kot zanimivost lahko omenimo, da so do sedaj vedno peli, da smo Dragonsi prodali po 30 kart za vsako tekmo, ter da je v tem bistvo spora. Ko pa so jim na NZS povedali, da smo približno 30 kart za vsako tekmo pustili na NZS, ker nas je šlo v Korejo na koncu pač toliko manj, pa so obmli ploščo in sedaj trobijo, da karte sploh niso bistvo spora, temveč da je bistvo spora čisto nekje drugje. Kje že, bi se lahko vprašali, če bi se zaradi njih sploh sekirali...

Naše stališče je tako, da nikogar ne bomo prosili, če mu lahko rihamo karte in skrbimo zanj, ker nismo nikogaršnji hiapci. In prav tako tudi nikomur ne bomo ničesar pojasnjevali ali se z njim prepirali, ker nismo 47. podružnica neke skupine, temveč smo kvečjemu mi glavna skupina, oni pa so lahko srečni, da so sploh zraven. Če Ultras Slovenija mislijo, da so sami sposobnejši od nas (seveda, zato so pa gledali Kanal A; ha-ha ha), naj si vse urejajo sami. Za nas se ni beti: ugodnosti bodo tudi v prihodnje ostale popolnoma enake! Kdor ne verjame, lahko pogleda v Ekipo in primerja našo ceno gostovanja s tistimi, ki jih nudijo Ultras Slovenija.

Dragonsi smo tako velika skupina, da se na puščice, ki jih izstreljujejo vse te nepomembne skupinice sploh ne bomo ozirali. Ultras Slovenija lajajo, karavana gre dalje!

In kot da Slovenci ne bi imeli že sami s seboj dovolj problemov, se tekma igra v mestu, kjer nas Slovencev ne marajo vsaj toliko, kot nas niso marali v Zagrebu. Kot zanimivost lahko omenimo, da smo dobili kar nekaj pošte s strani zamejskih Slovencev, v katerih nam pišejo, kako so jih Italijani (Fašisti) že mesec dni pred tekmo terorizirali, jim pisali grafitte, češ da smo Slovenci sužnji, da nas bi bilo treba iztrebiti, da smo manjvredna rasa... Zgolj kot zanimivost v okvirčku desno objavljamo enega izmed teh mailov.

Date: Mon, 8 Jul 2002 21:08:23 +0200

From: "Jan In Jas Gregori" <jgregor@tin.it>

Subject: TRST JE NAS

To: <zeleni.zmaj@mailcity.com>

OGLAS:

21. avgusta pohitite vsi v Trst! Zamejski Slovenci vas naprosamo, da bomo na stadjonu cim bolj množicni, ker Taljani nas ze zmerjajo za suznje... Bodimo množicni in pridite v cim vecjem stevilu z zastavami in lepim in velikim napisom TRST JE NAS-SLOVENSKI...

Navijači Trstine veljajo za ene izmed najbolj hard-core italijanskih ultrasov. Z letošnjo uvrstitvijo njihovega kluba v Serie B pa so dobili še nov zagon, čeprav jim tega roko na srce že v zadnjem desetletju, ko je njihov klub životaril po Serie C, ni manjkalo. V italijanski tretji ligi so veljali za najnevarnejše navijače in na gostovanjih po severni Italiji so jih redno spremljali neredi. Tisti, ki imate

že nekaj let navijaškega staža, se jih zagotovo spominjate iz Udin (ok, Vidma; Cvetko ne težil). Na kvalifikacijski nogometni tekmi med Italijo in Slovenijo, so bili Ultras Trieste ločeni od ostalih italijanskih navijačev, ker bi bilo drugače na tribuni preveč vroče (7 let skomin – sedaj bomo ločeni Slovenci). Ker pa so bili stacionirani v naši neposredni bližini, je bilo celo tekmo izjemno zabavno. Oni so nas podjebavali s Srbi, mi njih s Trstom. Bilo je tako vroče, da je morala večkrat posredovati tudi policija, kar pravi delo pa so imeli tudi bolničarji.

Tokrat gremo za res na tri fronte naenkrat! Tretja bitka se bo bila z italijanskimi policaji. Verjetno ste že zasledili, kakšno paniko zganjajo Italijanski mediji zaradi našega prihoda. Prav zaradi tega bo policija zagotovo izjemno dobro pripravljena in predvsem zelo sitna. Prav lahko, če ne že kar zagotovo, nas bodo spet držali na meji in nas provocirali (uračen razlog bo kakšno »striktno izvajanje Schengenskega sporazuma«), zato je izjemno pomembno, da na meji ne izgubimo živcev, ter da vsaj navidezno glumimo trezne. Tisti, ki ste bili na avtobusu, kateri ni prišel v Zagreb, najbrž dobro veste, o čem govorimo. Saj veste, »Italia val fan culo« in avtobus je hitro tehnično »neizpraven«, tudi če mu buti Krejan prej ne izbije šipe. No, roko na srce, busi s kakršnimi potujemo, itak dvomimo, da so tehnično izpravni, zato je za vse nas bolje, da smo na meji čisto pridni...

Italijanski mediji: Alarm pred huligani na Roccu

Da je prijateljska nogometna tekma med reprezentancama Italije in Slovenije izgubila "prijateljski" značaj, je bilo jasno v trenutku, ko je Italijanska nogometna zveza za prizorišče izbrala Trst. Italijani pričakujejo 500 navijačev ali "ultrasov" s slovenske strani meje, ki so "vse prej kot pacifisti", je prejšnji teden zapisal tržaški časnik Il Piccolo in dodal: "Potrebno jih bo ločiti." V ta namen se je italijanska zveza odločila, da bodo vstopnice za domače obiskovalce na prodaj le s predložitvijo italijanskega osebnega dokumenta. Ukrep, s katerim želijo ločiti navijače obeh strani. Za Slovence je rezervirana tribuna Valmaura s kapaciteto štiri tisoč sedežev, ki je hkrati edini sektor primeren za goste. Italijani pojasnjujejo, da bodo že obmnejni organi pregledali vsak avtobus, ki bo namenjen na stadion, zato še enkrat opozarjamo na samokontrolno na meji.

Na meji moramo biti čisto pridni, da se ne bo zgodilo isto kot za Zagreb, ko je bil en avtobus zavržen na meji.

V največjo slovensko luko (he he he) se bomo najverjetneje odpravili z avtobusi. Zaradi dopustov in praznika se nam na Slovenskih železnicah ni uspelo pogoditi za primerno ceno, imamo pa v ponedeljek še en sestanek na katerem bomo morda dosegli ugodno ceno. Naša želja je namreč, da bi šli v Trst z vlakom, ker bi bilo totalno ludilo cel vlak Slovencev, pa še na meji bi zagotovo precej lažje prišli čez. Če nam bo uspelo organizirati vlak, boste o tem vsi prijavljeni obveščeni preko SMS obvestil, oziroma vam bomo to povedali že ob prijavi. Ne glede na to, s čim bomo šli, pa vas že točno 687-tič (verjemite, prešteto) prosimo, da bi nekako, če se le da in če boste morda ravno pri volji, pustili prevozna sredstva v vsaj približno podobnem stanju, v kakršnem ste jih dobili. Sej vemo, to približno isto, kot če bi Cvetkotu razlagali, da je alkohol škodljiv... Pač ne razume. Isto je z vami, samo si ne moremo kaj, da ne bi vsaj omenili te fraze (pustite vozila), vsaj za našo dobro vest. Ker je buse zelo težko dobiti in smo na istem kot pred leti, ko busov enostavno ni bilo več mogoče dobiti. No, kakorkoli bomo do Trsta že šli, v vsakem primeru velja:

Zbor za gostovanje v Trstu je v sredo, 21. avgusta 2002 ob 15. uri na štadionu za Bežigradom, pri glavnem vhodu na Vodovodni ulici.

To ne pomeni da ob 15.00 vstanete iz postelje in greste najprej na kavo, temveč da ste ob 15. uri (ob TREH) že pred štadionom za Bežigradom (Vodovodna 20). Odhod je malce bolj zgoden zato, ker se po izkušnjah iz Zagreba zna zgoditi ponovno čakanje na meji, zraven pa še marsikatera druga neprijetnost. Na prejšnji tekmi v Zagrebu smo lahko spoznali, da je boljše na pot malce prej, kot pa da potem vidiš samo drugi polčas. Ali pa še tega ne.

V primeru, da gremo z busi, je odhod ob 15.30, drugače pa bomo ob 15.30 krenili proti železniški postaji, kjer je odhod vlaka proti Trstu ob 16.15. Če bomo potovali z busi, se bomo skupaj ustavljali na

Lomu, Ravbarkomandi in postajališču tik pred mejo, saj bi lahko na poti naleteli na kakšen zavisten avtobus Ultras Slovenija (Dve tako lepi besedi, pa tako iznakaženi s stranih nekih vaških posebnostev). No, ker že toliko omenjamo te »Ultras« (ki o ultra' sceni ne vedo ravno dosti). Ne pričakujte mase AntiŽabarsko nastrojenih in krvi željnih huliganov. Ti tako opevani Ultrasi so samo skupek nekaj Viol in ostalih štajerskih hlapcev, katerih število v sredo ne bo presegalo dobrih 50, pa še od teh jih bo večina ali preveč pijana ali pa preveč prestrašena, ko bodo zagledali pred sabo 5 busov Dragonsov.

Na tribuni in pred stadionom stojimo skupaj!!!!

Res, Ultras Slovenija so skupek raznih pojav ala Viole Maribor, nekaj kao huliganov iz Kranja, Gorice, celo mutirani prebivalci Krškega so dali svojega najlepšega sina tej združbi največjih patriotov slovenskega naroda. Fantje hočejo biti nekaj, kar jim sploh ne paše. Nima smisla, da bi se mi sploh ubadali z njimi. Oni imajo probleme z nami, ne mi z njimi. Po zadnjih informacijah naj bi nas ločili že v Sloveniji, zagotovo pa potem na stadionu. Kako mislijo to izpeljati se nam niti ne sanja in se s tem pravzaprav tudi ne nameravamo ukvarjati. Na nas je samo to, da pridemo do Trsta, premagamo Italijane, razturimo Triestine in če bodo te lutke z imenom Ultras Slovenija kaj pametni, še njih. Ne bomo dopustili nobene provokacije iz strani teh bedakov. Že vse to, kar so izjavljali do sedaj in nam grozili je zadosten razlog, da jih zradiramo, vendar smo mi pametnejši in vemo kakšen vtis bi to pustilo v domovini Ultrasov. Precej smešno bi vse skupaj izgledalo, da se lemamo med sabo. A ker smo očitno Slovenci svetovna posebnost se zna prav rado zgoditi tudi to. Takrat moramo stopiti skupaj, ker se le tako lahko ubranimo, oziroma jim dokažemo, kdo in kaj so Dragoni. Mi smo najlepši, najboljši in najmočnejši.

Ultras Slovenija v skladu z našo politiko ne bomo napadli, bomo pa ostro odgovorili na vsako njihovo provokacijo.

Kot je bilo že rečeno se tekma igra v Trstu, kar nam zelo ustreza, saj do tja ni pretirano daleč in vam zaradi tega ne bo potrebno vzeti dopustov v službi, tisti, ki pa naj bi kao hodili v šole, pa imate popravce itak šele proti koncu meseca in tako nikomur ne bo problem žrtvovati enega popoldneva najboljši navijaški skupini na svetu – Green Dragoni! Ceno prevoza in karte nam je uspelo spraviti na 2500 SIT, kar je v primerjavi z ostalimi ponudbami precej bolj ugodno tako, da o ceni ne boste razmišljali dalj kot par sekund (pač par minut). Prijavijo se lahko tudi vaši prijatelji (naključni ljudje s katerimi se ga zapijate), bratje, sosede... Vsi seveda pod pogojem, da na gostovanje prinesejo kak navijaški rekvizit (in s tem ne mislimo na pivo), ter da svoj glas pustijo v Italiji. Za kazen, ker še vedno niso naši člani, bodo plačali še skoraj še enkrat toliko kot vi, natančneje 4500 SIT. Še zmeraj poceni glede na ostale.

Dresi, katere smo omenili v prejšnji številki so sedaj že na voljo. Da ponovimo še enkrat, gre za drese, s katerimi je slovenska nogometna reprezentanca igrala v kvalifikacijah za SP 2002, torej do vključno obeh tekem Romunije. Dresi so enaki originalu, ker pa niso več aktualen model, je cena zelo ugodna: 6.500 SIT / kom. Na voljo so v velikostih L, XL in XXL, s številkami 14 (Cime), 13 (Turbo-Rudi), 18 (Mile) in 10 (Zaho; zraven te še prefukamo; šala). Drese bo možno kupiti v ponedeljek in torek ob prijavah za Trst. Ker je zaloga dresov zelo omejena, z nakupom pohihte.

Cena gostovanja v Trstu je 2.500 SIT za letošnje ali lanske člane G.D., ter 4.500 SIT za vse ostale. V ceni je vključen prevoz in vstopnica za tekmo.

Prijave za to (iz vseh plati) zelo zanimivo gostovanje bodo potekale že jutri na prvenstveni tekmi proti Gorici na naši tribuni med polčasoma, v ponedeljek med 19. in 21. uro v Triglav centru (balonu), ter v torek na pobiranju članških med 16. in 18. uro. Če nisl lanskeletni ali letošnji član lahko to izkoristiš in se včlaniš ter plačaš samo 2500 SIT (se bomo pustili »nategniti«). Če kakšen izmed tistih, ki ste skupini že dosti dali, zares - ampak res zares - ne more priti niti na eno od omenjenih pobiranj, mu (ker smo dobre duše) omogočimo individualno prijavo preko GSM na številki 041/ () ali

8

pa 031/ [redacted] [redacted], ki je na razpolago skoraj 24 ur na dan. V takem primeru bo plačal v sredo pred odhodom.

**Prijave za gostovanje v Trstu se pobirajo:
v nedeljo med polčasom tekme Vega Olimpija - sHIT Gorica,
v ponedeljek med 19. in 21. uro v balonu in
v torek na pobiranju članskih (16.00 - 18.00 v balonu)**

S prijavi mi pohitite, ker je na voljo le 250 mest, od tega jih je skoraj pol že zasedenih, pa sploh še nismo začeli s prijavi mi.

Trapattoni, Totti, Del Piero... O kvaliteti italijanske reprezentance ni potrebno izgubljati besed. Po (za njih) katastrofalnem izpadu v osmini finala SP bodo pred domačo publiko zagotovo hoteli utišati kritike in si popraviti ugled, zato kakšnega preveč ugodnega rezultata za Slovenijo ne gre pričakovati. Še posebej ne zato, ker na klopi ne sedi več Sveti Srečko, temveč »malo trener, veliko manager« Prašnikar. Ne glede na rezultat, ki tokrat ob dejstvu, da je tekma prijateljska, zares nima nobenega pomena, moramo vzpodbujati našo reprezentanco neprekinjeno vseh 90 minut. Dokazati moramo vsej širni Sloveniji in tudi domovini ultra' navijanja, da smo pravi ultrasi in boljši od njih. Od potomcev prvih ultrasov pa vse tja do kvazi ultrasov (Ultras Slovenija). Tudi če bomo doživeli katastrofo, Prašnikarja (še?) ne bomo začeli pljuvati, pa tudi Zahota bomo pustili čisto pri miru, ker imamo zanj pripravljen poseben scenarij pred prvo tekmo z Malto (več o tem ob primernejšem času). Kaj vse spremembe iz zadnjih mesecev pomenijo na terenu, bomo pričla v sredo, so se pa skoraj povsod pojavili dvomi o nadaljevanju nogometnega buma na sončni strani Alp. Naše stališče za sedaj ni dosti drugačno od prejšnjega. Še zmeraj bomo bodrili reprezentanco v dobrem in slabem, predvsem pa takrat ko bo igrala v Ljubljani. Čas bo pokazal svoje! Več pa bo jasno v četrtkovih zgodnjih urah, ko se bomo vrnili domov (mimogrede predviden povratak je med 2. in 3. uro v četrtek zjutraj)

In da ne boste odšli v domovino ultrasov našemljeni kot kakšne maskare! »Spitfajerke« in »kapuce« naj bodo obvezni del vaših oblačil, da bomo tudi izgledali tako hudo, kolikor se nas Italijančki že sedaj bojijo. Pa še prav vam bodo prišle ob tem »poletnem« vremenu.

V Trstu so bomberji in puloverji s kapucami obvezno oblačilo!

Kdor misli, da bolj kot v Zagrebu ne more biti vroče... »Benvenuti« a Trieste!

Vega Derby Malibor PL

Kljub temu, da smo zaradi počitnic in dopustov pričakovali malo manjše zanimanje za tekmo, se nas je na koncu v petek 26.7. 2002 vseeno zbralo kar okoli 600, kar je za ta letni čas več kot presenetljivo veliko (Yupieee!!). Še bolj presenetljiv pa je bil odziv ostalega občinstva, saj je stadion za Bežigradom obiskalo kar 7000 ljudi. Zopet so kot najslabši del nogometne predstave izpadle Viole, saj jih je v Ljubljano prispelo le okrog 150, pokazali pa niso nič omembe vrednega, razen mogoče manjše frke s polkajci. V navijanju so zopet dokazali, da nimajo pojma, kar smo vsi lahko spoznali nekaj dni kasneje, ko so na isti tribuni gostovali Delije Slovenija. Tisto pa je bilo navijanje, ha? Če smo pošteni, lahko rečemo, da so nas zasenčili z glasnostjo in izvirnostjo vsaj toliko, kot smo mi Viole. Res dobro predstavo so nam pripravili tisti slovenski srbi. Mnogo boljše so bili kot pa navijači Jugoslavije, pa čeprav so bili to vsi ali manj eni in isti... Klubeka pripadnost, ali kako bi se temu reklo!

No vrnimo se na derbi. Čeprav je bil zbor za tekmo določen ob 18.00 uri, se je že veliko Dragonsov tam hote ali ne hote znašlo že dosti prej. Tako so mnogi izmed njih, med njimi tudi Vičani, pumpo »zasedli« že ob pol petih. Količina popitega alkohola se verjetno nikoli ne bo dala natančno izračunati (█████ & co. pač), verodostojen pa bi bil najbrž podatek, da Petrol na dan tekme več zasluži z alkoholom, kot pa s prodajo bencina. Na žalost ni nikjer zaslediti podatka, koliko izgube imajo na dan tekme; Kajne, █████? Razen običajnih pogovorov o tem, kaj se je zgodilo v Esmeraldi in Obali Ljubezni (█████ to gleda; mi nimamo pojma, kaj to sploh je; op.ur.), ter kormu je zopet umrl papagaj ali zlata ribica, se je govorilo tudi o tekmi in Violah.

In kakor pravi tisti pogovor, mi o volku, volk iz gozda, so se res kakšne pol ure pred tekmo izza grmovja prikazala čudna bitja (najprej konji s pizdami na hrbtu, nato pa še kakšnih 100 frocov, katere zdravijo s kemoterapijo; oziroma zakaj so že brez las? Skini zagotovo niso, če jih ima pol ime Srboljub...). Zatem pa se je zgodila tudi edina res prava naša napaka na tej tekmi. Namesto da bi se folk zaletel v njih, jih v teku pospremil na Bavarca in od tam nazaj v provinco, vidiš ti naše junake, kako mirno odkorakajo do prve vrste policistov

Novi lastnik, morda ga lahko imenujemo že kar preporoditelj, Olimpije je g. Jurij Schollmayer, je v poslovnem življenju »█████« družinskega podjetja Bofex, ki ima v lasti verigo trgovin BigBang. In pri Bofex-u je zaposlenih kar nekaj Dragonsov (█████, █████, █████, █████ ml., █████, █████ in še nekaj drugih) tako, da je po tekmi z Mariborom na bežigrjski policijski postaji prišlo do anekdote:

Policaji popisujejo naše huligane in prvi med njimi je bil █████, ki se jim je zdel najnevarnejši, saj mu je kljub hudi zaščiti uspelo strgati Violam transparent. »Kje si zaposlen?« ga vpraša policaj, on pa po resnici pove, da v Bofexu. »A ni to ta firma, k ma zdej Olimpijo čez?« zanima policaja. »Je« mu odvrne █████.

Sledi █████:

Policaaj: »Kje si zaposlen?«

█████: »Bofex«

Policaaj: »A ti mene jebeš?«

█████: »Ne res sem. Preveril!«

In nato še █████:

Policaaj: »Kje si zaposlen?«

█████: »Bofex«

Policaaj: »Pa kaj vam je? A vas je Olimpija najela da naredite pizdarijo ali kaj?«

in se tam začnejo dreti »ubi štajerca!« Uspeli smo prešteti maksimalno tri steklenice, ki so jim bile namenjene stvarom na drugi strani policijskega kordona. Izpadlo je zares smešno, saj to ni bilo ničemer podobno. Al uletiš, al pa ne! Vsa filozofija! Boje bi bilo, če jih sploh ne bi »jebali«, kot pa da 15 najmlajših kincev skače dva metra stran od policajev, da se ti še za pendrek ne primejo. Hvala bogu, da smo se kar hitro spravili na tribuno in začeli navijati. Tisti, ki pa niso šli notri na začetku tekme, pa je niso videli, saj so redarji (kot smo napovedali) spet srali in zaklenili vrata, ter jih kasneje, še posebej po frki, niso hoteli več odpreti. Zato v tem prispevku tudi malo o tekmi sami.

Tekma se je začela z očitno prevlado Olimpije, saj se je igra odvijala več ali manj na strani Mariborčanov. Naše navijanje je bilo solidno, če pač upoštevamo, da se na vsaki tekmi najde nekaj »carjev«, ki si domišljajo, da njim pa pač ni treba navijati. Slišalo se nas je dobro, pa tudi ostalo občinstvo se je vedlo dosti bolj temperamentno, kot smo bili to navajeni do sedaj. Na žalost se je v tisti nesrečni 44. minuti zgodil gol v mreži Olimpije. Zato pa so se veliko bolj zanimive stvari dogajale med premorom.

Tudi pri Olimpiji so se letos po vzoru ostalih showov odločili, da gledalcem popestrijo 15 minutni premor med obema polčasoma in tokrat so za to izbrali izvajanje 11-metrovk. Ker pa vodilni ljudje Olimpije nekaterih stvari še niso pokapirali (konec koncev jim tega niti ne gre zameriti, saj so v nogometu le par mesecev) s v športnem duhu streljanje penalov omogočili tudi nekemu Mariborčanu. Ker si je ta model zamišljal, da je v Mariboru, ter da vsi na štadionu ljubijo vijolično barvo (ali pa je naš image res že tako v kurcu, da si prav vsak upa skakati po našem štadionu z zastavami Olimpijinih nasprotnikov), je (pre)veselo mahal z zastavo NK Maribor po šestnajst-meterskem prostoru. Ker očitno prihajajo novi časi tudi za Dragonse, ne samo za Olimpijo, je v tistem trenutku kakšnih 15-20 naših preskočilo ograjo in se zapodilo proti njemu. TAKO SE DELA! Pa da ga vidimo sedaj modela!

Kva je »laufu«? Ha ha ha! Še ko so redarji za njim zaprli vrata ograje, se ni ustavil. Kasneje so ga novinarji jebali, naj gre še enkrat streljat, pa mu ni bilo nič do tega. Raje se je pogrznil v tla od sramote! Folk je uletaval celo iz A-tribune, kjer je bila nameščena skupinica Dragonsov, ki je imela po tekmi namen ujeti nekaj štajerskih glav. Naj končno val vidijo, da se v Ljubljani ne morejo zajebavati! Če so že mogoče pogumni na tribuni, ko jih varuje n+1 policistov, na našem terenu od zdaj naprej niso

več varni. Tudi vsi ostali ste videli, da preskočiti ograjo sploh ni tako težko (kajne [redacted]), kot pravijo nekateri v naši skupini, ki veliko govorijo, pa mnogo manj naredijo. Pa tudi varnostnikov in policistov ni toliko, da se ne bi dalo priti mimo. Od 20 jih je na teren zagotovo priteklo deset, če ne še več. Res da je bila večina izmed njih kasneje zaprta, nekateri pa samo pospremljeni iz štadiona, vendar samo zato ker nas ni bilo več. Kaj bi šele bilo, če bi nas prekočilo 50, 100, 500? Viole bi predčasno zapustile tekmo in to prostovoljno, s pospešenim korakom. Da končamo; takega preskoka na derbijih v Ljubljani ne pomnimo že dolgo časa. Zadnjič je bilo to leta 95. Skratka, kapo dol bi vam rekel Srečko nazionale! Toliko, kot se je dogajalo na tem derbiju, se ni dogajalo na vseh derbijih v zadnjih štirih letih skupaj! V drugem polčasu so naši takoj na začetku močno pritislili proti vratom Maribora, vendar jim kaj več kot prečnika (povzeto po sijajnem komentatorju POP TV-ja) ni uspelo zadeti. Zato pa so se še enkrat več osmešili naši največji »prijatelji«. Kot vsi vemo, jim je zelo prav prišel naš novi sponzor ki si reklamo dela tudi z osebami srednjega spola. Ker pa mi to nismo, smo jim pripravili presenečenje. Ko smo končno zaslišali tako pričakovane »sestres«, je na tribuni Dragonsov zavladalo tako veselje, kot da bi Olimpija dosegla gol. Takoj smo dvignili tri plakate, na katerih so bili upodobljeni tisti, ki Violam največ pomenijo in to v pomankljivih oblekah, kar je izzvalo krohot celega stadiona in nam v največje zadovoljstvo tudi hudo negodovanje in jezo pri Violah. Kateri bi lahko nekaj minut kasneje tudi malo popravili svojo »braun bojo«. S svojim fantastičnim metom se je namreč spet izkazal [redacted]. O njegovih super-metalnih sposobnostih smo v Fanzinu že večkrat pisali, a tokrat nas je znova šokiral! Razrezano baklo, katere ponavadi »glij da padejo čez ograjo«, je zalučal do varnostnikov pred tribuno Viol in te kakšnih pet metrov je manjkalo, da bi kakšen štajerski napihjenec šel domov (o)pečen. Bi imel vsaj bervo, če si že dopusta ni mogel privoščiti. Kva je tale [redacted] faca! Sedaj bomo pa, k v časih socializma, delali vsi za enega. Nekaj bakel bo potrebno nerazrezanih (neskrajšanih) prešvercat na tribuno, potem pa bomo vsi te bakle dali [redacted] in on jih bo celo tekmo metal na Viole.

Kot veste nam do konca tekme ni uspelo izenačiti, vseeno pa smo videli dober nogomet in prevlado Olimpije skoraj vseh devetdeset minut. Za tak odnos do zelenega dresa so si igralci upravičeno, kljub porazu, zaslužili aplavz celega štadiona. V Mariboru kaj takega pač ne bi bilo mogoče. In morda je bil prav to eden izmed ključnih trenutkov Olimpijinega prebujenja. Konec tekme. Derbi pa se za Dragonse in Viole seveda ne konča po zadnjem sodnikovem žvižgu, ampak se nadaljuje pozno v noč, do zgodnjih jutranjih ur. Kot smo v prejšnem Fanzinu dobro predvideli je res veliko Viol prišlo na tekmo za avtomobili in to je bila prava priložnost za malo ulično vojno po Ljubljani. Ker je napad na glavnino spodletel (res da so dobili nekaj kamnov v svoje trde buče, vendar jih to verjetno ni spravilo k pameti) jo je zato bolj skupil nek mariborskih avto, napolnjen z Violami. Ne z Mariborskimi civilisti, temveč z Violami. No, tudi Viole so izkali Dragonse in naleteli na naše Celjane. Rezultat: dva šiva in nekaj odrgnin. Jebiga, derbi pač.

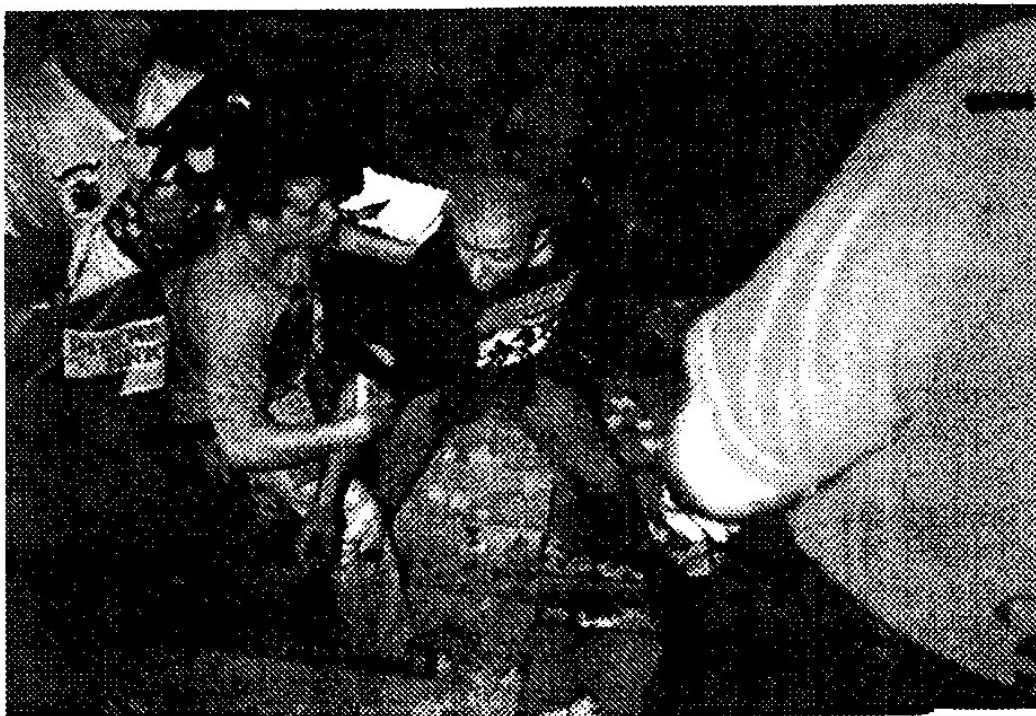
SPOMIN NA UDINE (1995)

Za obujanje spominov, kako je bilo na prvi tekmi med Slovenijo in Italijo, ki se je igrala v Udinah, vam objavljamo tudi članek iz legendarnih Junakov Zelene Kronike.

6.9.1995; Dragonsi se prvič organizirano odpravimo spodbujati našo reprezentanco na tuje. 2 avtobusa 100 Dragonsov - looks cool. [redacted] se na NZS zmeni, da nam organizirajo 1 bus, ker pa je interes večji, sami organiziramo še enega.

Zbor nekaj ur prej v Lidotu (takrat standardnem zbirališču), kjer količina konzumiranega alkohola obljublja noro gostovanje, kar se kasneje izkaže za pravilno domnevo. Na poti do hale Tivoli "izpesnimo" moto gostovanja: "Mi Slovenci Trsta vam ne damo, saj ga sami dobro branit znamo...". Pred halo so že zbrani ostali Dragonsi, ki niso prav nič manj v "formi" kot mi in so zato pozabili prinesiti transparente. S [redacted] hitro skočiva še na stadion po transparente in pirotehniko, tam pa naletiva na obupanega [redacted] ki je mislil, da je odhod [redacted] štadiona.

Off we go! Prvi postanek na Lomu, kjer [redacted] "prodaja" sladoled, vendar pa je na njegovo žalost interes majhen. Mnogo večji je interes za grafite, od katerih najbolj izstopa [redacted] (BUČE POCENI V L.J. JUTRI). Nek avto (mariborski seveda) izgubi tablice, našo nestrinjanje pa izkažemo tudi gigantskemu dežniku Pivovarne Laško. Ko ugotovimo, da je v koščkih idealen za obmetavanje med vožnjo, se našemu drugemu avtobusu slabo piše...

[redacted] v norih letih: Razbita glava, pa še vedno bi se tepel...

Idilični kiosk blizu Postojne je kraj našega drugega postanka, zamori pa nas [redacted], ki spleza na drevo in noče dol. Malo še zgrafitiramo in gremo naprej proti meji, kjer sledi prvi zaplet. Prvi bus ni priden in makaronarji ga ne spustijo v Italijo, vendar pa tudi drugi ni nič boljši. Karabinjerja pozdravimo s "Trieste e sloveno!" in "Italia, Italia vai fan culo!" on pa v zameno zadnjemu delu busa pobere pasošče. S tem se seveda ne strinjamo, zato vsi proti volji carinikov zapustimo avtobus. [redacted] odpeljejo v zgradbo, kjer kasira nekaj vzgojnih, malo kasneje pa se mu pridruži še [redacted] (danes lastnik športnega bara [redacted]), ki je carinika provociral s slovensko zastavo. Le-ta je popizdil in mu zastavo odvzel.

"Kva je, peder makaronarski?" uletimo na njega in zastava je spet naša. Nato nas ne pustijo scati, mi pa, ne bodi len, poščijemo italijansko carino. Strpajo nas na buse. "Ce boste mirni, bostc lahko šli naprej." Mi smo mirni, makaronarjem pa šele sedaj potegne, da smo jim poscal carino. "Tist', k' je scal naj gre dol in pobriše!" Mi pa v smeh. Tako smo se mu smejali, da nas je vse spet prišlo scati. Pošljejo nas na slovensko stran, mi pa od tam čez ograjo "tuširamo" pse, ki jih makaronarji uporabljajo za varovanje meje. Po kakih dveh ali treh urah konec muk in zabave.

Stadio Friuli here we come! "Fuck off makaronarji!" odmeva celo pot do Udin. Pred štadionom podremo par smetnjakov in stojnic, ukrademo šal ali dva... Na tekmo uletimo v 20. minuti. Tam nas že čakata 2 busa Koprčanov (od tega kakih 20 Tifozov), nekaj Reč Devils in Vrtnice (ki pa so popolnoma neuporabne, saj so se celo tekmo drii samo "Vili, Vili...")... Skupaj z nami se je na štadiuhu zbralo kakih 500 Slovencev. Takoj pozdravimo Italijane - "Italia, Italia, vai fan culo". [redacted] in [redacted] neuspešno (beri narobe) obesita transparente, [redacted] pa gre po dobri stari navadi še malo pogledat na drugo stran 5-metrške ograje. To izzove prvi konflikt med nami in italjanskimi kapsi. Na atletski stezi se nekaj kapsov pregovarja s [redacted], mi pa jih pljuvamo in mimogrede obmetavamo še z vžigalniki (večino so nam jih itak pobrali na vhodu). Ko [redacted] vrnejo na tribuno, se na sosednji tribuni oglasi skupina navijačev Triestine. "Triestina seria C" jih provociramo, pa še "Udinese seria B" če so slučajno od Udineseja.

Italijo še nekajkrat pošljemo v rit, štadionu damo vedeti, da smo Slovenci, da je Trst naš, se vprašamo "Who the fuck is Baggio?" in že je konec prvega polčasa. Naša pozornost se popolnoma obrne na zgoraj omenjene navijače, ki smo jih do takrat že krstili za fašiste. Oni nas provocirajo z vzkliki "Serbi, Serbi!" in veselo dvigujejo transparent Severne lige (Lega Nord je italijanska skoraj fašistična stranka). Na njih leti vse, kar še imamo pri sebi (baje je nek Tifoz zadel enega fašista s petardo v glavo). Medtem, ko makaronarjem nekateri kažejo riti, drugi poizkušajo preplezati ograjo. Takrat uletijo kapsi in hočejo odpeljati [redacted]. Mi ga seveda ne damo.

Fight. [redacted] kapsi razbijejo glavo tako, da konča s 23-imi šivi v bolnici. [redacted] poskrbi za smeh celega stadiona, ko nekega kapsa vrže dve vrsti nižje na hrbet. "Vzel bi mu še pendrek in pištolo, pa sta že dva nova laufala nasprot' men." je bil njegov komentar. Od policaja je močnejši tudi [redacted], ki v fightu "ena na ena" reveža zbjije na tla. Naša "prva ekipa" se je spet izkazala, saj policaji spizdijo iz naše "kletke" in jo zaklenejo.

Do konca tekme navijamo dobro, kar je kasneje možno slišati tudi na TV. Proti koncu naredimo manjšo baklado in ena od bakel poleti proti fašistom. Po koncu tekme nam pridejo za dobro navijanje čestitat tudi vodilni možje NZS. Kapsi (mimogrede, niso bili ravno veseli, ker smo jih preimenovali v mafijo) nas držijo na štadionu še več kot eno uro, mi pa si krajšamo čas s kurjenjem papirja in ostalega kar na tistem betonskem stadionu sploh gori. Držali so nas baje zato, ker nas je zunaj čakalo 2000 razjarjenih italjanskih huliganov, ko smo prišli ven, pa ni bilo nikjer nobenega. "Zmeraj nas v Italiji čaka 2000 razjarjenih huliganov, ko pa pridemo ven, pa vedno ni nikjer nobenega. Če bi bilo nas 2000, bi nas bilo povsod preveč." je mesec dni kasneje v Bolzanu ob podobnem držanju [redacted] komentiral vse skupaj. Pred odhodom domov se okrepčamo še s sendviči, ki naj bi bili baje zastonj. Malo nas razpizdi tudi šef videmske policije, ki pride povedati, da takih kretenov še ni videl, mi pa mu odgovorimo, da govorimo le slovensko in da bo zanj bolje, če hitro zapusti avtobus.

Pot domov mine brez zapletov. Na Lomu srečamo igralice in [redacted] naredi 20-metrski potujoč transparent. "GREEN DRAGONS, LJUBLJANA, SLOVENIJA" piše na nekem hrvaškem tovornjaku. Za lahko noč še malo zgrafitimo Ljubljano, pred spanjem pa sem še na hitro pogledal na teletekst in zvedel, da smo izgubili 1:0. Vsekakor eno boljših gostovanj, kar smo pa itak že zjutraj vedeli, da bo.

NASLEDNJA ŠTEVILKA FANZINA IZZIDE PRIHODNJI TEDEN PRED VELENJEMI